ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
JÚL 2000
ROČNÍK 8

BANKING JOURNAL
JULY 2000
VOLUME VIII

BIATEC

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA

NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

7

SLOVENSKÉ MEDAILY NA PRAŽSKOM HRADE

V čase od 23. 6. do 20. 8. 2000 si návštevníci Pražského hradu môžu prezrieť najväčšie skvosty slovenského medailérstva zo zbierok kremnického múzea, inštalované vo výstavnom priestore Starého kráľovského paláca. Vystavené exponáty dokumentujú vývoj medailérstva na Slovensku počnúc 16. storočím až po súčasnosť. Výstavu pripravila Národná banka Slovenska – Múzeum mincí a medailí Kremnica v úzkej spolupráci so Správou Pražského hradu.

Slávnostné otvorenie výstavy sa konalo v dvorane Starého kráľovského paláca /1/

Na vernisáži sa zúčastnili významné osobnosti z oblasti bankovníctva i spoločenského života. Sprava PhDr. Gabriela Leinerovičová, CSc., riaditeľka Slovenského inštitútu v Prahe, Ing. Oldřich Dědek, CSc., viceguvernér ČNB, a prvý zľava Ing. Ján Mathes, člen Bankovej rady NBS a vrchný riaditeľ peňažného úseku, ktorý vo svojom vystúpení vyzdvihol význam tejto výstavy pre dôstojnú prezentáciu Slovenska v zahraničí /2/

Vystavené exponáty zaujali vysokým majstrovstvom a precíznosťou vyhotovenia. So záujmom si ich prezrel aj riaditeľ kremnickej mincovne Ing. Marián Paučo /3, 4/

Kurátorka výstavy PhDr. Nadežda Vitanovská z Múzea mincí a medailí v Kremnici vo svojom vystúpení priblížila bohatú históriu slovenského medailérstva /5/

Alica Polónyiová
Foto: PhDr. Ivan Paška

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. Pavol Kyjac
Zahraničná zadlženosť SR a plnenie dlhovej služby v roku 1999 2
External Debt of the SR and Debt Servicing in the Year 1999 31

LEGISLATÍVA

Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš
Európske bankové smernice a ich implementácia v SR 5
European Bankinng Directives and Their Iplementation in the SR 34

POSTREHY – PODNETY

Marián Tkáč
Európska asociácia pre bankovú históriu – výročné zasadanie vo Varšave ... 10
European Association for Banking History

Doc. Ing. Božena Hrvoľová, CSc.
Depozitné certifikáty 11
Certificates of Deposit

Ing. Eleonóra Veresová, PhD.
Umiestňovanie a diferenciácia služieb v bankovníctve 15
Placement and Differentiation of Banking Services

PREDSTAVUJEME

Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Organizácia a riadenie medzinárodného menového fondu 18
MMF Organization and Management

PhDr. Nadežda Vitanovská
110. výročie Kremnického múzea 20
We Present the 110th Anniversary of Kremnica Museum 39

Z HISTÓRIE

Soňa Babincová
Poklady na Slovensku / Finds of Valuable, Ancient Coins in Slovakia 22

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Marián Tkáč
Tomáš Tvarožek 24

ATLAS PEŇAZÍ

Gabriel Schlosser
Čínska ľudová republika /People's Republic of China 25

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR 30
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR

1. strana obálky / Front Cover: Zo zbierkového fondu NBS – Múzea mincí a medailí v Kremnici predstavujeme dielo akademického sochára, medailéra a keramikára Mariána Polonského (1943), rodáka z Hubiny pri Piešťanoch, ktorý tvorí a žije v Bratislave. Liaty bronz s názvom „Zberateľka" o priemere 110 mm vytvoril v roku 1988. Študoval v Bratislave na VŠMU v rokoch 1962 – 1969 u prof. R. Pribiša. Podobne ako v keramike, nadväzuje M. Polonský aj v medailérskej tvorbe na svoje obľúbené antické motívy. Od roku 1969 vystavoval svoje práce na všetkých výstavách FIDEM a na ďalších kolektívnych výstavách medailérskej tvorby nielen u nás, ale i v zahraničí.

We present a work by the sculptor, medallist and ceramist Marián Polonský from collections of the NBS Museum of Coins and Medals in Kremnica. Born in 1943 at Hubina near Piešťany, he now lives and works in Bratislava. His medal cast in bronze entitled „A gatherer", 110 mm in diameter, was made in 1988. Marián Polonský studied at the Academy of Arts and Crafts in Bratislava under Prof. R. Pribiš from 1962 to 1969. Marián Polonský, as in pottery and medals, leans towards his favourite, inspirational ancient subjects. Since 1969, M. Polonský has exhibited his work at all FIDEM e xhibitions as well as at other exhibitions of medals at home and abroad.

PhDr. Elena Minarovičová

BIATEC
Odborný bankový časopis
júl 2000

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:
Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barlíková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
Doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Miroslav Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc.,
Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:
šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5953 3542
zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 5953 3544
výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 5953 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 813 25 Bratislava
tel.: 5953 3542, 5953 3543, 5953 3544,
tel./fax: 529 68 524
Internet: http://www.nbs.sk

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia / Advertising Office: ☎ 5953 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku:
19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač / Printed by:
i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Predplatné a distribúciu zabezpečuje a reklamácie prijíma / Subscription:
Privátna novinová služba, a. s., Záhradnícka 151, 829 81 Bratislava 25, prevádzka Expedičné stredisko
PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava 1.

Termín odovzdania rukopisov:
3. 7. 2000

Dátum vydania: 17. 7. 2000

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Mikuláš Červeňanský

ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ SR A PLNENIE DLHOVEJ SLUŽBY V ROKU 1999

Ing. Pavol Kyjac, Národná banka Slovenska

V roku 1999 došlo k metodickej zmene vo vykazovaní štatistiky zahraničného dlhu. V súlade s medzinárodnými štandardmi hlavným kritériom na zaradenie záväzku do kategórie zahraničného dlhu je predovšetkým jeho dlhový charakter a skutočnosť, že predstavuje vzťah medzi devízovým tuzemcom (rezidentom) a devízovým cudzozemcom (nerezidentom). Záväzky nedlhového charakteru ako akcie a majetkové účasti nie sú súčasťou zahraničného dlhu. Rovnako tzv. domáci devízový dlh predstavujúci v cudzej mene denominované dlhové záväzky devízových tuzemcov voči devízovým tuzemcom sa nezaraďuje do kategórie zahraničného dlhu.

Aplikáciou novej metodiky došlo podľa očakávania k miernemu nárastu celkového hrubého zahraničného dlhu, ako i k zmene proporcií medzi jednotlivými komponentmi zahraničného dlhu. Najvýznamnejšou položkou, ktorej zaradenie spôsobilo najväčší nárast zahraničného dlhu sú zahraničné dlhové záväzky bankového sektora (prevažne krátkodobé) denominované v Sk. Druhá podstatná položka, zahraničné korunové záväzky vlády SR (držba štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukážok devízovými cudzozemcami), nepredstavovala v čase jej zaradenia významnú čiastku. Znižujúcou položkou, ktorá bola od januára 1999 vyradená z kategórie zahraničného dlhu, je časť dlhodobých zahraničných záväzkov komerčných bánk, ktoré predstavujú v podstate majetkový vklad materských zahraničných bánk do svojich slovenských pobočiek, resp. dcérskych spoločností. Ku koncu roku 1998 ešte v zmysle starej metodiky NBS vykázala hrubý zahraničný dlh vo výške 11,9 mld. USD.

Vývoj zahraničného dlhu Slovenskej republiky v roku 1999

Vývoj hrubého zahraničného dlhu v roku 1999 zaznamenal podstatné zmeny. V januári v súlade s trendom predchádzajúcich rokov došlo k jeho ďalšiemu miernemu nárastu, pričom vykázaná čiastka 12,05 mld. USD dosiahla maximálnu hodnotu. Osobitne výrazne vyznievala úroveň krátkeho zahraničného dlhu 4,9 mld. USD, predstavujúca viac ako 40 % podiel z celkového zahraničného dlhu. Zrušením opatrenia Národnej banky Slovenska o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely došlo v mesiacoch február až máj k výraznému zníženiu položky zahraničného dlhu komerčných bánk. Zahraničné záväzky bánk za príslušné obdobie klesli až o 2,3 mld. USD (z toho 2,2 mld. – krátkodobé). Táto zmena spôsobila, že celkový hrubý zahraničný dlh ku koncu mája 1999 poklesol na úroveň 9,41 mld. USD, pričom podiel krátkodobého zahraničného dlhu (2,53 mld. USD) na celkovom zahraničnom dlhu dosiahol akceptovateľných 26,9 %.

V nasledujúcom období už nedošlo k ďalšiemu poklesu zahraničného dlhu, naopak, ku koncu 1. polroka 1999 hodnota zahraničného dlhu opäť prekročila hranicu 10 mld. USD (jún 1999 – 10,022 mld. USD). V druhom polroku 1999 s výnimkou mesiaca október pokračoval mierny nárast úrovne zahraničného dlhu. K 31. 12. 1999 Slovenská republika vykázala hrubý zahraničný dlh na úrovni 10,518 mld. USD, čo predstavuje v porovnaní s východiskom roku 1999 (11,9 mld. USD) celkový pokles o 1,382 mld. USD. V porovnaní s najnižšou vykázanou hodnotou ukazovateľa hrubého zahraničného dlhu v priebehu roku 1999 (9,410 mld. USD – máj 1999) to však predstavuje nárast o 1,108 mld. USD. Dôvodom tohto nárastu boli predovšetkým zahraničné výpožičné aktivity vlády SR (emisia štátnych dlhopisov na eurotrhu), vládnych agentúr (Fond cestného hospodár-

Tab.1 Vývoj hrubého zahraničného dlhu v roku 1999

v mld. USD.

Obdobie	Celkový zahraničný dlh SR	Strednodobý a dlhodobý dlh	Krátkodobý dlh
Január	12,048	7,185	4,863
Február	9,886	7,166	2,720
Marec	9,653	7,175	2,478
Apríl	9,607	7,087	2,520
Máj	9,411	6,881	2,530
Jún	10,023	7,480	2,543
Júl	10,148	7,576	2,572
August	10,271	7,616	2,655
September	10,363	7,727	2,636
Október	10,626	7,923	2,703
November	10,405	7,719	2,686
December	10,518	7,812	2,706

Tab. 2 Štruktúra hrubého zahraničného dlhu SR k ultimu roku 1999

v mil. USD

Strednodobý a dlhodobý dlh, z toho:	
Podnikateľské subjekty	4,653
Obce	0,064
Vládne agentúry	0,208
Komerčné banky	0,345
NBS	0,589
Vláda SR	1,953
Krátkodobý dlh, z toho:	
Krátkodobý dlh komerčného sektora	2,700
Krátkodobý dlh vlády SR a NBS	0,006
SPOLU	**10,518**

Graf 1 Hrubý zahraničný dlh SR k ultimu roku 1999

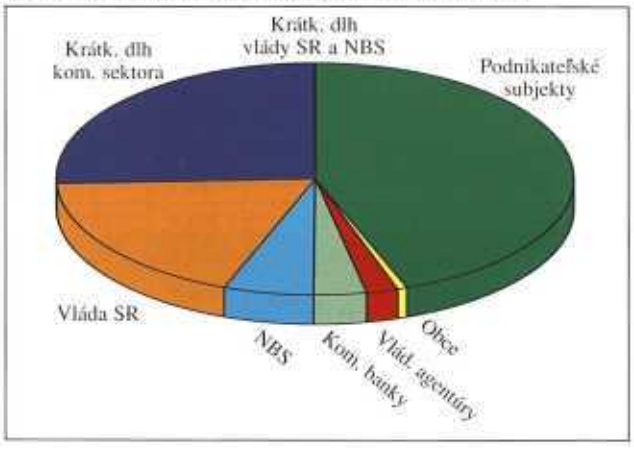

Tab. 3 Vývoj krátkodobého zahraničného dlhu v roku 1999

v mil. USD

	SPOLU	Vláda SR + NBS	Komerčný sektor	Komerčné banky	Nebankové podnik. subjekty
Január	4863,5	12,1	4851,3	2610,8	2240,5
Február	2720,0	26,4	2693,6	660,9	2032,7
Marec	2478,2	5,7	2472,5	414,5	2058,0
Apríl	2520,2	9,9	2510,3	431,3	2079,0
Máj	2529,1	12,5	2516,6	376,0	2140,6
Jún	2543,3	12,5	2530,8	357,0	2173,8
Júl	2572,0	6,8	2565,2	347,9	2217,3
August	2654,9	12,8	2642,1	324,3	2317,8
September	2622,5	22,0	2600,5	308,8	2291,7
Október	2703,3	3,6	2699,7	313,1	2386,6
November	2686,5	7,4	2679,1	321,5	2357,6
December	2706,1	6,0	2700,1	335,0	2365,1

stva, úver od Kreditanstalt für Wiederaufbau a emisia dlhopisov), ako i niekoľkých štátnych podnikov (Vodohospodárska výstavba, š. p., ŽSR). Novočerpané finančné zdroje majú prevažne stredno-, resp. dlhodobú splatnosť.

Podiel krátkodobého zahraničného dlhu na celkovom hrubom zahraničnom dlhu dosiahol k ultimu decembra 1999 25,73 %. Za zmienku stojí i vývoj ukazovateľa zahraničné záväzky vlády denominované v Sk, ktorý odzrkadľuje nákupy štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukážok denominovaných v Sk zahraničnými investormi. Najvyššiu vykázanú hodnotu dosiahli tieto záväzky koncom septembra 1999, po prepočte 121,37 mil. USD. Vzhľadom na ekonomickú atraktívnosť tejto investičnej príležitosti a množstvo proklamácií zo strany domácich a zahraničných účastníkov slovenského finančného trhu o záujme zahraničných investorov, aj v poslednej časti roka bol očakávaný ďalší nárast tejto položky. V skutočnosti jej hodnota poklesla ku koncu roku 1999 na úroveň 27,45 mil. USD.

Graf 2 Krátkodobý zahraničný dlh SR v roku 1999

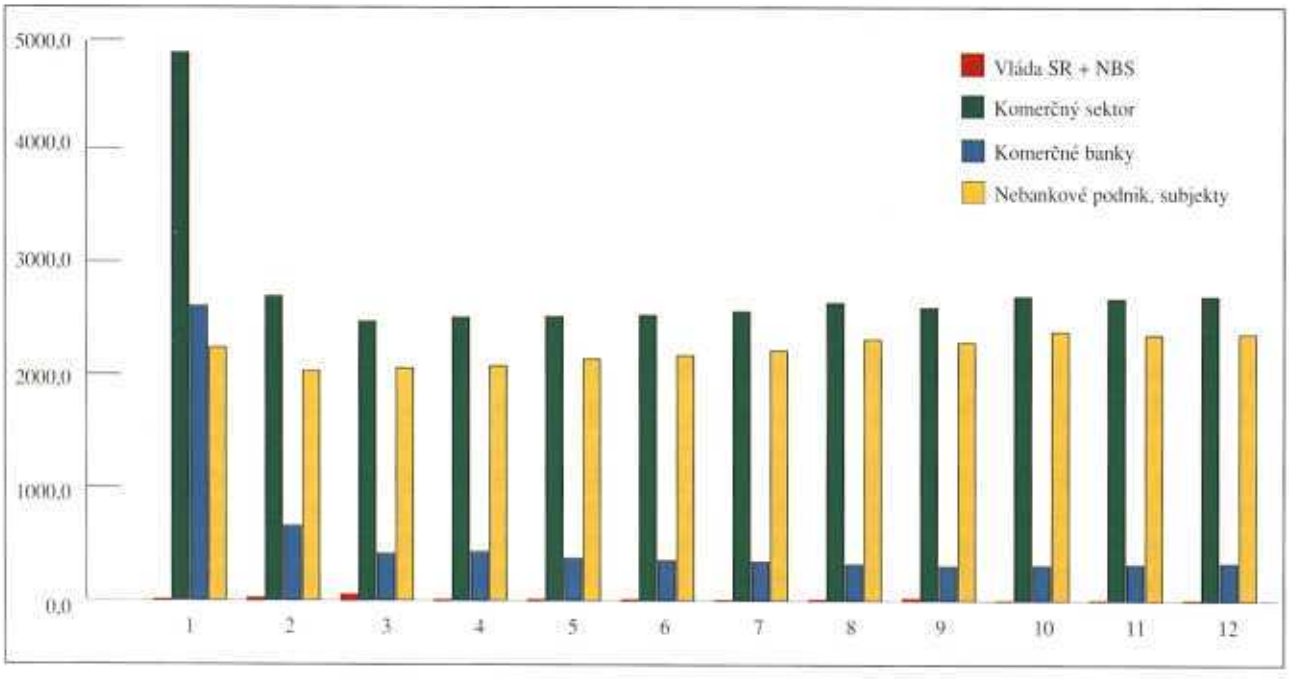

Tab. 4 Porovnanie vývoja zahraničného dlhu SR s vývojom devízových rezerv

v mil. USD

Ku dňu	Devízové rezervy			Celkový zahraničný dlh
	NBS	komerčných bánk	spolu	
31. 12. 1998	2 923,2	3 034,5	5 957,7	11 902,0
31. 03. 1999	2 814,4	1 394,3	4 208,7	9 652,6
30. 06. 1999	2 952,9	985,6	3 938,5	10 022,7
30. 09. 1999	2 934,5	1 220,0	4 154,5	10 362,7
31. 12. 1999	3 425,2	946,8	4 372,0	10 517,9

Zahraničná dlhová služba SR v roku 1999

Celková hrubá zahraničná dlhová služba SR dosiahla za 12 mesiacov roku 1999 v prepočte 1 984,7 mil. USD, z čoho celkové splátky istín boli vo výške 1 423,7 mil. USD a splátky úrokov (poplatkov) v prepočte 561 mil. USD.

Z čiastky 1 984,7 mil. USD oficiálna hrubá zahraničná dlhová služba vlády SR a NBS predstavuje v prepočte 549,8 mil. USD vrátane splátok voči MMF, z čoho splátky istín 395,8 mil. USD a splátky úrokov a poplatkov dosiahli prepočtovú výšku 154,0 mil. USD.

Celková zahraničná dlhová služba vlády SR bola vyčíslená v prepočte na 225,6 mil. USD, z čoho splátky istín predstavovali 121,8 mil. USD. Uhradené zahraničné záväzky NBS boli vykázané v celkovej prepočítanej výške 324,2 mil. USD, z toho splátky istín 274,0 mil. USD. Najväčšou položkou v rámci splátok istín NBS bola úhrada dlhopisov NBS emitovaných v roku 1994 vo výške 25 mld. JPY, úhrada istín MMF vo výške 52,3 mil. USD a čiastky uhradené Európskej investičnej banke vo výške 7,9 mil. USD a JEXIM TSL 3,2 mil. USD.

Výška tzv. čistej zahraničnej dlhovej služby, t. j. reálna zahraničná dlhová služba vo výške 549,8 mil. USD po odpočítaní prijatých devízových výnosov 9,6 mil. USD bola na úrovni 540,2 mil. USD.

Zahraničná dlhová služba štátu každoročne priamo ovplyvňuje úroveň devízových rezerv NBS. Z tab. 4 vidieť výraznú redukciu stavu celkového zahraničného dlhu k 31. 3. 1999 z dôvodu zrušenia opatrenia Národnej banky Slovenska o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely. Táto skutočnosť však na úroveň devízových rezerv NBS nemala žiadny vplyv.

Vývoj nákladovosti zahraničných výpožičných aktivít slovenských dlžníkov

Výrazné zhoršenie ratingového ohodnotenia Slovenskej republiky, ako i globálne dôsledky ázijskej a ruskej finančnej krízy negatívne ovplyvnili postavenie slovenských dlžníkov na medzinárodných finančných trhoch už v roku 1998. Táto skutočnosť sa prejavila praktickým uzavretím niektorých trhov (americký trh dlhopisov, trh syndikovaných pôžičiek, japonský trh) pre slovenských dlžníkov, ako aj podstatným zvýšením nákladovosti pôžičiek. I napriek istému zlepšeniu situácie v druhom polroku 1999 pretrvával tento stav prakticky počas celého roku 1999. Za najdôležitejšiu zahraničnú výpožičnú aktivitu roku 1999 možno bezpochyby považovať emisiu dlhopisov MF SR denominovanú v euro. Po úspešnej prvej tranži (350 mil. EUR) bola emisia dlhopisov dvakrát navýšená, čím bola dosiahnutá celková suma emisie 500 mil. EUR. Nákladovosť tejto emisie (referenčná úroková sadzba + 4,2 % riziková marža) sa stala východiskom i pre výpožičné aktivity ostatných slovenských subjektov. Riziková marža predmetnej emisie štátnych dlhopisov síce pri primárnom predaji prevyšovala rizikovú maržu (na primárnom trhu) emisie dlhopisov vlády SR z roku 1998 o 0,7 %, avšak postupná pozitívna zmena postoja zahraničných investorov k SR sa v priebehu mesiacov august až december 1999 výrazným spôsobom odrazila na cenách slovenských štátnych dlhopisov obchodovaných na zahraničnom sekundárnom trhu. V priebehu októbra 1999 poklesla sekundárna úroková marža až pod úroveň 3 %, čo predstavovalo najvýraznejšie zlepšenie spomedzi všetkých porovnateľných, v tom čase na sekundárnom trhu obchodovaných vládnych dlhopisov. Táto skutočnosť bola spôsobená očakávaním začlenenia Slovenskej republiky do skupiny kandidátov na vstup do EÚ, ktoré sa uskutočnilo na konferencii EÚ v decembri 1999 v Helsinkách.

Efekt úspešného umiestnenia emisie štátnych dlhopisov umožnil uskutočnenie výpožičných programov niekoľkých ďalších slovenských štátnych subjektov na rovnakom trhu. Za pomerne úspešné možno považovať emisie dlhopisov Vodohospodárskej výstavby, š. p., so štátnou zárukou, ako i Slovenského plynárenského priemyslu bez štátnej záruky (splatnosť 5 rokov, riziková marža 4,4 %). Pokus o vstup na trh dlhopisov s dlhšou splatnosťou (7 rokov) uskutočnený Fondom cestného hospodárstva so štátnou zárukou, kde bola dosiahnutá riziková marža až 4,7 % nad referenčnú úrokovú sadzbu a pôvodne oznámená suma emisie 150 mil. EUR musela byť zredukovaná na 120 mil. EUR.

V porovnaní s obdobím rokov 1995 – 1997 výrazné zhoršenie postavenia slovenských subjektov na zahraničných finančných trhoch sa prejavilo i v súkromnom sektore. Podniky čoraz ťažšie získavali stredno a dlhodobé zahraničné úvery, pričom ich nákladovosť podstatne vzrástla. Z hľadiska budúceho vývoja nových výpožičných aktivít slovenských subjektov možno predpokladať postupné znižovanie ich nákladovosti. Prejaví sa to hlavne vo vládnom sektore. Príčinou tohto procesu bude predovšetkým proces konvergencie slovenskej ekonomiky a právneho systému k systému EÚ v súvislosti s integračnými ambíciami Slovenskej republiky, ako i očakávané oživenie medzinárodného úverového trhu.

EURÓPSKE BANKOVÉ SMERNICE A ICH IMPLEMENTÁCIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš, Národná banka Slovenska

Jedným zo základných predpokladov úspešnej transformácie centrálne riadeného hospodárstva na trhové je vytvorenie primerane rozvinutého konkurencieschopného finančného sektora. V záujme úspešnosti transformácie je nutné tento proces uskutočňovať postupne. Nevyhnutnou podmienkou vstupu SR do Európskej únie (ďalej len „EÚ") je vytvorenie porovnateľného právneho prostredia upravujúceho oblasť bankového sektora.

Biela kniha rozdelila rozhodujúce smernice EÚ v oblasti finančných služieb do dvoch etáp. Toto rozdelenie vyplýva z logiky prijímania právnych predpisov EÚ a slúži ako návod na harmonizáciu právneho poriadku v danej oblasti. Smernice EÚ obsiahnuté v I. etape sú považované za všeobecný rámec na vypracovanie a uplatňovanie podrobnejšej právnej úpravy a obsahujú základné princípy, podmienky a postupy v danej oblasti a tým vytvárajú predpoklady pre účinné fungovanie jednotného finančného trhu. Smernice EÚ, ktoré sú zaradené v II. etape, majú viesť k ukončeniu procesu harmonizácie právnych predpisov pre oblasť finančného trhu.

V praxi si však jednotlivé krajiny podľa vlastného uváženia vyberajú, ktoré smernice a v akej časovej postupnosti je pre nich vhodné implementovať. V SR sú napr. čiastočne zapracované všetky smernice I. etapy, pričom niektoré patriace do II. etapy sú zapracované viac (napr. Druhá smernica, ktorú je výhodné implementovať zároveň s Prvou) a niektoré takmer vôbec.

I. etapa harmonizácie v oblasti finančného trhu obsahuje nasledujúce smernice EÚ:

1. Prvá smernica Rady č. 77/780/EHS z 12. decembra 1977 o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych predpisov vzťahujúcich sa na zriaďovanie a uskutočňovanie činností úverových inštitúcií (ďalej len „Prvá banková smernica"),
2. Smernica Rady č. 89/299/EHS zo 17. apríla 1989 o vlastných zdrojoch úverových inštitúcií,
3. Smernica Rady č. 89/647/EHS z 18. decembra 1989 o ukazovateli platobnej schopnosti úverových inštitúcií,
4. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 94/19/EHS z 30. mája 1994 o systéme ochrany vkladov (ďalej len „Smernica o ochrane vkladov"),
5. Smernica Rady č. 91/308/EHS z 10. júna 1991 o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí (ďalej len „Smernica proti praniu špinavých peňazí").

II. etapa harmonizácie v oblasti finančného trhu obsahuje nasledujúce smernice EÚ:

1. Druhá smernica Rady č. 89/646/EHS z 15. decembra 1989 o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych predpisov vzťahujúcich sa na zriaďovanie a uskutočňovanie činností úverových inštitúcií, ktorou sa mení a dopĺňa Prvá smernica (ďalej len „Druhá banková smernica"),
2. Smernica Rady č. 86/635/EHS z 8. decembra 1986 o ročných účtoch a konsolidovaných účtoch bánk a iných finančných inštitúcií,
3. Smernica Rady č. 93/6/EHS z 15. marca 1993 o kapitálovej primeranosti investičných firiem a úverových inštitúcií,
4. Smernica Rady č. 92/121/EHS z 21. decembra 1992 o monitorovaní a kontrole vystavenia úverových inštitúcií vysokej miere rizika,
5. Smernica Rady č. 92/30/EHS zo 6. apríla 1992 o dohľade nad úverovými inštitúciami na konsolidovanom základe.

Súčasťou screeningu v rámci predvstupových rokovaní so SR v danej oblasti sú tiež nasledujúce smernice:

1. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 96/10/ES z 21. marca 1996, ktorou sa mení a dopĺňa smernica č. 89/647/EHS, pokiaľ ide o uznávanie zmluvného vysporiadania (netting) príslušnými orgánmi,
2. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 95/26/ES z 29. júna 1995, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice, č. 77/780/EHS, č. 89/646/EHS, č. 73/239/EHS, č. 92/49/EHS, č. 79/267/EHS, č. 92/96/EHS, č. 93/22/EHS, č. 85/611/EHS s cieľom posilniť výkon obozretného dohľadu (vypracovaná na základe rozboru príčin zlyhania dohľadu na konsolidovanom základe v prípade krachu banky BCCI – Bank of Credit and Commerce International – v r. 1991, a preto často nazývaná ako smernica „Post BCCI" (ďalej len „Smernica Post BCCI"),
3. Smernica Rady č. 89/117/EHS z 13. februára 1989, ktorá určuje povinnosti pobočiek úverových a finančných inštitúcií zriadených v členskom štáte, ktorých ústredia sa nachádzajú mimo členských štátov, týkajúce sa zverejňovania ich výročných účtovných dokumentov.

Predmetom tohto článku je poskytnúť prehľad o zapracovaní nasledujúcich smerníc EÚ v oblasti výkonu bankového dohľadu:

1. Prvá banková smernica,
2. Druhá banková smernica,
3. Smernica Post BCCI,
4. Smernica o ochrane vkladov a
5. Smernica proti praniu špinavých peňazí.

1. Prvá smernica Rady č. 77/780/EHS o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych predpisov vzťahujúcich sa na zriaďovanie a uskutočňovanie činností úverových inštitúcií

Prvá banková smernica upravuje oblasť prijímania pravidiel, predpisov a postupov, ktoré odstraňujú prekážky pri poskytovaní služieb cez hranice členských štátov a pri zriaďovaní pobočiek. Ďalej dáva do súladu pravidlá a podmienky pre vydávanie povolení pôsobiť ako banka (minimálna výška vlastných zdro-

jov, požiadavka, aby banku riadili aspoň dve osoby, ktoré sú bezúhonné a majú dostatočnú prax, predloženie obchodného plánu, ktorý zohľadňuje činnosti, ktoré majú byť uskutočňované, organizačná štruktúra banky) a vymedzuje orgány, ktoré vykonávajú dohľad nad bankami a pobočkami zahraničných bánk, ako aj postupy spolupráce medzi týmito orgánmi. Zároveň upravuje vzťahy členských štátov v tejto oblasti k tretím krajinám.

Táto smernica je v rozhodujúcej miere zapracovaná v zákone č. 21/1992 Zb. o bankách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o bankách") a v opatreniach Národnej banky Slovenska č. 5 a 6/1998, ktorými sa upravujú okrem iného náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka pre novú banku a pre pobočku zahraničnej banky. Oblasti, ktoré bude potrebné v budúcnosti zrejme v zákone o bankách, prípadne v zákone o Národnej banke Slovenska upraviť s cieľom zapracovať uvedenú smernicu do slovenského právneho poriadku, sú:

1. uviesť ďalšie dôvody, resp. spresniť dôvody na odňatie povolenia pôsobiť ako banka, ako je:

a) nezačatie činnosti do 12 mesiacov od vydania povolenia pôsobiť ako banka,

b) nevykonávanie povolených bankových činností po dobu viac ako 6 mesiacov,

c) nedodržiavanie tých podmienok uložených v povolení pôsobiť ako banka, ktoré sú predpokladom pre udelenie povolenia pôsobiť ako banka,

d) pokles vlastných zdrojov pod úroveň počiatočného kapitálu vyžadovaného pred udelením povolenia,

e) strata schopnosti plniť svoje záväzky voči svojim veriteľom a hlavne nedostatočne bezpečné nakladanie s jej zverenými aktívami.

2. rozhodnutie o udelení, resp. neudelení povolenia pôsobiť ako banka musí byť vydané do 12 mesiacov od prijatia žiadosti bez ohľadu na to, či je žiadosť úplná,

3. zvýrazniť požiadavku, aby banku a pobočku zahraničnej banky riadili aspoň dve osoby,

4. definovať pojem pobočky zahraničnej banky ako právne závislej časti zahraničnej banky, ktorá vykonáva priamo všetky alebo niektoré obchodné činnosti zahraničnej banky, pričom akékoľvek množstvo pobočiek v jednom členskom štáte sa považuje za jedinú pobočku,

5. vyjadriť požiadavku úzkej spolupráce medzi orgánmi vykonávajúcimi dohľad nad bankami (úverovými inštitúciami).

2. Druhá smernica Rady č. 89/646/EHS o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych predpisov vzťahujúcich sa na zriaďovanie a uskutočňovanie činností úverových inštitúcií, ktorou sa mení a dopĺňa smernica č. 77/780/EHS.

Táto smernica predovšetkým umožňuje vydať jednu licenciu, ktorá je uznávaná na území všetkých členských štátov EÚ. Zároveň zavádza princíp dohľadu domácej krajiny nad obozretným podnikaním. Ďalej poskytuje domácej krajine možnosť používať prísnejšie pravidlá, napr. v oblasti určovania kritérií pri povoľovaní, pri zmene akcionárov a pri nadobúdaní podielových účastí v nebankových subjektoch. Druhá bankovú smernica predpokladá, vychádzajúc z princípu jednej licencie, presne vymedzenú spoluprácu bankových dohľadov pri výkone dohľadu nad pobočkami zahraničných bánk. Ide najmä o tieto oblasti spolupráce:

- výmena informácií (napr. o likvidite, platobnej schopnosti, o ochrane vkladov, o účtovných postupoch) potrebných k účinnému výkonu bankového dohľadu,
- pri deľbe kompetencií bankových dohľadov ostáva dohľad nad likviditou pobočky v právomoci bankového dohľadu hostiteľskej krajiny,
- postup bankových dohľadov pri ukladaní opatrení na nápravu.

Časť Druhej bankovej smernice, ktorá určuje podmienky na povoľovanie novej banky, je zapracovaná v zákone o bankách a v opatrení NBS č. 5/1998.

V slovenskom právnom poriadku je v prvom rade potrebné úplne zosúladiť pojmy používané v Prvej a Druhej bankovej smernici, a to napr.:

1. povoľované bankové činnosti v zákone o bankách s činnosťami podliehajúcimi vzájomnému uznávaniu podľa prílohy k Druhej bankovej smernici, na ostatné činnosti bude potrebné získať povolenie hostiteľskej krajiny,

2. úverová inštitúcia ako podnik, ktorého obchodnou činnosťou je prijímanie vkladov alebo iných splatných fondov od verejnosti a poskytovanie úverov na vlastný účet,

3. finančná inštitúcia ako podnik iný ako úverová inštitúcia, ktorej hlavnou činnosťou je nadobúdanie majetkových účastí alebo vykonávanie jednej alebo viacerých činností uvedených v bode 2 až 12 prílohy k Druhej bankovej smernici, t. j. okrem prijímania vkladov a iných splatných fondov od verejnosti,

4. kontrola, ktorá je definovaná ako vzťah medzi materským podnikom a dcérskym podnikom v zmysle definície článku 1 smernice č. 83/349/EHS z 13. júna 1983 o konsolidovaných účtoch (ďalej len „Smernica o konsolidovaných účtoch"). Takýmto vzťahom je prípad, ak materský podnik:

a) vlastní väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo členov v nejakom inom podniku (pridruženom, dcérskom podniku),

b) má právo menovať alebo odvolávať väčšinu členov správneho, riadiaceho alebo dozorného orgánu iného podniku (pridruženého, dcérskeho podniku) a zároveň je akcionárom alebo členom takéhoto podniku,

c) má právo dominantným spôsobom ovládať podnik (pridružený podnik), ktorého je sám akcionárom alebo členom, v dôsledku nejakej zmluvy uzavretej s takýmto podnikom alebo niektorého ustanovenia v jeho stanovách alebo spoločenskej zmluve v prípade, že zákony, ktorými sa takýto pridružený podnik riadi, mu umožňujú podliehať takýmto zmluvám alebo ustanoveniam. Členský štát nemusí požadovať, aby materský podnik bol akcionárom alebo členom pridruženého podniku,

d) je akcionárom alebo členom podniku a väčšina členov riadiaceho alebo správneho orgánu takéhoto podniku (pridruženého podniku), ktorí boli vo svojej funkcii počas daného finančného roka a počas predchádzajúceho finančného roka a až do času, keď boli zostavené konsolidované účty, bola do svojej funkcie zvolená jedine vďaka uplatneniu jeho hlasovacích práv; alebo sám ovláda väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo členov v takomto podniku v dôsledku dohody s ostatnými akcionármi alebo členmi takéhoto podniku (pridruženého podniku),

5. kvalifikovaná majetková účasť, ktorou je priama alebo nepriama majetková účasť v podniku, predstavujúca 10 % a viac kapitálu alebo hlasovacích práv alebo ktorá umožňuje výkon značného vplyvu na riadení podniku, v ktorom sa nachádza takáto majetková účasť,

6. materský podnik, definovaný v čl. 1 a 2 smernice č. 83/349/EHS (podľa čl. 2 pre účely článku 1 bod 1 a),

7. dcérsky podnik, ktorý je dcérskym podnikom podľa čl. 1 a 2 smernice č. 83/349/EHS, ďalej akýkoľvek dcérsky podnik sa považuje za dcérsky podnik materského podniku, ktorý túto spoločnosť riadi,

8. domovský členský štát ako členský štát, v ktorom úverová inštitúcia získala oprávnenie na svoju činnosť,

9. hostiteľský členský štát ako členský štát, v ktorom má úverová inštitúcia pobočku alebo v ktorom poskytuje služby, ale nezískala tu oprávnenie.

Podľa tejto smernice sú banky povinné trvalo udržiavať vlastné zdroje na tej istej úrovni, aká bola určená pri vydávaní povolenia pôsobiť ako banka. Túto požiadavku je potrebné premietnuť do zákona o bankách.

Po prijatí SR za člena EÚ bude potrebné dôsledne uplatniť zásadu vzájomného uznávania bankových licencií, t. j. prijímajúci členský štát sa zriekne možnosti rozhodovať o udelení bankovej licencie v prospech domovského členského štátu.

Taktiež bude potrebné upraviť zriaďovanie pobočiek na území iného členského štátu EU v súlade s čl. 19 a 20 Druhej bankovej smernice, t. j. napr.:

- zaviesť ohlasovaciu povinnosť o takomto zámere,
- upraviť obsah takéhoto oznámenia (označenie členského štátu, adresa v prijímajúcom členskom štáte, mená vedúcich, plán činnosti),
- upraviť procesný postup domovského členského štátu pri nakladaní s takýmto oznámením (napr. určenie trojmesačnej lehoty na oznámenie stanoviska domovského členského štátu podľa uvedeného článku prijímajúcemu členskému štátu).

Ďalej bude potrebné zaviesť informačnú povinnosť voči Európskej komisii v súlade s čl. 8 a čl. 9 Druhej bankovej smernice. Pôjde napr. o informácie o všetkých oprávnených dcérskych podnikoch priamo alebo nepriamo podriadených jednému alebo viacerým materským podnikom, ktoré sa riadia zákonmi tretej krajiny a prípady, keď takýto materský podnik získa majetkovú účasť v úverovej inštitúcii EÚ tak, že táto inštitúcia sa stala jeho dcérskym podnikom. Na základe takýchto informácií bude posudzované dodržiavanie princípu národného zaobchádzania a účinného prístupu na trhy tretími krajinami.

Pri určovaní podmienok na vydanie povolenia pre pobočku zahraničnej banky Druhá banková smernica zrušila možnosť vyžadovať osobitnú kapitalizáciu pre pobočku. Opatrenie NBS č. 6/1998 určuje pre pobočku zahraničnej banky výšku trvalo zverených finančných prostriedkov, čo nie je v súlade s Druhou bankovou smernicou. Na zapracovanie príslušnej požiadavky Druhej smernice je potrebné zmeniť zákon o bankách a uvedené opatrenie. Pred vstupom do EÚ bude potrebné zrušiť špeciálnu úpravu povoľovania pobočiek úverových inštitúcií z krajín EÚ.

V zmysle Druhej smernice sa zrejme ďalej upraví ustanovenie § 16 zákona o bankách tak, aby aj prípad, že sa banka stane dcérskym podnikom iného subjektu, podliehal predchádzajúcemu súhlasu orgánu dohľadu. V tejto súvislosti je vhodné znovu preskúmať možnosť zavedenia ukladania sankcií riaditeľom a vedúcim pracovníkom banky, ak je porušované nielen citované ustanovenie, ale aj iné ustanovenia príslušnej právnej úpravy. V tomto prípade je potrebná zmena zákona o bankách a opatrenia NBS č. 7/1998.

S Druhou smernicou je potrebné zosúladiť aj ustanovenie § 17 zákona o bankách, vzhľadom na to, že súčasná slovenská úprava vyžaduje konanie o predchádzajúcom súhlase na nadobudnutie majetkovej účasti na nebankovom subjekte pri prekročení určených limitov vo vzťahu k základnému imaniu nebankovej spoločnosti, resp. ku kapitálu a rezervám banky. Avšak smernica obsahuje zákaz nadobúdania kvalifikovanej majetkovej účasti presahujúcej určené hranice (15 % a 60 % vlastných zdrojov úverovej inštitúcie) v podniku, ktorý nie je úverovou alebo finančnou inštitúciou alebo podnikom vykonávajúcim činnosť podľa druhého odseku čl. 43 smernice 86/635/EHS, s možnosťou ich prekročenia v určitých výnimočných prípadoch. V takých prípadoch však úverová inštitúcia zvýši vlastné fondy alebo prijme iné vhodné opatrenie. Článok 12 bod 8 umožňuje prijať aj v ňom uvedené iné riešenie pri neuplatňovaní stručne popísaného postupu. Za týmto účelom je potrebná zmena zákona o bankách a opatrenia NBS č. 9/1998.

Do slovenského bankového práva bude potrebné zapracovať aj požiadavku čl. 18 bod 2 Druhej bankovej smernice, na základe ktorej sa uplatní zásada vzájomného uznávania licencií pri finančných inštitúciách, ktoré sú dcérskymi spoločnosťami úverových inštitúcií so sídlom v EÚ a plnia ďalšie podmienky uvedené v citovanom článku.

V záujme uplatnenia princípu voľného poskytovania bankových služieb bude potrebné pred vstupom do EÚ uviesť do slovenského právneho poriadku zásadu kontroly domovským členským štátom. Podľa tejto zásady dohľad nad činnosťou úverovej inštitúcie aj mimo územia domovského štátu bude vykonávať domovský členský štát. Pritom si prijímajúci členský štát ponecháva niektoré právomoci v súlade s čl. 14 bod 2 Druhej bankovej smernice, napr. dohľad nad likviditou pobočiek zahraničných bánk.

Ďalšia oblasť, ktorá nie je upravená v slovenskom právnom poriadku na potrebnej úrovni, je oblasť vzájomného poskytovania informácií počas výkonu bankového dohľadu. Presadzujeme, aby sa v právnom poriadku SR rozpracovali podmienky ochrany informácií (musí byť presne stanovené, že informácie slúžia na účel výkonu dohľadu, nesmú byť poskytnuté tretej strane bez súhlasu toho, kto informácie poskytol a informácie podliehajú osobitnej ochrane) a výmeny všetkých informácií, t. j. nielen tých, ktoré tvoria predmet bankového tajomstva, medzi bankovými dohľadmi, audítormi, inými orgánmi, ktoré vykonávajú dohľad nad finančným trhom (napr. Úrad pre finančný trh), a tými orgánmi, ktoré sú zodpovedné za uskutočnenie konkurzu a vyrovnania. Smernica odporúča na zabezpečenie tejto požiadavky uzatvárať v tejto oblasti dvojstranné dohody (známe ako „Memorandum of Understanding" alebo „MoUS"). Taktiež treba určiť, aké informácie si budú príslušné orgány domovského členského štátu a prijímajúceho členského štátu podľa čl. 7 bod 1 Prvej bankovej smernice poskytovať (napr. o vlastníckej štruktúre banky, o podmienkach vydanej licencie, platobnej schopnosti a likvidite, o úverovej angažovanosti, o vnútornej kontrole, o účtovných postupoch).

3. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 95/26/ES, ktorou sa mení a dopĺňajú smernice č. 77/780/EHS,

89/646/EHS, 73/239/EHS, 92/490/EHS, 79/267/EHS, 92/96/EHS, 93/22/EHS a 85/611/EHS s cieľom posilnenia obozretného dohľadu.

Smernica Post BCCI niekedy označovaná aj ako Tretia bankova smernica (vzhľadom na to, že mení viaceré ustanovenia prvých dvoch bankových smerníc), ktorá upravuje oblasť nielen bankovníctva, ale aj celého finančného trhu, posilňuje zásadu obozretného bankového dohľadu. „Úzke väzby", ktoré smernica definuje, sú také vzťahy medzi dvoma alebo viacerými fyzickými alebo právnickými osobami, ktoré vzniknú na základe:

1. majetkovej účasti - čo je priama alebo nepriama kontrola 20 % alebo viac hlasovacích práv alebo kapitálu,

2. kontroly – čo je vzťah medzi materským a dcérskym podnikom (definovaný v čl. 1, body 1 a 2 Smernice o konsolidovaných účtoch) alebo podobný vzťah medzi fyzickými alebo právnickými osobami a podnikom, pričom dcérsky podnik iného dcérskeho podniku sa tiež považuje za dcérsky podnik pôvodného materského podniku.

Ako úzka väzba sa uvádza tiež situácia, ak dve alebo viac osôb je viazaných na trvalom základe k tej istej osobe kontrolným vzťahom.

Smernica zároveň stanovuje prípady, keď treba odmietnuť udeliť povolenia pôsobiť ako banka, a to:

1. ak samotné úzke väzby bránia účinnému výkonu dohľadu,

2. ak zákony a iné právne predpisy samotné alebo ich aplikácia nečlenským štátom, ktoré upravujú činnosť jednej alebo viacej osôb, s ktorými má finančný podnik úzke väzby, bránia účinnému výkonu kontrolnej funkcie.

Ďalej sa ukladá orgánom dohľadu povinnosť vyžadovať poskytovanie informácií nutných na sledovanie úzkych väzieb.

Jeden z ďalších princípov tejto smernice určuje, že ústredie banky sa musí nachádzať v tom štáte, v ktorom bolo udelené povolenie pôsobiť ako banka a v ktorom skutočne vykonáva podstatnú časť svojich činností. Tým sa má zabrániť tomu, aby si úverová inštitúcia vybrala na udelenie povolenia pôsobiť taký právny poriadok krajiny, ktorý kladie menej prísnejšie nároky na obozretné podnikanie. Taktiež sa rozširuje okruh subjektov, ktoré si navzájom vymieňajú informácie za účelom efektívneho výkonu bankového dohľadu (clearingové a zúčtovacie centrum, ústredné banky, orgány zodpovedné za dohľad nad platobnými systémami a pod.). Presne sa vymedzujú podmienky na výmenu informácií:

- informácie musia slúžiť kontrole alebo dohľadu,
- musia podliehať osobitnej ochrane,
- nemôžu byť zverejnené bez výslovného súhlasu strany, ktorá ich poskytla.

Ďalšia požiadavka sa vzťahuje na audítorov, ktorí sú povinní oznámiť orgánu bankového dohľadu porušenia zákonov a iných predpisov, na základe ktorých môže dôjsť k hmotným škodám, k porušeniu podmienok určených v povolení pôsobiť ako banka, ďalej všetky skutočnosti, ktoré by mohli mať vážny dopad na finančnú situáciu banky alebo na riadenie a účtovníctvo banky ako aj tie skutočnosti, ktoré by mohli spôsobiť, že audítor odmietne overiť účty banky alebo bude mať výhrady voči ich overeniu. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na tých audítorov, ktorí kontrolujú subjekty s úzkymi väzbami k banke.

Analyzovaná smernica je zapracovaná v príslušných slovenských bankových predpisoch len okrajovo, napr. zákon o bankách obsahuje požiadavku týkajúcu sa povinnosti audítora nahlásiť skutočnosti, ktoré môžu ohrozovať činnosť banky a takisto uvádza aj definíciu ekonomicky prepojenej skupiny klientov, ktorá však nevyhovuje všetkým požiadavkám smernice.

4. Smernica Európskeho parlamentu a Rady Európy č. 94/19/EHS o systéme ochrany vkladov.

Cieľom tejto smernice je zabezpečiť vklady vkladateľov v prípade, že sa banka dostane do platobnej neschopnosti, a tým posilniť dôveru vkladateľov v bankový systém.

Smernica 94/19/ES z 30. mája 1994 o systéme ochrany vkladov je zapracovaná v zákone č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 154/1999 Z. z.

Hlavné rozdiely, ktoré je potrebné odstrániť, sú:

1. Do slovenského právneho poriadku je potrebné zapracovať princíp ochrany vkladov právnických osôb (pravdepodobne sa zvolí systém postupného rozširovania okruhu právnických osôb, ktoré budú podliehať ochrane, napr. najskôr živnostníci, neskôr strední podnikatelia a na záver ostatné právnické osoby). V súvislosti s rozšírením okruhu osôb, ktorých vklady budú podliehať ochrane, na právnické osoby, bude potrebné presne určiť, ktoré právnické osoby do tejto ochrany nespadajú, napr. pôjde o vklady iných bánk, poisťovní, vládnych ústredných orgánov, miestnych orgánov, penzijných fondov, uzavretých fondov.

2. Stanovenie maximálnej výšky náhrady poskytovanej za nedostupné vklady (požadovaná výška náhrady za nedostupný vklad je 20 000 EURO) v identickej výške ako v rámci EU. Systém postupného zvyšovania výšky náhrady za nedostupné vklady je odôvodnený najmä ekonomickým prostredím v SR (inak by mohol vystupovať do popredia aspekt morálneho hazardu). Taktiež by bolo vhodné zvážiť spresnenie pojmu „nedostupný vklad" v súlade so smernicou, t. j. nasledovne: „príslušné orgány určia, že podľa ich názoru sa úverová inštitúcia nezdá byť dočasne schopná z dôvodov priamo súvisiacich s jej finančnou situáciou vyplatiť vklad a v súčasnosti nie je predpoklad, že tak bude môcť urobiť. Pritom príslušný orgán tak urobí čo najskôr, najneskoršie však do 21 dní potom, keď sa prvý krát presvedčil, že úverová inštitúcia nevyplatila vklady, ktoré sú splatné a ktoré sa stanú splatné."

3. V prípade, keď limity, prípadne rozsah, včítane percentuálneho pomeru, ochrany poskytované záručným systémom prijímajúceho členského štátu prekračuje limit, prípadne rozsah ochrany poskytovanej v členskom štáte, v ktorom má úverová inštitúcia oprávnenie k činnosti, prijímajúci členský štát zabezpečí, aby na jeho území fungoval úradne uznaný systém ručenia vkladov, ku ktorému sa pobočka zahraničnej banky môže dobrovoľne pripojiť, a aby doplnila záruku, ktorú jej vkladatelia požívajú, o záruku, ktorú jej vkladatelia už majú z účasti v systéme, ktorý existuje v ich domovskom štáte. Na zabezpečenie tejto požiadavky je potrebné v súlade s touto smernicou vypracovať medzi hostiteľským a domovským členským štátom pravidlá a postupy pre vyplácanie náhrad ako napr.:

- postup poskytovania a overovania potrebných informácií,
- vyhlasovanie príslušných orgánov domovského štátu pobočky zahraničnej banky o nedostupnosti vkladov,
- zásady spolupráce medzi domovským a prijímajúcim členským štátom.

4. V tejto súvislosti je nutné poukázať na to, že v SR sa náhrada za nedostupné vklady poskytuje rozdielne podľa toho, či ide o vklad v stavebnej sporiteľni (šesťdesiatnásobok priemernej mesačnej mzdy v SR) alebo o vklad v banke (tridsaťnásobok priemernej mesačnej mzdy v SR). Takýmto postupom sa sleduje podpora rozvoja stavebného sporenia a následne bytovej výstavby. Smernica však rozdielny prístup k rôznym subjektom pôsobiacim v rámci bankového sektoru pri výplate chránených vkladov nepredpokladá.

5. Taktiež je potrebné vylúčiť niektoré ďalšie osoby zo systému ochrany vkladov v súlade s prílohou smernice (napr. audítorov, tretie strany, ktoré konajú v mene osôb s osobitným vzťahom k banke podľa zákona o bankách v období jedného roka pred dňom, keď sa vklady stali nedostupnými).

5. Smernica č. 91/308/EHS o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí.

Ide o horizontálnu smernicu, ktorá upravuje činnosť nielen bánk, ale aj iných subjektov pôsobiacich na finančnom trhu. Jej cieľom je právne upraviť zásady boja proti praniu špinavých peňazí a zabrániť využívaniu finančného sektora na pranie výnosov z trestnej činnosti, najmä z trestnej činnosti súvisiacej s distribúciou drog. Prijatím takejto právnej úpravy sa sleduje zvýšenie dôveryhodnosti finančného systému.

Uvedená smernica je čiastočne zapracovaná do zákona č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti (ďalej len „zákon proti praniu špinavých peňazí") v znení zákona č. 58/1996 Z. z., do zákona o bankách a do opatrení NBS č. 5 a 6 z r. 1998, ktoré určujú náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka pre banku a pre pobočku zahraničnej banky.

V budúcnosti bude potrebné do príslušných právnych predpisov zapracovať tieto oblasti z uvedenej smernice:

1. Identifikačná povinnosť v zmysle smernice vyžaduje, aby banky a pobočky zahraničných bánk overovali totožnosť klientov:

– pri každom vznikajúcom obchodnom vzťahu, obzvlášť pri otváraní účtu alebo úsporného účtu pre nového klienta alebo pri poskytovaní prenájmu bezpečnostných schránok,

– ak ide o transakciu s klientom presahujúcu 15 000 EURO, pričom táto suma nemusí byť výsledkom jednej transakcie, ale aj niekoľkých, ktoré na seba nadväzujú,

– v prípade, že transakcia s klientom nedosahuje už uvedenú sumu, ale banka alebo pobočka zahraničnej banky má podozrenie, že transakcia s klientom súvisí s praním špinavých peňazí.

Identifikačná povinnosť sa vzťahuje aj na tzv. „beneficial owners" (v prípade, že klienti bánk a pobočiek zahraničných bánk uskutočňujú obchody v prospech inej osoby, totožnosť ktorej nie je banke alebo pobočke zahraničnej banky známa).

Slovenská úprava podľa zákona o bankách ukladá bankám a pobočkám zahraničných bánk povinnosť požadovať preukázanie totožnosti klienta pri každom obchode. Obchodom sa rozumejú činnosti banky, ktoré vedú k vzniku, zmene alebo k zániku záväzkových vzťahov medzi bankou alebo pobočkou zahraničnej banky a jej klientom, okrem nakladania s vkladmi na vkladných knižkách na doručiteľa v hotovosti, nakladania s vkladmi vo forme cenných papierov na doručiteľa v hotovosti a činnosti vykonávanej prostredníctvom zmenárenských automatov bez ohľadu na výšku transakcie.

Zákon o bankách teda umožňuje v súlade s Občianskym zákonníkom a vyhláškou MF č. 47/1964 Zb. o peňažných službách občanom ponúkať produkt „vkladná knižka na doručiteľa", a v takom prípade nie je potrebné overovať totožnosť klienta. Navyše identifikačná povinnosť nie je uložená ani v prípade nakladania s vkladmi vo forme cenných papierov na doručiteľa v hotovosti. Tieto skutočnosti sú v rozpore so smernicou. Na ich odstránenie je nevyhnutné novelizovať príslušné právne predpisy, napr. zákon o bankách, Občiansky zákonník. Zároveň je potrebné rozšíriť identifikačnú povinnosť v zákone o bankách aj na „beneficial owners".

3. Podľa smernice povinnosť archivovať doklady o totožnosti klienta alebo o uskutočnenej transakcii sa vzťahuje na doklady slúžiace k overeniu totožnosti klienta, ktoré majú byť archivované po dobu aspoň 5 rokov po skončení obchodného vzťahu s klientom, ako aj na doklady súvisiace s transakciou (tieto sú vymedzené ako originály alebo kópie, ktoré by boli akceptované v súdnom konaní), ktoré majú byť uchované aspoň po dobu 5 rokov po ukončení transakcie. Podľa zákona o bankách sú banky a pobočky zahraničných bánk povinné archivovať doklady o uskutočnených obchodoch, ale len v prípadoch presahujúcich 100 000 Sk sú povinné uchovávať doklady aspoň 5 rokov. Zákon o bankách je preto potrebné upraviť tak, aby bol v súlade s požiadavkami smernice.

4. Smernica ukladá povinnosť spolupracovať s orgánmi zodpovednými za boj proti praniu špinavých peňazí (v SR Úrad finančnej polície Policajného zboru), pričom ďalej sú podrobne popísané formy takejto spolupráce. Jednoznačne sa vyžaduje vlastná iniciatíva bánk a pobočiek zahraničných bánk pri nahlasovaní podozrivých bankových operácií. Taktiež je určená povinnosť pre inštitúcie poverené výkonom dohľadu prostredníctvom dohliadok na mieste, aby v prípadoch, keď počas dohliadky na mieste zistia skutočnosti, ktoré by mohli znamenať, že ide o pranie špinavých peňazí, informovali príslušné orgány.

V zmysle zákona o bankách je banka a pobočka zahraničnej banky povinná poskytnúť informáciu o klientovi, ktorá je predmetom bankového tajomstva, len na písomné vyžiadanie taxatívne vymedzených osôb (napr. orgánu činnému v trestnom konaní alebo Úradu finančnej polície Policajného zboru na účely plnenia ich úloh ustanovených zákonom). Súčasná právna úprava nevyžaduje oznamovať podozrivé skutočnosti zistené počas výkonu dohliadok na mieste uskutočňovaných úsekom bankového dohľadu NBS. Pre úplné zosúladenie zákona o bankách v tejto oblasti je potrebné upraviť jeho znenie podľa smernice. V tejto súvislosti je nutné vziať do úvahy aj znenie zákona č. 249/1994 Z. z. v znení zákona č. 58/1996 Z. z., ktoré ukladá bankám a pobočkám zahraničných bánk (ale nie Národnej banke Slovenska) povinnosť iniciatívne ohlasovať podozrivé bankové operácie (čo je v súlade so smernicou).

5. Požiadavky smernice je potrebné v primeranom rozsahu preniesť aj do zákona o Národnej banke Slovenska, napr. povinnosť zisťovať totožnosť klienta a ohlasovaciu povinnosť, ktoré by sa mali v plnej miere vzťahovať aj na centrálnu banku.

EURÓPSKA ASOCIÁCIA PRE BANKOVÚ HISTÓRIU

VÝROČNÉ ZASADANIE VO VARŠAVE

Pod názvom „Ku globalizácii? Európske banky pri rozvoji ekonomiky", konala sa 18. – 20. mája 2000 výročná konferencia Európskej asociácie pre bankovú históriu (EABH), sídliacej v nemeckom Frankfurte, v ktorej od roku 1998 zastupuje Národnú banku Slovenska vedúci Archívu NBS. Ako býva zvykom, spoluorganizátorom podujatia bol jubilant, v tomto prípade „Bank Handlowy w Warszawie". Túto najstaršiu poľskú banku založil pred 130 rokmi (roku 1870), v čase ruskej nadvlády nad východnou časťou Poľska, Leopold Kronenberg.

Na konferencii, ktorú otvoril Sir Evelyn de Rothschild, pokračovateľ rothschildovskej bankárskej tradície z Londýna, a zároveň predseda EABH, odznelo sedemnásť referátov na historické bankové témy, často presahujúce do prítomnosti a k nim sa viedla rozsiahla diskusia. Účastníci konferencie (bolo ich okolo 130) sa najviac dozvedeli o vývoji poľského bankovníctva v minulom a tomto storočí, vrátane bankovej reformy v Poľsku z rokov 1987 – 1989 (o čom referoval bývalý guvernér Národnej banky Poľska Wladyslaw Baka). S referátmi vystúpili aj zástupcovia univerzít, bánk a bankových archívov z Veľkej Británie, Česka, Talianska, Belgicka, Francúzska, Fínska a USA.

Zástupca Národnej banky Slovenska predniesol referát „Dokumenty v Archíve Národnej banky Slovenska", v ktorom informoval o rozsahu a štruktúre archívnych dokumentov uložených v našom bankovom archíve (sú v ňom sústredené dokumenty z centrálneho i komerčného bankovníctva do roku 1950, čo je európska špecialita). Pokúsil sa aj o veľmi stručný náčrt okolností vzniku najstarších slovenských bánk a inštitúcií ľudového peňažníctva (najstaršie úverové družstvo v Európe – Gazdovský spolok – založili v našom Sobotišti 9. februára 1845). Najstaršia slovenská banka ako účastinná spoločnosť vznikla ešte o dva roky skôr, ako najstaršia poľská banka, roku 1868. Bola ňou „Turčiansko-sväto-martinská Sporiteľňa", ktorú založil podpredseda Matice slovenskej a v sedemdesiatych rokoch 19. storočia jediný slovenský poslanec v uhorskom sneme Viliam Pauliny – Tóth spolu s Jozefom Justhom. V roku 1920 sa táto najstaršia banka spojila s Tatra bankou.

Prítomní sa dozvedeli aj o Andrejovi Kapustášovi, našom rodákovi z Hlohovca, spolupracovníkovi Kościuska, ktorý roku 1789 vypracoval návrh na založenie Poľskej národnej banky a na vydanie prvých poľských bankoviek, „biletov".

V diskusii odznela aj otázka, ako sa využívajú naše archívne dokumenty. Účastníci konferencie sa dozvedeli, že Národná banka Slovenska má v edičnom pláne na tento rok vydanie prvého zborníka „Dokumenty z archívu", v ktorom sa sprístupnia (a to aj zahraničným záujemcom, pretože zborník vyjde v slovensko – anglickom spracovaní) najvýznamnejšie dokumenty z rokov 1868 – 1938, ktoré sú uložené v Archíve NBS. Okrem možností bádania priamo v archíve, čo využívajú viacerí domáci i zahraniční historici, pracovníci archívu publikujú informácie o bankách a bankovníkoch na stránkach odbornej tlače (vrátane BIATECA), archív spolupracuje na príprave „múzejnej" siene v novostavbe NBS a podobne. Isteže, významnou súčasťou práce archívu, a teda aj využívania archívnych fondov, je aj obstarávanie dokumentov súvisiacich s reštitúciami po roku 1989 (napríklad aj s nárokmi slovenských židov na odškodnenie za ich utrpenie v čase vojny v koncentračných táboroch i na nútených prácach v Nemecku).

Ukazuje sa však potreba aktívnejšieho zapájania sa archívu do prípravy dokumentov o vývoji slovenského bankovníctva najmä v anglickom jazyku, ako súčasť edičnej činnosti EABH, pretože informovanosť o našom bankovom vývoji je veľmi slabá a zatiaľ ju suplujú práce českých, prípadne iných autorov.

Súčasťou konferencie boli aj výstavy. Dve z nich pripravili domáci usporiadatelia: jednou bola výstava moderného výtvarného umenia „Euroart" z kolekcií poľských a iných európskych bánk, ktorú pripravila Nadácia Leopolda Kronenberga, založená Bankom Handlowým, druhou výstava „130 rokov Banku Handlowého". Prezentovalo sa však aj Slovensko, konkrétne Spoločnosť Michala Bosáka otvorila práve počas konferencie výstavu „Michal Bosák, americký bankár zo Slovenska" v hoteli Victoria, kde sa konferencia konala a vo varšavskom Slovenskom inštitúte.

Konferencii venovala pozornosť aj poľská tlač. Noviny „Prawo i Gospodarka" uverejnili rozhovor so Sirom Evelynom de Rothschildom a napísali, že konanie konferencie prvý raz vo „východnom bloku" práve vo Varšave je svedectvom toho, že Poľsko je najúspešnejšou krajinou z postkomunistického sveta.

Na budúci rok sa má konferencia konať v Ľubľani a slovinská centrálna banka „Bank of Slovenija" ju zorganizuje v spolupráci s Novou Ľubľanskou bankou pri príležitosti 10. výročia nezávislosti Slovinska a vzniku slovinskej centrálnej banky. Roku 2002 bude konferencia v Štokholme a miesto konania v roku 2003 je zatiaľ neobsadené, žeby šanca pre nás?

Marián Tkáč

DEPOZITNÉ CERTIFIKÁTY

Doc. Ing. Božena Hrvoľová, CSc.
Fakulta podnikového manažmentu, Ekonomická univerzita v Bratislave

Charakteristika depozitných certifikátov

Často vzniká otázka, aký je rozdiel medzi vkladovými listami, vkladovými certifikátmi a depozitnými certifikátmi, ktoré sú uvedené v Hlave 1 s názvom Sústava cenných papierov, v § 1 pod písmenom e) zákona č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch v znení neskorších predpisov.

Ak by sme chceli nájsť odpoveď na túto otázku v slovenských zákonoch, ktoré tieto cenné papiere upravujú (zákon č. 47/1992 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a zákon č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch v znení neskorších predpisov), museli by sme konštatovať, že žiadny rozdiel tu nie je.

§ 786 Občianskeho zákonníka definuje vkladový list takto: „Vkladový list je potvrdením peňažného ústavu o pevnom jednorazovom vklade. Výška vkladu je uvedená na vkladovom liste. Inak sa na vkladový list vzťahujú ustanovenia tohto zákona o vkladných knižkách. Vkladový list je cenný papier."

Na depozitné certifikáty a vkladové certifikáty sa vzťahuje § 787, ktorý hovorí, že „peňažný ústav môže dojednať s vkladateľom aj iné formy vkladov. Pokiaľ nie je dojednané niečo iné, vzťahujú sa na tieto iné formy vkladov primerané ustanovenia o vkladných knižkách a vkladových listoch."

Možné rozdiely vo formách dokladov (potvrdeniach) o vklade ponechali zákonodarci na peňažných ústavoch.

VÚB, a. s., napríklad vydávala doklady o peňažnom uložení peňažných prostriedkov do jedného roka pod názvom vkladové certifikáty a tie, ktoré sú splatné po troch rokoch odo dňa vystavenia pod názvom depozitné certifikáty.

Ak by sme chceli nájsť rozdiel medzi vkladovými listami a depozitnými certifikátmi (vkladové certifikáty považujeme za to isté ako depozitné certifikáty, ich názov obsahuje len preklad pojmu depozitný do slovenčiny) v zahraničnej literatúre, ktorá je zovšeobecnením praxe, zistili by sme, že kritériom delenia dokladov o vklade na vkladové listy a depozitné certifikáty je časové hľadisko.

Vkladové listy sú potvrdením o strednodobom a dlhodobom vklade s rôznymi podmienkami (na pevný alebo pohyblivý úrok, vzostupný úrok v závislosti od dĺžky vkladu, neúročené (nulové) – vkladové listy vyplácajú úrok naraz v lehote splatnosti, okrem úroku môžu majitelia vkladu získať aj výhru v rámci zlosovania a pod.) Vkladové listy majú aj relatívne dlhú dobu splatnosti – nad 10 rokov. V takomto prípade ich možno uviesť aj na burzu cenných papierov. V praxi však spravidla ich nákup a predaj emitujúce banky obmedzujú.

Klasické depozitné certifikáty (Certificate of Deposit) – sú krátkodobé doklady o vklade so splatnosťou do jedného roka, hoci v súčasnom období obrovského tempa inovácií sa môžeme stretnúť aj na vyspelých finančných trhoch s rôznymi modifikáciami i v oblasti lehoty splatnosti depozitných certifikátov.

Napríklad v USA depozitné certifikáty s dobou splatnosti nad 1 rok sa nazývajú termínové depozitné certifikáty. V tejto krajine je obmedzená iba ich minimálna doba splatnosti na 7 dní. Na hornú hranicu neexistujú žiadne obmedzenia.

Ďalšou modifikáciou sú napríklad rolované depozitné certifikáty. Sú to dlhodobejšie depozitné certifikáty s vyššou úrokovou sadzbou, ktoré utvárajú balík série šesťmesačných depozitných certifikátov, splatný za obdobie minimálne dvoch rokov. Tento druh depozitných certifikátov ponúka investorom vyššie výnosy a možnosť v prípade náhodnej a naliehavej potreby hotovosti predať niektoré depozitné certifikáty z balíka pred dobou splatnosti. Investor je však aj potom naďalej povinný kúpiť zvyšné certifikáty vždy každých šesť mesiacov až do doby, keď vyprší kontrakt. Rolované depozitné certifikáty môžu byť emitované s pevnou úrokovou sadzbou alebo s pohyblivou úrokovou sadzbou, ktorá sa mení každých šesť mesiacov.

Inou modifikáciou sú depozitné zmenky. Sú hybridným finančným nástrojom s niektorými charakteristikami termínových depozitných certifikátov a strednodobých obligácií podnikov s dobou splatnosti jeden až desať rokov.

V ďalšom texte sa zameriame na stručnú charakteristiku depozitných (vkladových) certifikátov a na ich oceňovanie.

Depozitné (vkladové) certifikáty (vo svete známe pod skratkou CD – Certificate of Deposit) vydáva banka výmenou za termínové peňažné vklady na zaokrúhlenú peňažnú čiastku. Podľa poslednej zákonnej úpravy môžu mať listinnú i zaknihovanú podobu.

Sú vydávané na doručiteľa, ale i na meno, s uvedením dátumu splatnosti, väčšinou v plnej nominálnej hodnote s vyznačením fixnej úrokovej sadzby.

Doba splatnosti klasických depozitných certifikátov je zvyčajne po mesiacoch do pol roka alebo roka.

Depozitné certifikáty sú vo svete spravidla obchodovateľné cenné listiny, ktoré môžu byť pred dobou splatnosti predmetom kúpy a predaja na sekundárnom trhu. V tom sa odlišujú od termínových bankových vkladov. Banky však niekedy obchodovateľnosť depozitných certifikátov obmedzujú. V takomto prípade ich majiteľ obdrží výšku hodnoty depozitných certifikátov až v termíne splatnosti.

Na Slovensku zatiaľ neexistuje sekundárny trh s depozitnými certifikátmi, ktorý by pre investora zabezpečoval rýchlu likviditu. Banky sa snažia túto nevýhodu investora kompenzovať možnosťou predčasného spätného odkúpenia depozitných certifikátov pred dňom splatnosti, samozrejme, s inými úrokovými podmienkami, čím sa však stráca jeho podstatný význam pre samotnú banku. Preto by bolo aj v našich podmienkach užitočné zaviesť sekundárny trh s depozitnými certifikátmi.

Depozitné certifikáty môžu nakupovať rôzne ekonomické subjekty – obyvateľstvo, podniky, orgány verejného sektora, preto sú nominované v rôznych hodnotách – malých, stredných i veľkých.

Malé nominácie sú určené predovšetkým obyvateľstvu a sú alternatívou sporenia namiesto vkladnej knižky. Stredné a veľké nominácie sú určené predovšetkým podnikateľskej sfére. Pri veľkých nomináciách sú úrokové sadzby a doba splatnosti depozitných certifikátov dohodnuté s investormi spravidla individuálne.

Výška úrokových sadzieb z depozitných certifikátov býva o niečo vyššia, ako sú sadzby zo štátnych pokladničných poukážok, pretože sú rizikovejšie. Odrážajú trhové podmienky, rastú v čase peňažnej tiesne a klesajú, keď je na peňažnom trhu dostatok peňazí.

Úroky sú vyplácané jednorazovo, súčasne s vkladom, najneskôr v deň splatnosti depozitného certifikátu. (Okrem prípadov DC, ktoré majú splatnosť nad 1 rok, vtedy sa úroky vyplácajú ročne.) Úrokové sadzby sú stanovené na ročnom základe formou pevného percenta, výška ktorého závisí od lehoty splatnosti, alebo pohyblivou úrokovou sadzbou.

Lehota premlčania na výplatu nominálnej hodnoty a úrokov býva vo svete väčšinou tri až štyri roky. Keďže sa na depozitné certifikáty vzťahujú ustanovenia Občianskeho zákonníka o vkladných knižkách, lehota na zrušenie vkladového vzťahu je až 20 rokov.

Vlastník depozitného certifikátu v prípade jeho poškodenia alebo straty môže požiadať banku o jeho umorenie.

Z hľadiska bánk sú depozitné certifikáty alternatívou termínových vkladov. Pre banky majú veľký význam z hľadiska priaznivejšej a stabilnejšej tvorby zdrojov, pretože obmedzujú vklady na požiadanie a okamžité odvolanie. Banky sa snažia v dôsledku konkurencie vydávať depozitné certifikáty za čoraz výhodnejších podmienok.

Depozitné certifikáty vznikli v roku 1961 v USA. Prvýkrát ich začala ponúkať First National City Bank of New York svojim klientom v nominálnych hodnotách 100 000 USD. Súčasne malá skupina dílerov cenných papierov súhlasila s utvorením sekundárneho trhu na depozitné certifikáty v nominálnych hodnotách 100 000 USD a vyššie.

Odvtedy došlo v oblasti depozitných certifikátov k mnohým inováciám. Možno k nim zahrnúť napríklad:

– **depozitné certifikáty s variabilnou úrokovou sadzbou,** ktoré sú emitované s dobou splatnosti až do päť rokov, a s úrokovou sadzbou, ktorá sa prispôsobuje každých 30, 90 alebo 180 dní. Úroková sadzba sa spravidla viaže na úrokovú sadzbu z depozitných certifikátov na sekundárnom trhu, na prevládajúcu sadzbu medzibankového trhu, primárnu úrokovú sadzbu alebo na trhovú úrokovú sadzbu na eurodolárové vklady,

– **eurodolárové depozitné certifikáty** (zavedené v roku 1966) sú prevoditeľné, v dároch vedené vklady s výpovednou lehotou, vydané zahraničnými pobočkami veľkých amerických bánk a zahraničnými bankami. Sú emitované s pevnou i pohyblivou úrokovou sadzbou, ktorá je všeobecne vyššia, ako sú výnosy z domácich depozitných certifikátov. Pohyblivá úroková sadzba je viazaná na LIBOR a mení sa každé 3 až 6 mesiacov. Sekundárny trh je sústredený v New York City a v Londýne,

– **ázijskodolárové depozitné certifikáty** ponúkajú americké, japonské a iné banky, ktoré operujú v Singapure. Majú pevné i pohyblivé úrokové sadzby, ktoré sú viazané na SIBOR (úrokovú sadzbu singapurského medzibankového trhu),

– **obrie depozitné certifikáty** (Jumbo CDs) sú veľké, vyše 100 000 dolárové, prevoditeľné depozitné certifikáty, ktoré emitujú nebankové sporiteľne a úverové združenia a sporiteľne,

– **americké depozitné certifikáty** (Yankee CDs) sú emitované zahraničnými bankami v USA,

– **sprostredkované depozitné certifikáty** sú predávané prostredníctvom maklérov v maximálnej nominálnej hodnote 100 000 USD, aby spĺňali požiadavky na federálne poistenie vkladov atď.

Trh šterlingových depozitných certifikátov vo Veľkej Británii vznikol v roku 1968.

Na území bývalej ČSFR depozitné certifikáty ako prvá emitovala Komerční banka v Prahe v septembri 1990. V súčasnosti ich emitujú mnohé ďalšie banky na území Českej i Slovenskej republiky.

Oceňovanie depozitných certifikátov

Investor môže depozitné certifikáty kúpiť na primárnom peňažnom trhu alebo na sekundárnom peňažnom trhu. V prípade kúpy depozitného certifikátu na primárnom peňažnom trhu a jeho držaní až do doby splatnosti bude investora zaujímať výška úroku a budúca hodnota depozitného certifikátu.

Výška úroku a tým i budúca hodnota depozitného certifikátu závisí od výšky úrokovej sadzby, doby splatnosti a do určitej miery i od štandardu, ktorý používa príslušná banka na stanovenie lehoty splatnosti.

Úrokové sadzby bez ohľadu na dobu splatnosti depozitného certifikátu sú kótované ako nominálne úrokové sadzby, na ročnom základe (p. a.). V praxi sa možno stretnúť so skutočnosťou, že výpočet úrokov vychádza z dĺžky roka 360 alebo 365 dní.

Stanovenie počtu dní úverového vzťahu môže vychádzať z nasledovných kódov:

– **ACT** – započítava sa skutočný počet dní zmluvného vzťahu. Obvykle sa neuvažuje s prvým dňom,

– **30 E** – celé mesiace sa započítavajú bez ohľadu na skutočný počet dní ako 30-dňové,

– **30 A** – líši sa od 30 E maximálne o jeden deň, ktorý sa započíta iba v prípade, že koniec zmluvného vzťahu pripadne na 31. deň v mesiaci a súčasne začiatok zmluvného vzťahu nie je 30. alebo 31. deň v mesiaci.

Kombináciou uvedených možností vznikajú rôzne štandardy pre stanovenie lehoty splatnosti. V praxi sa najčastejšie používajú nasledovné:

– štandard **ACT/365** (anglická metóda) je založená na skutočnom počte dní úrokového obdobia a dĺžke roka 365 dní (respektíve 366 dní v prípade prestupného roka),

– štandard **ACT/360** (francúzska či medzinárodná metóda) je založená opäť na skutočnom počte dní úrokového vzťahu, ale dĺžka roka sa započítava ako 360 dní,

– štandard **30E/360** (nemecká či obchodná metóda) je založená na kombinácii započítania celých mesiacov ako 30 dní v prípade úverového vzťahu a dĺžky roka ako 360 dní.

Akceptovanie používaného štandardu príslušnou bankou má veľký význam hlavne pri finančných nástrojoch peňažného trhu vrátane depozitných certifikátov.

Na ilustráciu vzorcov a príkladov v príspevku použijeme medzinárodnú metódu na stanovenie lehoty splatnosti.

Výpočet úroku a budúcej hodnoty depozitného certifikátu s pevným úročením

Úrok a budúcu hodnotu depozitných certifikátov s pevným úročením môžeme vypočítať podľa nasledujúcich vzorcov:

$$\text{úrok} = NH \times d \times (n/360) \qquad (1)$$

– výpočet úroku z DC využíva jednoduché úročenie.

V prípade reinvestovania do toho istého depozitného certifikátu v rámci roka môže investora zaujímať ročná efektívna úroková sadzba, ktorú možno vypočítať podľa vzťahu:

$$r_e = (1 + d \times n/360)^{360/n} - 1 \qquad (2)$$

Budúcu hodnotu určíme ako súčet nominálnej hodnoty depozitného certifikátu a úroku:

$$BH = NH + \text{úrok} \qquad (3)$$

kde:

r_e – efektívna úroková sadzba,

NH – nominálna hodnota depozitného certifikátu,

d – nominálna úroková sadzba depozitného certifikátu p.a. v čase emisie,

n – počet dní do splatnosti,

BH – budúca hodnota depozitného certifikátu.

Príklad 1: Predpokladajme trojmesačný depozitný certifikát (91-dňový) emitovaný za NH 100 000 Sk, s úrokovou sadzbou 12,5 % p. a. Zaujíma nás výška úroku, budúca hodnota a efektívna úroková sadzba.

Úrok = 100 000 x 0,125 x (91/360) = 3 159,52 Sk

BH = 100 000 + 3 159,52 = 103 159,52 Sk,

$r_e = 1 + 0{,}125 \times (91/360)^{360/91} - 1 = 0{,}131$ t.j. 13,1 %.

Výpočet aktuálneho úrokového výnosu a aktuálnej ceny depozitného certifikátu

Investori do depozitných certifikátov na zahraničných peňažných trhoch majú možnosť ponechať si tento krátkodobý cenný papier do doby splatnosti, alebo ho môžu predať na sekundárnom trhu. Cena depozitného certifikátu pred lehotou splatnosti na sekundárnom trhu sa nemusí rovnať jeho nominálnej hodnote. Môže byť vyššia alebo nižšia, v závislosti od aktuálnej situácie na trhu. Preto sa miera výnosu z depozitného certifikátu, ktorý kúpi investor na sekundárnom trhu (r) nemusí rovnať jeho úrokovej sadzbe, stanovenej pri emisii (d).

Výpočet miery aktuálneho úrokového výnosu depozitného certifikátu, kúpeného investorom na sekundárnom trhu poskytuje rovnica:

$$r = NH/P \times (1 + d \times n_{im}/360) - 1 \times 360/n_{sm} \qquad (4)$$

Teoretickú trhovú cenu (vnútornú hodnotu) depozitného certifikátu na sekundárnom trhu vypočítame ako súčasnú hodnotu budúcich výnosov, kde v úlohe diskontného faktora použijeme aktuálnu úrokovú sadzbu z rovnakého finančného nástroja (depozitného certifikátu) podľa vzťahu:

$$P = NH \times \frac{(1 + d \times n_{im}/360)}{(1 + r \times n_{sm}/360)} = \frac{BH}{(1 + r \times n_{sm}/360)} \qquad (5)$$

kde:

n_{im} – počet dní medzi emisiou a splatnosťou (issue – maturity),

n_{sm} – počet dní medzi vysporiadaním a splatnosťou (settlement – maturity).

Aktuálnu (bežnú) trhovú cenu P možno rozdeliť na dve časti – alikvótny úrok a istinu.

$$\text{Alikvótny úrok} = NH \times d \times (n_{is}/360) \qquad (6)$$

$$\text{Istina} = P - \text{alikvótny úrok} \qquad (7)$$

kde:

n_{is} – počet dní medzi emisiou a vysporiadaním (issue – settlement)

Príklad 2: Predpokladajme depozitný certifikát emitovaný za nominálnu hodnotu 50 000 Sk, s úrokovou sadzbou 12 % a dobou splatnosti 61 dní. Chceme vypočítať mieru výnosu z depozitného certifikátu investora, ktorý ho kúpi na sekundárnom trhu v čase, keď ostáva do doby splatnosti 15 dní a kúpi ho za trhovú cenu 50 450.

$$r = 50\,000/50\,450 \times (1 + 0{,}12 \times 61/360) - 1 \times 360/15 = 0{,}2695, \text{ t. j. } 26{,}95\ \%.$$

Číselné údaje tohto príkladu sme vybrali s cieľom získania kontrastného rozdielu medzi úrokovou sadzbou pri emisii (12 %), čiže mierou výnosu z depozitného certifikátu, ak by ho investor kúpil na primárnom trhu a držal do doby splatnosti a výnosom, ktorý dosiahol investor na sekundárnom trhu (26,95 %), hoci kúpil depozitný certifikát za cenu vyššiu ako nominálna hodnota (v našom príklade aj cena depozitného certifikátu na primárnom trhu) a bude ho držať nie 61 dní, ale len 15 dní.

Čo je dôvodom podstatne vyššej miery výnosu investora na sekundárnom trhu?

Zdrojom výnosu investora do cenných papierov nielen na kapitálovom trhu, ale aj na peňažnom trhu nie je iba úrok, ale aj cena. Z príkladu vidieť, že vysoký výnos investor na sekundárnom trhu dosiahol preto, lebo kúpil výhodne.

Rovnaký výnos ako investor, ktorý investuje do depozitného certifikátu a drží ho po celú dobu životnosti by dosiahol vtedy, ak by cena na sekundárnom trhu obsahovala nominálnu hodnotu plus alikvótny úrokový výnos predávajúceho depozitného certifikátu, t. j. v našom príklade 50 000 + (50 000 x 0,12/360 x 46) = 50 000 + 766,67 = = 50 766,67 Sk.

To znamená, že čistú cenu (istinu) investor zaplatil iba vo výške 50 450 – 766,67 = 42 783,33 Sk.

Čo môže byť teoreticky dôvodom nižšej ceny depozitného certifikátu pre predávajúceho, ako je súčet nominálnej hodnoty a alikvótneho úroku, ktorý mu pripadá za obdobie držby depozitného certifikátu od jeho kúpy po predaj na sekundárnom trhu?

Dôvodom môže byť prevaha ponuky nad dopytom, akútna potreba hotovosti, ale aj zmena aktuálnej úrokovej sadzby z rovnakých finančných nástrojov. Ak by napríklad úrokové sadzby na peňažnom trhu z rovnakých depozitných certifikátov emitovaných neskôr stúpli z 12 % na 26,95, aktuálna trhová cena by bola rovnaká ako v príklade 2, t. j.:

$$P = 50\,000 \times \frac{1 + 0{,}12 \times 61/360}{1 + 0{,}2695 \times 15/360} = 50\,449{,}94, \text{ zaokrúhlene } 50\,450 \text{ Sk.}$$

Výpočet výnosu po dobu držania z depozitného certifikátu

V prípade, že investor kúpi depozitný certifikát na sekundárnom trhu po jeho emisii a predá ho pred lehotou splatnosti, bude ho zaujímať výnos po dobu držania depozitného certifikátu.

Výpočet miery výnosu po dobu držania z depozitného certifikátu možno uskutočniť podľa vzorca:

$$r_h = \frac{(1 + r_p \times n_{pm}/360)}{(1 + r_s \times n_{sm}/360)} - 1 \times \frac{360}{n_{pm} - n_{sm}} \qquad (8)$$

kde:

r_h – výnos po dobu držania (holding) DC,

r_p – výnos DC k dátumu nákupu (purchase),

r_s – výnos DC k dátumu predaja (sell),

n_{pm} – počet dní medzi nákupom a splatnosťou (purchase-maturity) DC,

n_{sm} – počet dní medzi predajom a splatnosťou (sell-maturity) DC.

Príklad 3: Predpokladajme, že investor kúpi na peňažnom trhu 91-dňový depozitný certifikát s úrokovou sadzbou 9,5 %, v čase, keď do doby splatnosti ostáva 60 dní s výnosom 9,5 %. Neskôr, keď do doby splatnosti ostáva 10 dní, depozitný certifikát predá za výnos 10 %. Výnos investora po dobu držania depozitného certifikátu bude:

$$r_h = \frac{(1 + 0{,}095 \times 60/360)}{(1 + 0{,}10 \times 10/360)} - 1 \times \frac{360}{60 - 10} = 0{,}0937, \text{ t. j. } 9{,}37\ \%.$$

Použitá literatúra:

1. Blake, D.: Analýza finančních trhů. Praha, Grada Publishing, 1995.
2. Brealey, R. A. – Myers, S. C.: Teorie a praxe firemních financí. Praha, Victoria Publishing 1994.
3. Mishkin, T.: Ekonomie peněz, bankovnictví a finančních trhů. Finance a úvěr 2/1992.
4. Petrjánošová, B.: Podnikanie a banky. Bratislava, FITR 1994.
5. Poledňáková, A.: Medzinárodný finančný manažment. Bratislava, Ekonóm 2000.
6. Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů. Praha, Economia 1991.
7. Rose, P. S. Peněžní a kapitálové trhy. Praha, Victoria Publishing 1994.
8. Zákon č. 47/1992 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.
9. Zákon č. 600/1992 Zb o cenných papieroch v znení neskorších predpisov.

UMIESTŇOVANIE A DIFERENCIÁCIA SLUŽIEB V BANKOVNÍCTVE

Ing. Eleonóra Veresová, PhD.
Všeobecná úverová banka, a. s., pobočka Trebišov

Bankový trh sa podobne ako podnikateľské prostredie neustále formuje a vyvíja. V bankovníctve však prevažuje poskytovanie služieb, ktoré nemôžu byť chránené v takom rozsahu ako zhmotnené produkty a ktoré možno ľahko kopírovať. Nevýhody vyplývajúce z nehmatateľného charakteru služieb pomáha kompenzovať umiestňovanie. Zahŕňa predstavy banky o tom, ako by jej produkty a služby mali byť vnímané cieľovou skupinou v porovnaní s konkurenčnými službami a z hľadiska uspokojovania potrieb zákazníkov.

V šesťdesiatych rokoch sa banky snažili vytvoriť jedinečný firemný imidž. Nový marketingový prúd – koncepcia umiestňovania bola reakciou na plnšie uspokojovanie potrieb trhu. V päťdesiatych rokoch sa marketingoví pracovníci zaoberali produktom, v šesťdesiatych rokoch otázkou imidžu a až v sedemdesiatych rokoch sa začali venovať umiestňovaniu služieb [1]. Prvenstvo sa v tejto oblasti pripisuje Riesovi a Troutovi, ktorí v roku 1972 publikovali sériu článkov o umiestňovaní. Vo svojich príspevkoch poukazovali na to, že žijeme v „prekomunikovanej" spoločnosti, kde sa utrácajú veľké peňažné sumy na reklamu, avšak len nepatrný zlomok nájde svojich skutočných poslucháčov. To čo sa robí s predstavou, resp. mysľou potenciálnych zákazníkov označili za umiestňovanie produktu v mysliach zákazníkov.

Payne chápe umiestňovanie ako identifikáciu, rozvoj a oznámenie diferenciačnej výhody produktu s cieľom ich zakódovania v mysliach cieľových zákazníkov ako vysoko kvalitných a celkom odlišných od konkurencie. [2]

Umiestňovanie závisí od schopnosti banky efektívne sa odlíšiť od konkurencie tým, že svojim klientom poskytuje vyššiu pridanú hodnotu. Táto môže byť vyjadrená ako rozdiel medzi celkovou spotrebnou hodnotou a celkovou spotrebnou cenou. [3]

Celkovú spotrebnú hodnotu určuje hodnota služby, hodnota produktu, hodnota zamestnancov a hodnota imidžu.

Celková spotrebná cena závisí od peňažnej ceny, času, energie a psychického úsilia.

Nákupné rozhodnutia klientov ovplyvňuje pridaná hodnota, lebo zákazníci porovnávajú cenu, hodnotu a kvalitu služieb. Teda pri nákupe požadovanej služby sa hodnotia cenové, hodnotové i kvalitatívne aspekty produktu.

Jedným zo spôsobov dosiahnutia vyššej pridanej hodnoty je využitie hodnotového reťazca, ktorý umožní odlíšenie produktu prostredníctvom hodnoty. Činnosti v reťazci sú rozdelené na základné a podporné s integračnou funkciou a vykonávajú sa v priebehu všetkých základných činností. Do obecného hodnotového reťazca zahŕňame:

- základné činnosti: zásobovanie, prevádzkové operácie, odbyt, marketing a predaj, službu,
- podporné činnosti: firemnú infraštruktúru, riadenie ľudských zdrojov, technologický vývoj, obstarávanie.

Banka operujúca na trhu firemných klientov môže definovať svoj hodnotový reťazec základných činností takto: a) vytvorenie produktu, b) plánovanie, c) marketing, d) predaj, e) individuálne cielený predaj, f) popredajná služba.

Kritickým momentom pre banky a iné podniky služieb je pravidelné sledovanie nákladov a výkonov jednotlivých činností reťazca. Každý prvok hodnotového reťazca je špecifickou oblasťou. Ich analýza môže odhaliť existujúce či potenciálne možnosti na dosiahnutie nižších nákladov alebo diferenciácie. Cieľom je určiť príležitosti na vylepšenie súčasného stavu. Diferenciácia si vyžaduje benchmarking (konkurenčné porovnanie) hodnotových reťazcov a výkonov konkurencie.

Hodnotový reťazec sa môže využiť:

- na dosiahnutie vyššej hodnoty poskytovanej zákazníkom, na pochopenie vlastného hodnotového reťazca a pri hľadaní zdrojov diferenciácie či spôsobov zníženia nákladov,
- na identifikáciu vhodného umiestnenia v hodnotovom reťazci zákazníkov. Kým v prípade výrobných podnikov sa hodnotový reťazec bude podobať obecnému hodnotovému reťazcu, v prípade podnikov poskytujúcich služby sa bude modifikovať,
- na zabezpečenie najlepšieho umiestnenia v rámci hodnotových reťazcov s obchodnými partnermi, dodávateľmi a distribútormi,
- na spoznanie konkurencie, pri vytváraní jej hodnotového reťazca a na vzájomné porovnávanie činností.

Hodnotový reťazec slúži na systematické vyhľadávanie príležitostí diferenciácie banky, ktorá umožní dosiahnuť najvyššiu poskytovanú hodnotu zákazníkom. Prostredníctvom umiestňovania sa oznamuje zákazníkom práve to, čím sa odlišujeme od ostatných.

Banka, resp. jej služby sú určitým spôsobom zapísané v povedomí zákazníka. Umiestňovanie je príležitosťou na odlíšenie služieb. Poziciovanie firmy v mysli zákazníka ovplyvňuje nákup služieb. Cieľom plánovitého umiestňovania je dosiahnuť želanú pozíciu v povedomí zákazníka a diferencovať svoje služby od služieb konkurencie.

Na úspešné umiestňovania Kosnik [4] navrhuje také vlastnosti, ktoré sú významné, vierohodné a jedinečné. Pri realizácii tohto procesu v praxi sa vyžadujú aj ďalšie charakteristiky:

- významnosť – odlíšenie je významné pre dostatočne veľký počet zákazníkov,
- zreteľnosť odlíšenia od ostatných ponúk,
- jednoznačná oznamovateľnosť,

– nenapodobiteľnosť – odlíšenie nemožno rýchlo napodobniť,
– dostupnosť – cieľoví zákazníci budú schopní a ochotní za odlíšenie zaplatiť. Akékoľvek ďalšie náklady na odlíšenie budú vnímané ako náklady plne kompenzované hodnotou, ktorú prinášajú.
– ziskovosť – odlíšenie dodatočne prinesie banke úžitok, zisk.

Stratégia umiestňovania v službách sa musí realizovať s ohľadom na špecifiká služieb: nehmatateľnosť, variabilita, ich neskladovateľnosť a neoddeliteľnosť od poskytovateľa. Easingwood a Mahajan v tab. 1 navrhli využitie niekoľkých vlastností na odlíšenie. [5]

Nehmatateľnosť mení úlohu marketingu v službách v porovnaní s výrobou, kde produkty sú hmatateľné a môžu byť ľahko porovnávané. Ponuka služieb to väčšinou neumožňuje a pre zákazníka je omnoho obtiažnejšie identifikovať ich vlastnosti a porovnávať ich s ostatnými produktami. Príkladom môže byť hodnotenie prínosov v prípade nehmatateľných služieb (finančných alebo právnych). Pre zákazníka je ťažké voliť alternatívy, keď dopredu nemôže hodnotiť ich kvalitu.

Umiestňovanie umožňuje prezentovať podnikom služieb nehmatateľný úžitok hmatateľným spôsobom – ponukou hmatateľných dôkazov.

Špecifickou vlastnosťou služieb je aj ich variabilita. Kvalita čiastkového výkonu služby môže ovplyvniť vnímanie služby ako celku. Vnímanú kvalitu poskytnutej služby priamo ovplyvňuje kvalita zamestnancov – poskytovateľa služieb. Preto banky majú venovať veľkú pozornosť výberu a školeniu personálu. Stratégia umiestňovania môže byť založená aj na personálnej diferenciácii.

Každý produkt či služba má celý rad vlastností, ktoré možno porovnávať s konkurenčnou ponukou. Niektoré sú skutočné, iné iba vnímané. Pri budovaní pozície musí banka stanoviť, koľko atribútov a odlišností chce ponúknuť cieľovej skupine. Niektorí predajcovia volia zásadne jednu vlastnosť, v ktorej sa snažia vyniknúť a stať sa vodcami trhu. Iní naopak tvrdia, že jedine propagáciou niekoľkých vlastností naraz môžu využiť špeciálnu trhovú medzeru, ktorá bude pre ostatných konkurentov ťažko dostupná. Najúspešnejšia je taká diferenciácia, ktorá potvrdzuje už dobre známe skutočnosti. Popieranie vnútorného presvedčenia zákazníka a tvrdenia, ktoré sú v rozpore s jeho vnímaním ponuky, nemajú veľkú šancu na úspech. Stratégia umiestňovania musí zohľadniť doterajšie skúsenosti a predstavy klienta, resp. jeho vnímanie trhovej situácie. Táto stratégia hľadá hodnoty, ktoré doteraz konkurenčná služba neponúka. Skúma, ktoré neuspokojené potreby môžu byť ešte uspokojené. Snaží sa integrovať všetky vlastnosti danej služby a tak posilniť ich vnímanie trhovej pozície.

Postup pri umiestňovaní produktu

Umiestňovanie produktu pozostáva z týchto krokov:
– Stanovenie úrovne umiestňovania. Umiestňovanie môže prebiehať na úrovni: a) odvetvia ako celku (finančný sektor), b) firmy ako celku (banka ako podnikateľský subjekt), c) skupinového produktu (napr. vkladové produkty), d) individuálneho produktu alebo služby (napr. vkladné knižky),
– identifikácia kľúčových vlastností dôležitých pre rozhodovanie cieľových segmentov,
– hodnotenie alternatívnych stratégií,
– implementácia.

Kľúčové vlastnosti pri rozhodovaní o kúpe

Spotrebitelia uplatňujú pri nákupe rôzne kritériá. Predmetom skúmania bude motivácia nákupu, resp. účel a čas využitia danej služby, ktoré ovplyvňujú rozhodnutie o kúpe

Tab. 1

Odozva na vlastnosti služieb	Základ pre umiestnenie
Nehmatateľnosť • ponúknuť hmatateľné dôkazy	Dobrá povesť a výnimočné schopnosti podniku • pozícia odborníka • pozícia spoľahlivej firmy • pozícia inovátora • pozícia firmy dosahujúcej vynikajúce výkony
Ponúknuť rozšírenú službu	Rozšírenie ponuky produktu • rozšírenie produktu • zvláštne služby
Variabilita • uskutočniť starostlivý výber, výcvik a sledovanie zamestnancov v prvej línii • vytvárať ucelenú ponuku služieb • industrializovať proces poskytovania služieb	Výhoda kvalitných ľudských zdrojov • Atraktívna ponuka uceleného súboru súvisiacich služieb – napr. popri vkladovom produkte aj poistenie • Nadštandardný produkt (rýchlejšia, spoľahlivejšia, väčšia hodnota za rovnakú cenu)
Neoddeliteľnosť • rozšíriť sieť pobočiek poskytovania služieb • prispôsobiť služby požiadavkám zákazníka • poskytnúť kompletnú ponuku služieb	Dostupnosť Individuálny prístup Schopnosť uspokojiť viac potrieb užívateľa v rámci daného sektora

služby. Zákazníci si vyberajú na základe vnímania odlišností medzi alternatívnymi službami. Treba sa zamerať na viditeľné vlastnosti, resp. hmatateľné atribúty služieb, ktoré skúmajú potenciálni klienti pri rozhodovaní o kúpe. Najprv musíme definovať základné vlastnosti služieb a špecifické požiadavky cieľového trhového segmentu. Tieto vlastnosti, ktoré sú väčšinou skryté, neskôr budú zakreslené do pozičnej mapy. Treba si uvedomiť vnímanie a postoj zákazníka pri hodnotení prínosov, resp. úžitku rôznych vlastností služby. Na identifikáciu atribútov služieb slúži celý rad analytických metód, ktoré väčšinou využívajú počítačovú techniku. Je to napr. mapovanie vnemov, faktorová analýza, analýza diskriminačnej funkcie, viacfaktorová korelačná a regresná analýza atď. [6]

Zakreslenie vlastností na pozičnú mapu

Rozhodujúce vlastnosti môžeme zoskupiť do zhlukov štatistickými metódami. Nové skupiny sú označované ako základné komponenty, viacrozmerné škály, faktory atď. Názov vyplýva z použitej štatistickej metódy a povahy výsledných dát. Väčšina pozičných máp využíva dve dimenzie, ktoré dostatočne charakterizujú preferencie zákazníkov. Niektoré techniky umiestňovania sú založené na otázkach respondentom, ktoré majú zhodnotiť relatívnu podobnosť konkurujúcich služieb. Respondenti vopred nevedia, na základe ktorých atribútov budú podobnosť hodnotiť. Pomocou rôznych techník (napr. viacrozmerného škálovania) sú potom zostavené pozičné mapy, ktoré ukazujú, v akom intervale sa pohybujú hodnotenia zákazníkov. Pri stanovení rozhodujúcich vlastností služieb treba vychádzať z presných informácií, preto na overenie pôvodných výsledkov sa použije ďalšia skupina respondentov. Pozičná mapa je nástrojom výskumu trhu a slúži na identifikáciu rozporov. Môže sa tiež využiť pri hľadaní neobsadených trhových pozícií (ak také existujú). Treba mať na zreteli, že nie každá voľná pozícia predstavuje možnú cestu k ďalšej prosperite.

Pozičné mapy môžu odrážať objektívne alebo subjektívne vlastnosti produktu. Pozičná mapa jednej štúdie vo Veľkej Británii znázorňuje hodnotenie troch bánk na základe dvoch kritérií: najpriaznivejšie úrokové sadzby z úveru a subjektívnu vlastnosť – láskavosť a zdvorilosť personálu.

Schéma

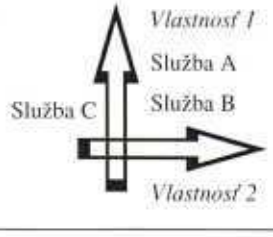

Hodnotenie alternatívnych stratégii

Ries a Trout definovali tri možné stratégie umiestňovania:

- Posilnenie doterajšej trhovej pozície, ktorá má zamedziť čelným zrážkam s konkurenciou.
- Vyhľadávanie neobsadených trhových pozícií, identifikácia medzery na trhu.
- Zmena pozície konkurencie.

Umiestnenie, resp. pozícia banky a produktu má byť komunikovaná smerom k zákazníkovi. Všetky zložky banky (zamestnanci, technika, obchodné zameranie atď.) musia vytvárať jednotný imidž, ktorý oznamuje určitú pozíciu firmy na trhu. V praxi to znamená, že banka musí zvoliť strategický smer umiestňovania, ktorý bude presadzovať všetkými taktickými marketingovými a predajnými aktivitami.

Umiestnenie zahrňuje zavádzanie nových, ako aj zmenu pozície už zavedených produktov. Zabezpečuje diferenciáciu produktov a služieb, hľadá ich jedinečnosť. Aby podnik maximalizoval svoj potenciál, mal by sa umiestniť v trhových segmentoch, kde bude objektívne alebo subjektívne diferencovaný od ponuky konkurencie.

Nástrojom strategického marketingu je poziciovanie, ktoré pomáha manažérom definovať ich súčasnú i žiadanú pozíciu vrátane nevyhnutných opatrení. Umiestňovanie vyhľadáva dosiaľ neobsadené pozície a tým pomáha identifikovať nové trhové príležitosti. Pomáha tiež predvídať správanie sa konkurencie a včas naň reagovať. Koncepcia umiestňovania sa často realizuje na produktovej úrovni, ale tieto princípy sú aj širšie využiteľné (na bankovej a odvetvovej úrovni). Umiestňovanie, ktoré motivuje cieľové trhy ku kúpe produktu je základom marketingovej stratégie a určuje výber vhodného marketingového mixu.

Stratégia umiestnenia v službách sa stáva čoraz aktuálnejšou. V dôsledku rastúcej intenzity konkurencie zákazník často nemá prehľad o bankovej ponuke a je ovplyvnený aj reklamou. Cestou k úspechu je stratégia umiestňovania propagujúca také vlastnosti produktu, ktoré žiada zákazník a v čom vyniká banka. Vzhľadom na niektoré špecifické vlastnosti služieb je výber z bankovej ponuky pomerne zložitý. Správne umiestňovanie je prostriedok, ktorý pomáha zákazníkom vnímať odlišné služby a uvedomiť si vlastnosti, ktoré považujú za dôležité.

Literatúra:

1. Ries, A., Trout, J.: Positioning: The Battle for Your Mind, Warner Books, New York 1981.
2. Payne, A.: The Essence of Services Marketing, Prentice Hall International Ltd 1993, s. 102.
3. Kotler, Ph: Marketing Management, Prentice Hall, Engelewood Cliffs 1991, s. 290.
4. Kosnik, T.: Corporate positioning: How to assess and build a company's reputation, Harvard Business School, Note 9-589-084, 1989.
5. Easingwood, C. J., Mahajan, V.: Positioning of financial services for competitive advantage, Journal of Product Innovation Management, vol. 6, 1989, s. 207 – 219.
6. Keon, J. W.: Product positioning. Trinodal mapping of brand images, and consumer preference, Journal of Marketing Research, vol. 20, november 1983, s. 380 – 92.
7. Wind, Y. J.: Product Policy. Concepts, Methods and Strategy, Addison Wesley Reading, Mass., 982.

MEDZINÁRODNÝ MENOVÝ FOND

ORGANIZÁCIA A RIADENIE

Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Ekonomická univerzita v Bratislave

Medzinárodný menový fond riadia zástupcovia členských štátov prostredníctvom riadiacich orgánov, ktorými sú Rada guvernérov (Board of Governors), Výkonná rada (Executive Board), generálny riaditeľ a administratívny aparát.

HORST KÖHLER

Pán Horst Köhler začal vykonávať funkciu výkonného riaditeľa MMF 1. mája 2000. Je v poradí ôsmym generálnym riaditeľom. Narodil sa 22. februára 1943 v Poľsku v meste Skierbieszów. Je nemeckej národnosti, ženatý s Evou Köhlerovou a má dve deti.

Doktorát ekonomických a politických vied získal na Univerzite v Tubingene, kde pôsobil ako ako vedeckovýskumný asistent v rokoch 1969 až 1976 na Inštitúte pre výskum aplikovanej ekonómie. Od roku 1976 až do roku 1989 pracoval v rôznych funkciách na Ministerstve hospodárstva a financií v Nemecku.

Predtým, ako pán Köhler prevzal funkciu v MMF, bol od septembra 1998 prezidentom Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD). V rokoch 1993 až 1998 bol prezidentom Asociácie nemeckých sporiteľní. Od roku 1990 do roku 1993 vykonával funkciu zástupcu nemeckého ministra financií a bol zodpovedný za finančné a menové vzťahy. Počas tohto obdobia viedol z poverenia nemeckej vlády rokovania o dohode, ktorá vyústila v podpísanie Maastrichtskej zmluvy o Európskej hospodárskej a menovej únii. Bol tiež úzko spätý s procesom zjednotenia Nemecka. Pracoval tiež vo funkcii zástupcu guvernéra vo Svetovej banke za nemecko. Bol osobným zástupcom nemeckého kancelára pri príprave ekonomických summitov Skupiny siedmich v Hustone (1990), v Londýne (1991), Mníchove (1992) a v Tókiu (1993).

Radu guvernérov tvoria guvernéri a ich námestníci, ktorými sú obyčajne guvernéri centrálnych bánk a ministri financií. Zo svojich radov si volia predsedu. Rada guvernérov je vrcholným riadiacim orgánom, ktorý prijíma zásadné rozhodnutia o činnosti MMF. Schádza sa raz ročne na výročnom zasadnutí s cieľom posúdiť prácu Medzinárodného menového fondu (MMF) za uplynulé obdobie a prijať závažné rozhodnutia. Niektoré svoje právomoci deleguje na výkonnú radu, známu tiež pod názvom Rada výkonných riaditeľov MMF.

Výkonná rada má sídlo vo Washingtone. Zodpovedá za operatívne riadenie činnosti MMF a vykonáva všetky právomoci, ktoré na ňu preniesla Rada guvernérov. Venuje sa riešeniu všeobecných politických, operatívnych a administratívnych problémov fungovania medzinárodného menového systému. Ide predovšetkým o dozor nad politikou menových kurzov členských štátov, poskytovanie finančných prostriedkov a konzultácií o menových otázkach a pod.

Členské štáty sú zoskupené do 24 skupín (konštituencií), prípadne samostatných štátov, ktoré majú výkonných riaditeľov. Výkonná rada sa skladá z 24 výkonných riaditeľov a generálneho riaditeľa. Piatich výkonných riaditeľov menujú USA, Japonsko, Nemecko, Francúzsko a Veľká británia. Vlastných výkonných riaditeľov má aj Rusko, Čína a Saudská Arábia. Ostatní sú volení skupinami, v ktorých je zoskupených viacero štátov. Napríklad Slovenská republika je začlenená do tzv. belgickej skupiny. Výkonná rada volí generálneho riaditeľa, ktorý nezastáva funkciu guvernéra alebo výkonného riaditeľa.

Generálny riaditeľ (Managing Director) zastáva funkciu predsedu Výkonnej rady, ale nemá hlasovacie právo, okrem rozhodujúceho hlasu v prípade rovnosti hlasov. Je vedúci výkonného aparátu MMF a riadi bežnú činnosť Medzinárodného menového fondu. Podľa tichej dohody by mal byť generálnym riaditeľom MMF Európan, čo sa doteraz aj dodržiavalo.

V doterajšej činnosti MMF pôsobili v tejto funkcii siedmi generálni riaditelia. V rokoch 1946 – 1951 to bol Camille Gutt z Belgicka, v rokoch 1951 – 1956 Ivar Rooth zo Švédska, v rokoch 1956 – 1963 Per Jacobsson zo Švédska, v rokoch 1963 – 1973 Pierre-Paul Schweitzer z Francúzska, v rokoch 1973 – 1978 H. Johannes Witteveen z Holandska a v rokoch 1978 až 1987 Jacques de Larosiére z Francúzska. Najdlhšie túto funkciu vykonával Michael Camdessus, ktorý bol generálnym riaditeľom viac ako 12 rokov. Jeho tretie päťročné úradovanie sa malo skončiť v roku 2001, ale už v novembri 1999 oznámil predčasnú rezignáciu a 14. februára odišiel z MMF do dôchodku. O jeho nástupcovi sa viedli rozsiahle diskusie. Dňa 23. marca 2000 Výkonný výbor MMF jednohlasne rozhodol o novom generálnom riaditeľovi a predsedovi Výkonného výboru, ktorým sa stal vtedajší prezident Európskej banky pre obnovu a rozvoj – Horst Köhler.

• **Prvým zástupcom** generálneho riaditeľa je pán **Stanley Fischer**, ktorý prevzal túto funkciu v septembri 1994. Pán S. Fischer sa narodil v roku 1943 v Zambii. Predtým, ako prijal funkciu prvého zástupcu generálneho riaditeľa MMF bol profesorom a vedúcim odboru ekonómie na Massachusetskom inštitúte technológie. Titul bakalára a magistra ekonómie získal na Ekonomickej škole v Londýne v rokoch 1962 až 1966, kde tiež získal doktorát z ekonómie Ph.D. v roku 1969. Bol asistentom profesora ekonómie na Chicagskej univerzite do roku 1973, keď sa vrátil na Massachusetský inštitút technológie. V roku 1977 sa stal profesorom ekonómie. Hosťoval na Hebrejskej univerzite v Jeruzaleme a na Hooverskom inštitúte v Stanforde. Je spoluautorom Makroekonómie (s Rudi Durnbusch), autorom ďalších kníh a odborných článkov.

• **Ďalšími zástupcami generálneho riaditeľa** sú Eduardo Aninat a Shigemitsu Sugisaki.

Pán **Eduardo Aninat** nastúpil do tejto funkcie 14. decembra 1999. Narodil sa v roku 1948 v Čile. Stal sa magistrom a doktorom ekonómie na Hardvarskej univerzite. Prednášal verejné financie a hospodársky rozvoj na Pontificia Universidad Católica de Chile, kde získal titul bakalára. Bol asistentom profesora ekonómie na Bostonskej univerzite. Pán Aninat je od roku 1994 ministrom financií v Čile. V rokoch 1995 – 1996 bol predsedom Výboru guvernérov MMF a Svetovej banky. Tri roky pracoval ako člen Výboru pre rozvoj Svetovej banky a MMF, kde zastupoval Čile, Argentínu, Bolíviu, Peru, Uruquaj a Paraquaj. V tejto funkcii sa podieľal na riešení otázok zadlženosti chudobných krajín až po reformu medzinárodnej finančnej architektúry. Predtým pracoval na rôznych ekonomických postoch v čílskej vláde a v ďalších inštitúciách. Je ženatý a má šesť detí.

Pán **Shigemitsu Sugisaki** začal pôsobiť vo funkcii zástupcu generálneho riaditeľa Medzinárodného menového fondu 3. februára 1997, je funkčne najstarší člen vedenia MMF. Narodil sa v roku 1941. V roku 1963 získal na Tokijskej univerzite titul bakalára a v roku 1967 na Kolumbijskej univerzite titul magistra medzinárodných vzťahov. V roku 1964 nastúpil na Ministerstvo financií v Japonsku ako člen sekretariátu ministra. Zastával rôzne funkcie na Medzinárodnom úrade financií a daňovom úrade. V roku 1976 bol vymenovaný za osobného asistenta Ázijskej rozvojovej banky. Pán Sugisaki sa v rátil na Ministerstvo financií v roku 1979, kde zastával mnohé funkcie, vrátane zástupcu generálneho riaditeľa Medzinárodného úradu financií v rokoch 1991 – 1992 a komisionára Tokijského regionálneho daňového úradu v rokoch 1992 – 1993. Od polovice roku 1993 do júla 1994 zastával funkciu generálneho tajomníka výkonného úradu Komisie pre burzy a cenné papiere. V auguste 1994 bol vymenovaný za zvláštneho poradcu generálneho riaditeľa MMF. Je ženatý a má tri deti.

• Ďalším riadiacim orgánom Medzinárodného menového fondu je **Dočasný výbor** (Interim Commitee), ktorý sa skladá z 24 členov na úrovni ministrov alebo guvernérov centrálnych bánk. Schádza sa dva razy ročne, a to na jar a pri príležitosti výročného zasadnutia MMF.

Dočasný výbor radí, podáva správy a návrhy Rade guvernérov o smerovaní a fungovaní medzinárodného menového systému. Už dávnejšie sa uvažuje o zmene jeho postavenia. Na výročnom zasadnutí Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky v roku 1999 sa prijalo rozhodnutie o jeho transformácii na **Medzinárodný menový a finančný výbor.**

Cieľom tejto zmeny je posilniť jeho postavenie ako poradného orgánu v medzinárodných menových a finančných otázkach.

• Posledným riadiacim orgánom Medzinárodného menového fondu je **Výbor pre rozvoj** (Development Commitee), ktorý má podobné zameranie ako Dočasný výbor MMF. Jeho úlohou je radiť Rade guvernérov MMF a Svetovej banke pri riešení otázok transféru finančných zdrojov do rozvojových štátov. Stretáva sa v rovnakom čase ako Dočasný výbor Medzinárodného menového fondu.

110. VÝROČIE KREMNICKÉHO MÚZEA

V roku 1994 sa súčasťou Národnej banky Slovenska stalo Múzeum mincí a medailí v Kremnici. Toto špecializované numizmatické múzeum, jediné na Slovensku, oslavuje v tomto roku 110. výročie svojho vzniku. Zaraďuje sa tak medzi najstaršie múzea u nás a jeho korene siahajú až do 18. storočia.

Zlaté mince z numizmatického fondu Múzea mincí a medailí v Kremnici

Kremnica, ako dôležité banské a minciarske centrum Uhorska, mala od svojho založenia v roku 1328 výsadné postavenie medzi kráľovskými mestami. Zaručovali jej ho tunajšie bohaté zlatorudné bane a fungujúca mincovňa. Aj keď od 16. storočia produkcia zlatých baní v Kremnici klesala, mincovňa pracovala nepretržite ďalej a mincovala aj drahé kovy dovážané z iných lokalít monarchie. Mestu boli udelené rôzne práva a výsady, vlastnilo hektáre lesov, dediny a ďalšie majetky. Listiny a doklady, ktoré to potvrdzovali, uchovávala mestská rada v archíve.

Okrem písomného materiálu tu zhromažďovala aj trojrozmerné predmety dokumentujúce slávu a význam Kremnice, ako napr. predmety viažúce sa k návštevám členov panovníckej rodiny v Kremnici, zámky a kľúče od mestských brán, mestské pečatidlá, skúšobné ihly a kameň na zisťovanie rýdzosti kovu, skúšobné odrazky mincí, zlaté a strieborné medaily. V roku 1767 bol spísaný ich zoznam pod honosným názvom „Register klenotov slovutného kráľovského slobodného hlavného banského mesta Kremnice". Mestské klenoty spravovali richtári a po skončení funkčného obdobia ich protokolárne odovzdávali. Neskôr boli klenoty uložené v mestskom archíve a spravovali ich archivári. Tento „Register..." je vlastne predchodcom dnešných muzeálnych prírastkových kníh. Je základným kameňom, na ktorom o 133 rokov neskôr vystaval kremnický archivár Pavol Križko skutočné mestské múzeum.

Pavol Križko je dôležitou osobnosťou v dejinách slovenského archivníctva. V kremnickom archíve pracoval v rokoch 1872 – 1901. Vykonal tu vynikajúcu prácu nielen ako archivár, ale aj ako historik a múzejník. Bol zakladajúcim členom Matice slovenskej a Muzeálnej slovenskej spoločnosti, ako aj viacerých kremnických spolkov. Mal teda dostatok skúseností i vedomostí na to, aby v roku 1890 vyčlenil z archívu zbierky muzeálneho charakteru, spísal prvé múzejné katalógy a v troch miestnostiach v priestoroch archívu inštaloval expozíciu. V prvej najväčšej miestnosti prezentoval tradície minciarstva a medailérstva doplnené strelecký mi terčami, v druhej sakrálne umenie, cechové predmety a taškový raziaci valcovací stroj zo 17. storočia, v tretej zbrane, mestské a banské zástavy, remeselné výrobky a pamiatky na významné návštevy.

Od začiatku tvorili mince a medaily dôležitú časť zbierkového fondu múzea, ktoré fungovalo najskôr ako mestské, neskôr okresné a od roku 1976 ako špecializované Múzeum mincí a medailí. Počas svojej 110-ročnej existencie sprístupnilo verejnosti múzejné zbierky prostredníctvom troch expozícií: už spomínanou prvou Križkovou expozíciou ešte na pôde mestského archívu, druhou po získaní terajšej budovy múzea v roku 1956 a treťou špecializovanou v roku 1977, ktorá funguje až dodnes. Popri expozíciách múzeum pripravilo aj stovky rôznych výstav, v posledných desiatich rokoch nielen doma, ale aj v zahraničí.

Podarilo sa dokončiť komplexnú obnovu národnej kultúrnej pamiatky Mestského hradu s historickými expozíciami. Prechodom pod nového zriaďovateľa – Národnú banku Slovenska sa ešte viac vyprofilovala špecializácia múzea na dokumentovanie vývoja peňazí na Slovensku. V tomto roku bol vypracovaný scenár novej expozície práve so zameraním na dejiny peňazí u nás, rámcovaný históriou mesta a tunajším baníctvom, ktoré sú úzko späté s výrobou mincí a medailí v kremnickej mincovni. V súčasnosti prebieha verejná súťaž na

výtvarné riešenie a dodávateľa expozície. V októbri bude terajšia expozícia pre verejnosť uzavretá a do konca roka 2002 po rekonštrukcii budovy vznikne nová, v poradí už štvrtá expozícia. Návštevníci Kremnice majú v tejto letnej sezóne poslednú možnosť vidieť múzeum v jeho terajšej podobe.

História a činnosť múzea v Kremnici je bohatá. Zásluhou desiatok pracovníkov, ktorí sa v jeho službách za vyše storočie vystriedali, má vybudovaný cenný zbierkový fond, ktorý ďalej dopĺňa, ošetruje a odborne spracováva. Pri príležitosti svojho jubilea, v predvečer medzinárodného dňa múzeí a galérií 17. mája t. r., usporiadalo múzeum odborný seminár. Konal sa v Radnej sieni Mestského úradu v Kremnici a zúčastnili sa na ňom zástupcovia NBS, Ministerstva kultúry SR, mesta Kremnica, mincovne, Okresného úradu a vo veľkom počte kolegovia z ostatných múzeí na Slovensku a Morave.

Otvorenie odborného seminára, zľava: Ing. M. Paučo, riaditeľ Mincovne Kremnica, Mgr. Jana Pelecová z Ministerstva kultúry SR, Ing. Miroslav Nárožný, primátor Kremnice, Ing. Vladimír Bušša, riaditeľ emisného odboru NBS, PhDr. Naďa Vitanovská, pracovníčka múzea, Mgr. Mariana Novotná, riaditeľka múzea.

Účastníci odborného seminára v Radnej sieni v Kremnici

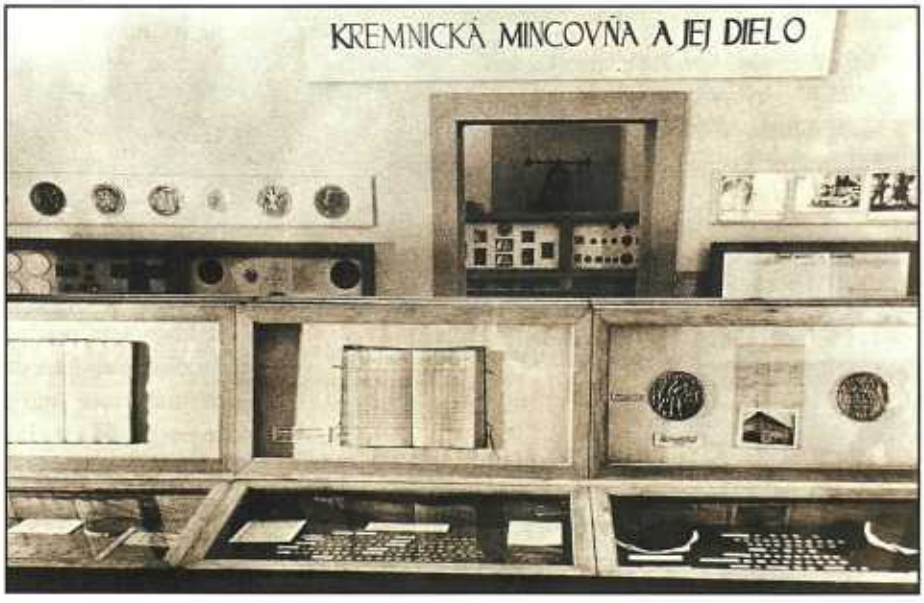

Expozícia z roku 1956, časť venovaná kremnickej mincovni

Pri tejto príležitosti kremnické múzeum vydalo takmer 200 stranový zborník prednášok od osemnástich prispievateľov. Tematicky bol zameraný hlavne na jednotlivé zbierkové fondy.

Po skončení prednášok si účastníci seminára prezreli expozíciu a viacerí využili aj možnosť vidieť najcennejšie zlaté mince v depozite fondu numizmatiky. Druhý deň osláv bol venovaný Kremničanom, ktorí si pred vstupom do Mestského hradu mohli pozrieť vystúpenie skupiny historického šermu CASANOVA z Banskej Bystrice. Po ňom odznel v Kostole sv. Kataríny koncert historickej hudby v podaní komorného súboru MUSA LUDENS z Bratislavy.

Hodnotenie činnosti múzea v súvislosti s jeho 110. výročím vyznelo pozitívne, obzvlášť vysoko bol hodnotený vývoj a smerovanie múzea v posledných rokoch. Veríme, že aj tie ďalšie budú úspešné a podarí sa naplniť zámery, ktoré si múzeum do najbližšej budúcnosti vytýčilo.

PhDr. Nadežda Vitanovská

POKLADY NA SLOVENSKU

Zvuk mincí vyvoláva v každom z nás rôzne pocity. Priznajme si, kto čo i len raz nezatúžil objaviť poklad? Asi málokto.
Predsa však žijú medzi nami ľudia, ktorí majú k pokladom veľmi blízko. Môžu sa ich dotýkať každý deň a pracovať s nimi, hoci im nepatria, tak ako PhDr. Elena Minarovičová, profesionálna numizmatička, jediná súdna znalkyňa v tejto špecializácii na Slovensku. Poďte s nami zbohatnúť – pozývame vás spoločne sa ponoriť do predstáv a nechať sa unášať fantáziou.

• ***Prezraďte nám, pani Minarovičová, ktorý z pokladov objavených na Slovensku, sa považuje za najväčší?***

Je to jednoznačne hromadný nález zlatých mincí objavený v auguste roku 1935 pri kopaní základov pre novú budovu finančného riaditeľstva v Košiciach na Hlavnej ulici č. 68. Ide o jeden z najväčších zlatých pokladov na svete. Hmotnosť košického zlatého pokladu je takmer 11 kg a uložený bol v okrúhlej medenej nádobe v tvare dvoch do seba zapadajúcich mís, na vrchnej časti jednej z nich s bohatým rytým dekorom.

• ***Čo nález obsahoval a z ktorého obdobia pochádza?***

Košický zlatý poklad obsahoval 2920 zlatých mincí, väčšinou dukátov a dvojdukátov, 3 zlaté medaily a 214 cm dlhú zlatú renesančnú reťaz. Mince, ktoré sú v poklade zastúpené pochádzajú z vyše osemdesiatich európskych mincovní z 15. až 17. storočia. Podľa najmladšej mince v poklade vyrazenej v roku 1679 predpokladáme dobu ukrytia pokladu približne do rokov 1680 – 1682. Príčinou ukrytia bol pravdepodobne strach o majetok v neistej vojensko-politickej situácii v tom období. Od roku 1970 je poklad uložený v špeciálne upravenej trezorovej miestnosti Východoslovenského múzea v Košiciach. Návštevníci múzea ho môžu obdivovať aj vďaka tomu, že sa ho podarilo včas zachrániť a ukryť počas druhej svetovej vojny.

Ukážka kremnického dukátu zastúpeného v košickom zlatom poklade. Uhorský dukát Ladislava Pohrobka (1453 – 1457), razený v Kremnici.

• ***Jestvuje poklad, ktorý vo Vašej práci môžete označiť ako najvzácnejší, ktorý Vám prirástol k srdcu?***

Najvzácnejší a najpozoruhodnejší je nález rímskeho bronzového medailónu Faustiny ml. (+175), manželky rímskeho cisára Marca Aurélia (161 až 180), ktorý možno zaradiť medzi najvzácnejšie svetové antické pamiatky, ktoré nám Rimania zanechali. Za vlády Marca Aurélia v polovici 2. storočia sa stalo naše územie dejiskom rušných vojnových udalostí, tzv. markomanských vojen. Územie juhozápadného Slovenska sa stalo na viac ako desať rokov rozsiahlym bojiskom a niekedy aj miestom pobytu samotného cisára. Cisárovna Faustina ml. sprevádzala, ako tomu bolo v tých časoch zvykom, svojho manžela na niektorých vojnových výpravách. A práve na jej počesť pri výpravách na naše územie bol vydaný i tento bronzový medailón.

• ***Prečo si ho odborníci tak cenia? Veď je to len jeden medailón...***

Pri hodnotení pokladu na množstve nezáleží. Antické medailóny patria medzi vzácny numizmatický materiál a len máloktorá muzeálna alebo súkromná zbierka sa môže pochváliť ich vlastníctvom.

Medailón Faustiny ml. svojou výtvarnou hodnotou a výjavom, ktorý je na ňom zobrazený, patrí medzi klasické a vzácne pamiatky rímskeho mincovníctva. Je vzácnejší o to viac, že jeho vyobrazenie sa viaže k vyššie spomínaným historickým udalostiam a tiež preto, že sa našiel v roku 1922 v susedstve rímskeho vojenského tábora na brehu Dunaja pri Iži – Leányvári v okrese Komárno. Navyše, okrem tohto medailónu, uloženého v numizmatickej zbierke Slovenského národného múzea – Historického múzea v Bratislave, sú vo svete známe iba dva exempláre toho istého druhu.

Bronzový medailón Faustiny ml. (+175) z Iže – Leányváru, okres Komárno.

• ***Môžete priblížiť vyobrazenia na medailóne?***

Predpokladá sa, že medailón pravdepodobne stratil alebo ukryl rímsky vojak v rokoch 171 – 188, v čase markomanských vojen. A k týmto udalostiam sa viaže aj výjav na rube medailónu. Na averze medailónu je umelecky stvárnené poprsie Faustiny vo vysokom reliéfe. Vyobrazenie na reverze je alegóriou lúčenia Faustiny s Marcom Aureliom pred jeho odchodom na vojenskú výpravu s Germánmi. Sediaca Venuša (Faustina) podáva pred ňou stojacemu Marsovi (Marcus Aurelius) prilbu. Mars si pripína na telo opasok s krátkym mečom, vedľa leží pancier. Marcus Aurelius v spomínaných rokoch prenikol hlboko do nášho vnútrozemia, až k Trenčínu. Dodnes nám túto udalosť pripomína nápis z roku 179 vytesaný do skaly trenčianskeho hradu. Týka sa víťazstva Rimanov v barbariku, na území dnešného Trenčína – Laugaricia.

Poklad zlatých solidov z Bíne, okres Nové Zámky.

Poklad byzantského kupca zo Zemianskeho Vrbovka, okres Zvolen.

• ***Spomínali sme poklad najväčší i najvzácnejší. Existuje aj poklad najatraktívnejší?***

O našom najsenzačnejšom náleze z obdobia sťahovania národov koncom 4. a v priebehu 5. storočia n. l. rozhodli doslova len centimetre a minúty. V septembri roku 1964, pri cestných prácach v dedinke Bíňa, v okrese Nové Zámky sa podarilo pohnúť buldozérom obrovský kameň. Kameň sa odvalil a odkryl malú hlinenú nádobku. Spolu so zeminou sa z nej vysypalo takmer pol kila zlata...toľko vážilo 108 zlatých rímskych mincí – solidov. Komplex tvoria razby západorímskych a východorímskych cisárov a príslušníčok cisárskych rodín. Mince pochádzajú z 5. storočia, z obdobia keď sa tu rozprestieralo jedno z centier svetovládnej ríše Hunov. Predpokladá sa, že si poklad do zeme ukryl hunský bojovník. Pozoruhodnou stránkou nálezu je aj to, že počtom 108 solidov predstavuje presne jeden a pol rímskej libry.

Rada by som ale spomenula ešte jeden unikátny nález. Prvý objav najstaršej rímskej mince – aes grave (ťažká meď) nielen na Slovensku, ale v celej strednej Európe. Minca bola vydaná v rokoch 235 – 220 pred n. l. a našla sa v roku 1961 pri archeologickom výskume laténskeho sídliska v Nitre. Bol to jedinečný a vzácny objav. Minca je medená, liata, nie je razená a váži viac ako štvrť kila. Na averze je dvojitá hlava boha Jánusa, na reverze predná časť lode – prova. Dokázalo sa, že je na minci vyobrazená najstaršia vojnová rímska loď!

• ***Musí to byť vskutku vzrušujúci zážitok pre nálezcu, objaviť poklad...***

Áno, a určite ho mal aj nálezca tzv. pokladu byzantského kupca, ktorý sa našiel v roku 1937 v Zemianskom Vrbovku, v okrese Zvolen. Išlo o množstvo prekrásnych strieborných nádob, šperkov a mincí z druhej polovice 7. storočia n. l. mimoriadnej historickej hodnoty. Predpokladá sa, že išlo o majetok jedného z byzantských obchodníkov, zlatníkov, ktorí sa často vydávali na dlhé nebezpečné cesty. Z pôvodného počtu mincí v poklade sa zachovalo 18 strieborných razieb mimoriadnej numizmatickej hodnoty. Ich historická hodnota spočíva aj v tom, že je to prvý súbor strieborných byzantských mincí z tohto obdobia, objavený mimo vlastného byzantského územia. Nález sa stal predmetom literárneho spracovania a podľa neho bolo sfilmovaných aj niekoľko detektívnych príbehov.

• ***Spomenuli sme iba niekoľko z množstva vzácnych, ojedinelých a hromadných nálezov mincí na Slovensku. Možno predpokladať, že nie každý nálezca sa so svojím objavom pochváli...***

Poklad mincí nie je cenný iba pre svoju finančnú hodnotu, ale je vzácny predovšetkým pre svoju historickú hodnotu. Každá objavená minca, každý poklad je významným pamätníkom svojej dávnej histórie. Je preto veľmi dôležité, aby ten, kto poklad nájde, odovzdal svoj nález odborníkom na jeho vedecké spracovanie, lebo iba tak môžeme prispieť k objasneniu mnohých historických udalostí a zachrániť tak vzácne historické pamiatky pre naše budúce generácie.

Ďakujem za rozhovor.

Soňa Babincová

Foto: M. Červeňanský, zo zbierok SNM

TOMÁŠ TVAROŽEK
1882 – 1945

Bankovník a finančník Tomáš Tvarožek sa narodil 21. decembra 1892 v Brezovej pod Bradlom ako piaty syn z trinástich detí kováča-národovca Juraja Tvarožka. Po skončení ľudovej školy v rodisku študoval od roku 1904 na gymnáziu v Sarvaši, skadiaľ ho však roku 1906 vylúčili pre pestovanie slovensko-českých vzťahov. A tak pokračoval do roku 1908 na meštianskej škole v Šamoríne a v rokoch 1908 – 1910 sa vzdelával na obchodnej škole v Uherskom Hradišti.

Už ako osemnásťročný začal s bankovou praxou v Živnostenskej banke v Prahe, v rokoch 1911 – 1913 pracoval ako bankový úradník vo Vrbovom a v Novom Meste nad Váhom (v markovičovskej Ľudovej banke), potom rok vo Viedni (v pobočke Živnostenskej banky) a v rokoch 1914 – 1915 v Ružomberku. Ako dvadsaťjedenročný (roku 1913) začal publikovať odborné články v Slovenskom peňažníku.

V čase prvej svetovej vojny (1915) narukoval do Bratislavy, kde v známej reštaurácii Fajka (stála za kostolom sv. Trojice na mieste dnešnej modernej budovy Slovenskej sporiteľne) sa vraj schádzal so slovenskými a českými dôstojníkmi a spoločne podporovali činnosť Mafie, čo bol spolok, v ktorom šéfoval Masaryk a Beneš. Figuroval na zozname uhorských vlastizradcov.

Krátko po vzniku ČSR absolvoval študijný pobyt v USA. Do roku 1923 bol riaditeľom Hospodárskej banky sídliacej v Trnave, ktorá sa zlúčila so Slovenskou bankou. Z banky s kapitálom 500 tisíc korún sa pod jeho vedením stala Hospodárska banka s 20-miliónovým kapitálom a 21 filiálkami jednou z najväčších slovenských bánk. V roku 1923 prevzal funkciu vedúceho úradníka vznikajúcej Metskej sporiteľne v Bratislave a zotrval v nej až do roku 1944, čím pevne zakotvil v ľudovom peňažníctve, založil a vybudoval vtedajšiu najväčšiu slovenskú sporiteľňu, zaslúžil sa o vybudovanie siete slovenských sporiteľní. Ako finančný odborník pôsobil aj v ekonomike kultúry – od roku 1919 bol tajomníkom a členom správy Družstva SND.

Dr. Lettrich, Tvarožkov stranícky kolega (Tvarožek bol členom predsedníctva a hospodárom Demokratickej strany) a predseda vtedajšej Slovenskej národnej rady v nekrológu po náhlej Tvarožkovej smrti napísal: „Bol demokratom telom a dušou. Dôsledne odmietal germánsky imperializmus. Bol národovcom slovenským s úprimným československým presvedčením (...) Len čo sa SNR ujala práce na pôde povstaním oslobodenej Banskej Bystrice, vystupuje medzi prvými ako jej člen a odborný prednosta Poverenictva pre financie. Bola mu zverená úloha organizovať slovenské peňažníctvo. Dňa 23. októbra 1944 odchádza ako jeden z delegátov SNR na oslobodenú Ukrajinu s poslaním, aby sa zúčastnil správy slovenského územia, oslobodeného Červenou armádou (...) Keď SNR začala svoju činnosť na východnom Slovensku, Tomáš Tvarožek stáva sa poverenikom pre financie 7. februára 1945."

Tvarožek bol jedným z tých mužov, ktorí na konci marca 1945 sedeli v Košiciach a pripravovali povojnovú budúcnosť Slovenska. 12. júna 1945 vymenoval v Národnej obrode naliehavé, prvoradé úlohy slovenských financií. Išlo o fungovanie celého aparátu finančnej správy (týkalo sa to šesťtisíc úradníkov a zamestnancov), činnosť peňažných ústavov, organizovanie štátnych príjmov, zabezpečenie stálosti meny. Najdôležitejšou úlohou bola menová reforma, vlastne zjednotenie meny. Dôvody boli evidentné. Keď sa skončila vojna, platili na území Československa rôzne menové jednotky: marky, protektorátne koruny, slovenské koruny, pengö i poukážkové armádne platidlá. Jej uskutočnenie však bolo problematické a poverenik financií Tvarožek sa jej nedožil. 1. novembra 1945, keď sa menová reforma uskutočnila (pri výmennom kurze medzi slovenskou a protektorátnou korunou 1 : 1), už totiž nežil. Náhle umrel vo svojej pracovni v piatok 20. júla 1945 o pol druhej popoludní. Oficiálnou príčinou smrti bola srdcová porážka.

Niektoré vtedajšie súvislosti viedli aj k úvahám o možných iných príčinách smrti. Dr. Lettrich totiž napísal: „Skonal za pracovným stolom s perom v ruke, obkolesený starosťami finančnými a hospodárskymi, zavalený organizačnými i osobnými problémami. Nebol hotový ani len s programom dňa, tobôž už so svojím životným dielom, keď sa za ním do pracovne vkradla krutá návšteva, aby mu vytrhla z ruky pero a aby mu predčasne vyhasila život".

Komplikovanou i citlivou úlohou bola práve menová reforma so všetkým svojím politickým pozadím. Zložité bolo určenie výmenného pomeru slovenskej a protektorátnej koruny, slovenským expertom to vychádzalo tak, že kurz 1 : 1 by poškodzoval Slovensko. Podobné názory prezentoval aj Tomáš Tvarožek. Ak predsa len napokon oznámil prezident Beneš svojím dekrétom rovnaký kurz zámeny slovenskej a protektorátnej koruny za československú korunu, prišlo Slovensko v rámci menovej reformy v rokoch 1945 – 1953 podľa prepočtov o 30 až 140 miliárd korún (v závislosti od použitého kurzu). Ako „odškodné za kurz 1 : 1" mala slúžiť industrializácia Slovenska.

Ďalšou háklivou úlohou bolo kolkovanie peňazí v záujme ochrany slovenskej meny, pričom Tvarožek nesúhlasil s výnimkou pre Červenú armádu, ktorá chcela používať vlastné nekolkované poukážky tlačené v Sovietskom zväze. V tejto súvislosti je prekvapujúce, že 28. júla 1945 – teda po Tvarožkovej smrti, s dátumom starým jedenásť dní – priniesli noviny informáciu, že poverenik pre financie vydal 17. júla (!) vyhlášku, podľa ktorej sa na príslušníkov Červenej armády nevzťahovala povinnosť platiť okolkovanými peniazmi.

Osud Tomáša Tvarožka, ktorý sa významne zapísal do dejín slovenského peňažníctva v prvej polovici 20. storočia, patrí do radu smutných osudov slovenských bankovníkov.

Marián Tkáč

ČÍNSKA ĽUDOVÁ REPUBLIKA

Prímorský štát na Ďalekom východe s rozlohou 9 571 300 km², počet obyvateľov 1 233 683 000, hlavné mesto Beijing. Čína je členom OSN. Úradný jazyk: čínština (prevláda kuo-jü, tzv. mandarínsky dialekt, na juhu a juhovýchode sú miestne dialekty, napr. kantonský), ďalej sa používa mongolský, tibetský a ďalšie menšinové jazyky. Náboženstvá: oficiálne ateizmus, k náboženstvám a filozofickým smerom, ktoré majú svojich vyznávačov a stúpencov patrí konfucianizmus, taoizmus, budhizmus.

Štátne zriadenie

Celočínske zhromaždenie ľudových zástupcov má 2976 členov volených na päťročné obdobie. Poslancov volia zhromaždenia ľudových zástupcov 22 provincií, piatich autonómnych oblastí, troch miest pod ústrednou správou a armáda. Zhromaždenie volí stály výbor, prezidenta (na päťročné obdobie), predsedu vlády a štátnu radu (vládu) – všetci sa zodpovedajú zhromaždeniu. Komunistická strana Číny zvoláva každých päť rokov zjazd. Na zjazde sa volí ústredný výbor a ten volí politbyro; tieto dva orgány majú výkonnú moc.

Prírodné podmienky

Podľa rozlohy je Čína tretím najväčším štátom na svete, ale počtom obyvateľov je prvá. Takmer polovicu jej územia zaberajú horské pásma, najmä na západe. Tibetská náhorná plošina ležiaca vo výške 3000 m je vyprahnutá. Na juhu sa týčia Himaláje – 40 štítov dosahuje výšku nad 7000 m, najvyšší je Mount Everest (8864 m). Najjužnejšie leží Jünnanská plošina dosahujúca výšku takmer 3700 m. Na severovýchode pásma vrchov a pohorí ohraničujú Severočínsku nížinu. Strednou Čínou prechádza pásmo pohorí, ktoré oddeľuje povodie Žltej rieky (5464 km) od povodia rieky Jang-c'-t'iang (6300 km). Na východe a v strede krajiny sú tri rozľahlé nížiny s rozhodujúcim poľnohospodárskym významom – Veľká čínska nížina, S'-čchuanská kotlina a Severočínska nížina. Medzi mongolským plošinami s púšťou Gobi a púšťami Tarimskej a Džungárskej panvy na severozápade sa rozprestiera rozľahlá sprašová plošina, ktorú pretínajú hlboké kotliny. Podnebie charakterizujú teploty stúpajúce od severu na juh, zrážok pribúda od severozápadu na juhovýchod.

Hospodárstvo

Poľnohospodárstvo zamestnáva 65 % ekonomicky činného obyvateľstva. Celá veľkovýroba je sústredená v družstvách, ale pretrvávajú aj tradičné spôsoby práce. Takmer polovica obrábanej pôdy sa zavlažuje. Čína je najväčším svetovým producentom ryže. K ďalším dôležitým plodinám patrí pšenica, kukurica, bataty, cukrová trstina a sója. Veľký význam má aj živočíšna výroba, pestovanie ovocia a zeleniny a rybolov. Čína má veľké ložiská uhlia, ropy, zemného plynu, železnej rudy, bauxitu, cínu a antimónu, ako aj obrovský hydroenergetický potenciál. Takmer štvrtinu čínskeho exportu tvoria petrochemické výrobky. K významnejším odvetviam patrí výroba železa a ocele, cementu, dopravných prostriedkov, hnojív, potravinársky priemysel, odevný a textilný priemysel.

Menové informácie

Menová jednotka 1 juan = 10 jiao = 100 fen, ISO kód – CNY. Adresa emisnej banky: People's Bank of China, 32 Chenf Fang Street, West City, Beijing 100800, People's Republic of China.

História štátu

Historickým jadrom Číny bolo územie pri strednom toku Žltej rieky (Chuang-che). Z centrálnej oblasti sa poľnohospodárstvo šírilo všetkými smermi a do r. 2500 pred n.l. sa rozvinulo v nížine pri ďalšej rieke Jang-c'-t'iang. Na teplejšom juhu sa poľnohospodárstvo zameralo na pestovanie ryže. Okolo r. 2000 pred n. l. sa v centrálnej oblasti rozvinulo spracovanie bronzu a vybudovali sa obranné centrá dynastie Sia. Asi r. 1500 pred n. l. sa zjavili prví historickí vládcovia dynastie Šang. Civilizácia sa postupne rozširovala, na západe vzrástla moc dynastie Čou, ktorá okolo r. 1000 pred n. l. vystriadala dynastiu Šang a rozšírila svoju moc až po Mandžusko na severe a na povodie Jang-c'-t'iang na juhu. Najvýznamnejší filozof Konfucius (551 – 479 pred n. l.) sa zamýšľal nad podstatou moci a vlády a vytváral základné čínske názory na správu spoločnosti na dvore dynastie Čou. Počas bojov medzi viacerými miestnymi vládcami sa r. 221 pred n. l. stal vládcom prvý cisár Š'-cjuang-t, ktorý vytvoril základy dovtedy najväčšieho štátu sveta. Jeho ríša sa rozprestierala od Juhočínskeho mora po Strednú Áziu. Na severe dal vybudovať Veľký čínsky múr ako ochranu pred nájazdmi severných kmeňov. Počas vládnutia úspešnej dynastie Chan si Čínska ríša upevnila svoje tradičné hranice. Koncom 2. stor. pred n. l. sa rozšírila na západ do Strednej Ázie, na juh do Vietnamu a na východ do Kórei. Tieto vzdialené územia sa nedali ovládnuť natrvalo, ale ostali pod vplyvom ríše. Za dynastie Chan sa vytvorila štruktúra čínskej vlády, na vrchole ktorej stál cisár so svojím dvorom. Podobne ako dejiny dynastie Chan sa odvíjali aj dejiny nasledujúcich dynastií. Počas dlhej vlády dynastie Tchan sa ríša v 7. až 9. stor. n. l. rozvinula do klasickej dokonalosti. V 13. stor. sa Čína dostala pod nadvládu Mongolov, ktorí boli zvrhnutí r. 1368. Prvým cisárom novej dynastie Ming bol Chung-wu a jeho ríša prekvitala až do 17. stor. Po nej sa dostala k moci dynastia Ching, vládnuca od r. 1644 do 19. stor. Na ríšu začali útočiť Európania. Čína sa bránila zavedeniu európskeho obchodovania, ale po dvochópiových vojnách európske mocnosti nadiktovali svoje podmienky obchodovania. Boxerské povstanie proti Európanom bolo r. 1901 potlačené. Cisársky dvor bol potrestaný a Čína bola

rozdelená na sféry západného a japonského vplyvu. R. 1911 revolúcia vedená Kuomintangom zvrhla posledného mandžuského cisára. R. 1928 vojská Čankajška brutálne potlačili povstania v mestách a zdalo sa, že Komunistická strana Číny (založená r. 1921) je odsúdená na zánik. Mao Ce-tung sa však sústredil na vidiecke oblasti. Svoj zápas začal v rodnej provincii Chu-nan, ale postupne jeho akcie proti kuomintanskej vláde silneli a začiatkom 30. rokov začal priamo ohrozovať Čankajškovu autoritu. R. 1931 začala japonská expanzia do Číny. Najprv okupovali Mandžusko a r. 1938 obsadili Peking a značné územia na čínskom pobreží. Po skončení 2. sv. vojny vypukla v Číne občianska vojna – 1. októbra 1949 vyhlásil Mao Ce-tung v Pekingu ľudovú republiku. Čankajšek ušiel na neďaleký ostrov Tchaj-wan. V r. 1950 čínske jednotky Ľudovej oslobodeneckej armády vstúpili do Tibetu, ktorý je od r. 1959 pod čínskou kontrolou. V r. 1950 čínska armáda bojovala v bojoch v Kórei. Koncom 50. rokoch ideologické rozpory medzi Čínou a ZSSR vyústili do pohraničných bojov. Mao Ce-tung začiatkom 70. rokov zlepšil vzťahy s USA. Po Maovej smrti nastúpila Čína pod vedením Teng Siao-pchinga opatrnejší kurz. Pohraničné spory so ZSSR sa vyriešili na rokovaniach a vzťahy sa obnovili r. 1989. V nasledujúcom desaťročí dochádza k postupným a dôležitým ekonomickým reformám.

História meny

Ľudstvo môže ďakovať čínskej kultúre za mnoho významných objavov. Preto nie je vôbec prekvapujúce, že v Číne vynašli aj mince (spolu s Gréckom a Perziou) a bankovky (papier a jeho výrobu tiež vynašli v Číne). Písať stručne o histórii čínskych mincí a bankoviek nie je možné. (Napr. len Standard Catalog of World Paper Money vol.II – A. Pick, B. Shafer, C. R. Bruce II. – venuje čínskym bankovkám viac ako sto strán). Vzhľadom na rozsah tohto príspevku sa však pokúsime o stručný výber z histórie čínskych mincí a bankoviek.

Najstaršie čínske mince vôbec nemajú tvar dnešných mincí. Ide o liate mince a tento postup výroby mincí bol nahradený razbou mincí až v r. 1890. Čínsky spôsob výroby mincí ovplyvnil aj okolité územia. Čínske mince alebo liate mince s čínskymi vzormi sa používali v Japonsku, Kórei, Vietname, Indonézii, Malajzii, Thajsku, čínske mince sa exportovali aj do Indie, Iránu a východnej Afriky. Prvé zmienky o čínskych platidlách spomínajú v 2. tisícročí pred n. l. používanie morských mušlí. Okolo r. 600 pred n. l. sa začali používať ako platidlá kúsky plátna a bronzové nástroje – nože, motyky. V 6. stor. pred n. l. v kráľovstve Žu boli ako platidlá zavedené zmenšeniny nožov, motýk a mušlí. Išlo o liate bronzové predmety s označením mena výrobcu a sériovým číslom. Čoskoro sa používanie takýchto platidiel rozšírilo po celom území dnešnej Číny a v 3. stor. pred n. l. sa objavili drobné okrúhle mince s otvorom uprostred. (Tieto otvory slúžili na navliekanie mincí na šnúry, pričom vznikali aj niekoľko metrov dlhé náhrdelníky, a takto sa vlastne mince prenášali.) Oba druhy platidiel boli dávané do obehu v rôznych nominálnych hodnotách v závislosti od hmotnosti kovu v danej minci – pomenovanie mincí bolo podľa označenia jednotlivých hmotností. Slovo jin znamenajúce motyku sa dodnes používa na označenie libry ako hmotnostnej jednotky. V r. 225 Š'-cjuang-ti zreformoval čínsky mincový systém. Nahradil platidlá v tvare mušlí, nožov a motýk a dal do obehu liate bronzové okrúhle mince so štvorhraným otvorom v strede. Mince mali iba jednu nominálnu hodnotu a nápis z dvoch čínskych znakov označujúcich hmotnosť mince (asi 8 g). Tento tvar mincí sa používal v Číne až do r. 1912 a vo Vietname do r. 1933. Cisár bol v r. 206 pred n. l. zvrhnutý prvým z cisárov dynastie Han, ktorí však pokračovali vo vydávaní tejto mince s rovnakým nápisom asi ďalších 90 rokov, hoci postupne sa jej hmotnosť znížila až na 2 g. Cisár Wudi z dynastie Han (140 – 87 pred n. l.) opäť zreformoval mincový systém – základná hmotnostná jednotka mince bola asi 3,5 g. V r. 7 – 23 n. l. sa zmocnil vlády Wang Mang, ktorý tiež zreformoval mincový systém. Celkove bolo daných do obehu 21 rôznych typov mincí – okrýhlych aj v tvare nožov a motýk. V nasledujúcich storočiach došlo k niekoľkým peňažným reformám. V r. 621 cisár Gaozu z dynastie Tang zaviedol novú mincu, ktorá sa používala až do konca tradičného čínskeho mincovníctva. Bola to bronzová liata minca so štvorcovým otvorom uprostred, ale jej hodnota a veľkosť bola odvodená od desiatkovej sústavy – niesla čínske nápisy pozostávajúce zo štyroch znakov. Počas vlády dynastie Tang sa na území Číny používali aj cudzie zlaté a strieborné mince (dostávali sa sem výmenou za čínsky hodváb). Boli to najmä byzantské soldá a sasánovské strieborné drachmy.V r. 907 zanikla dynastia Tang a Čína sa opäť rozpadla – toto obdobie sa volá obdobie piatich generácií a desiatich kráľovstiev. V tomto období sa v niektorých menších kráľovstvách pre nedostatok medi objavili v obehu aj železné alebo olovené mince. Dynastia Song (960 – 1279) opäť zjednotila Čínu a pokračovala v používaní a vydávaní mincí dynastie (typu) Tang. Ku koncu obdobia vlády dynastie Song sa v Číne začali úspešne používať aj prvé bankovky. V r. 1115 sa severnej časti Číny (Mandžuska) zmocnili Tatári (dynastia Jin 115 až 1234), ktorí okrem tradičných mincí vydávali aj mince s vlastnými vzormi. O necelých 100 rokov sa vlády zmocnili Mongoli, ktorí vydávali veľmi málo vlastných mincí, pretože rozšírili používanie bankoviek. V r. 1360 došlo k inflácii, ktorá narušila mongolský systém papierových platidiel, v tomto období boli dané do obehu zvláštne mince s označením nominálnej hodnoty na rube. V r. 1368 nastúpila dynastia Ming – cisár Žu dal raziť mince v mincovni Nanjing a ďalších ôsmich mincovniach (meno mincovne je na rubovej strane mincí). V r. 1505 sa začali robiť mince z mosadze. Ku koncu vlády dynastie Ming sa na území Číny používali aj zahraničné strieborné mince – najčastejšie to boli strieborné 8 reály (doláre) zo Španielskej Strednej a Južnej Ameriky. V r. 1644 nahradili dynastiu Ming mandžuskí dobyvatelia – dynastia Qing potom vládla v Číne do r. 1911. Počas vlády tejto dynastie boli otvorené mincovne po celom území Číny – štandardné liate mince niesli letopočet panovania na lícnej strane a meno mincovne na rubovej strane. Nápisy boli zo začiatku v čínštine, neskôr v čínštine a mandžuskom jazyku, od r. 1723 iba v mandžuskom jazyku. V r. 1792 cisár Gaozong otvoril mincovňu v Lhase (Tibet), kde dal zhotovovať mince, ktoré nahradili export mincí z Nepálu. Od polovice 19. stor. sa v južnej Číne

rozšírilo používanie španielskych a mexických strieborných dolárov. V r. 1851 – 1864 vypuklo povstanie Taiping, ktorého dôsledkom bolo narušenie a neskôr rozpad klasického čínskeho mincovníctva. V poslednej štvrtine 19. storočia sa v obehu používali aj strieborné doláre z USA a strieborné 5,10 a 20-centové mince razené v Hongkongu. Postupne bola čínska vláda donútená upustiť od klasického odlievania medených mincí a oficiálne začať raziť strieborné doláre. V r. 1890 sa začali raziť strieborné 5,10 a 20-centové mince a 1-dolárová minca. Na lícnej strane bol v čínštine uvedený letopočet vládnutia a razby, meno mincovne a hmotnosť mince. Na rubovej strane bolo meno mincovne a hmotnosť v angličtine v kruhopise okolo vyobrazenia čínskeho draka. V r. 1900 sa začali raziť medené centy s podobným vzorom. Mince Čínskej republiky v r. 1912 zobrazovali na lícnej strane portrét prezidenta Sun Jat Sena a Juana Šikaia v r. 1914, na centových minciach bola zvyčajne vyobrazená štátna zástava. Importované doláre sa používali až do konca 30 rokov. V r. 1936 otvoril generál Čankajšek novú mincovňu v Šanghaji, kde sa razili bronzové 1/2 a 1-centové a niklové 5, 10, 20 a 50-centové mince. Na lícnej strane je vyobrazená hviezda (bronzové mince) a portrét prvého prezidenta Sun Jat Sena (niklové mince), na rubovej strane zmenšenina starých bronzových mincí v tvare motyky. Zároveň sa zrušilo používanie strieborných dolárov a ingotov. Japonci počas svojej nadvlády nad severnými územiami Číny razili vlastné mince, na sovietskych razbách sa objavil kosák s kladivom. V r. 1955 sa znovu zaviedli mince – boli to hliníkové 1, 2 a 5-fenové (centové) mince s rovnakým dizajnom: na lícnej strane názov štátu – Čínska ľudová republika, štátny znak, veniec okolo brány Tien-an-men a päť hviezd, na rubovej strane nominálna hodnota a veniec okolo letopočtu razby. Okrem obehových mincí Čína každý rok zhotovuje pamätné mince pre zberateľov. Najstaršie bankovky dynastie Ming pochádzajú z rokov 1368 – 1426. Tieto bankovky mali tvar dnes opäť čoraz obľúbenejších zvislých formátov. Zobrazovali ornamentálny pás po obvode, čínske nápisy a stĺpce mincí navlečené na šnúrky. Na konci 19. storočia sa tlačili bankovky vo vodorovnom formáte s čínskymi a anglickými nápismi. Bankovky s rôznymi motívmi (osobnosti, prírodné motívy, poľnohospodárske scény) dávali do obehu rôzne banky. Okrem toho poukážky emitovalo aj ministerstvo financií alebo ministerstvo dopravy. V decembri 1948 vznikla Ľudová banka Číny, ktorá začala dávať do obehu nové bankovky v nominálnych hodnotách 1, 5, 10, 20, 50 a 100 juanov. Na lícnych stranách boli zobrazené rôzne scény z každodenného života, na rubových stranách boli väčšinou gilošové ornamenty a veľké číselné označenie nominálnej hodnoty. Od r. 1949 pribudli bankovky v ďalších nominálnych hodnotách 200, 500, 1000, 5000 a 1000 juanov. V r. 1953 po peňažnej reforme sa vydávali nové bankvoky: 1, 2 a 5 fenov, 1, 2 a 5 čiaov, 1, 2, 3, 5 a 10 juanov. Na bankovkách sa objavili motívy symbolizujúce poľnohospodárstvo, priemysel a dopravu. Ďalšie emisie bankoviek nasledovali v r. 1962 – 1965, 1972 a 1980. Okrem toho sa v Číne používajú aj Foreign Exchange Certificates vydané Bank of China v nominálnych hodnotách 10 a 50 fenov, 1, 5, 10, 50 a 100 juanov. Na lícnej strane zobrazujú rôzne prírodné scenérie a používajú sa na platby v špeciálne určených miestach.

Bankovka s nominálnou hodnotou 1 juan. Na lícnej strane bankovky je portrét dvoch mladých žien, na rubovej strane je zobrazený veľký vodopád.

Bankovka s nominálnou hodnotou 2 juany. Na lícnej strane bankovky je portrét dvoch mladých ľudí, na rubovej strane je zobrazené skalnaté pohorie.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5 juanov. Na lícnej strane bankovky je portrét muža a ženy, na rubovej strane je zobrazená rieka medzi dvoma horami.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 juanov. Na lícnej strane bankovky je portrét dvoch roľníkov, na rubovej strane sú zobrazené hory.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 juanov. Na lícnej strane bankovky je portrét troch ľudí (ženy a dvoch mužov), na rubovej strane je zobrazený vodopád.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 juanov. Na lícnej strane bankovky sú portréty štyroch veľkých vodcov proletariátu, na rubovej strane je zobrazená horská krajina.

Gabriel Schlosser

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 9. 6. 2000 sa uskutočnilo 15. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

• BR NBS schválila zhodnotenie zahraničnej zadlženosti SR a plnenia dlhovej služby v roku 1999. V roku 1999 došlo k metodickej zmene vo vykazovaní štatistiky zahraničného dlhu. Od januára 1999 začala NBS vykazovať celkový hrubý zahraničný dlh, ako aj jeho komponenty plnohodnotne v súlade s medzinárodnými štandardmi. K 31. 12. 1999 SR vykázala hrubý zahraničný dlh na úrovni 10,518 mld. USD, čo predstavuje v porovnaní s východiskom roka 1999 (11,9 mld. USD) celkový pokles o 1,382 mld. USD. Hlavnou príčinou tohto poklesu bolo výrazné zníženie položky zahraničného krátkodobého dlhu komerčných bánk spôsobené zrušením opatrenia NBS o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely. Podiel krátkodobého zahraničného dlhu na celkovom hrubom zahraničnom dlhu dosiahol k ultimu decembra 1999 25,73 percenta. Celková hrubá zahraničná dlhová služba SR dosiahla za 12 mesiacov roka 1999 v prepočte 1984,7 mil. USD, z čoho celkové splátky istín 1423,7 mil. USD a splátky úrokov (poplatkov) v prepočte 561 mil. USD.

Z čiastky 1984,7 mil. USD oficiálna hrubá zahraničná a dlhová služba vlády SR a NBS predstavuje 549,8 mil. USD vrátane splátok voči MMF, z čoho splátky istín 395,8 mil. USD a splátky úrokov a poplatkov dosiahli prepočtovú výšku 154,0 mil. USD.

Dňa 30. 6. 2000 sa uskutočnilo 17. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

• BR NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji za mesiac máj a konštatovala, že menový vývoj bol v súlade s očakávaniami NBS. V súvislosti s nárastom cien ropy na svetových trhoch začiatkom mája došlo k medzimesačnému zvýšeniu inflácie meranej indexom spotrebiteľských cien v máji o 0,3 %. Jadrová inflácia na medziročnej báze dosiahla 6,5 %. V máji dosiahol deficit obchodnej bilancie objem 3,4 mld. Sk, čo však v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka predstavuje výrazné zlepšenie. Vývoj peňažnej zásoby sa v máji v porovnaní s predchádzajúcim mesiacom mierne spomalil.

Na vývoj inflácie budú v nasledujúcich mesiacoch protichodne pôsobiť rôzne faktory, ktorých vplyv je v súčasnosti obtiažne kvantifikovať. Očakávame, že cieľové hodnoty menového programu, predovšetkým v oblasti inflácie, bude možné naplniť. Z tohto dôvodu pokladá BR NBS súčasnú úroveň základných úrokových sadzieb NBS za primeranú (t. j. 7 % pre sterilizačné jednodňové operácie NBS a 10 % pre refinančné jednodňové operácie NBS, 8,5 % pre limitnú dvojtýždňovú úrokovú sadzbu pre štandardné dvojtýždňové REPO obchody).

• BR NBS prerokovala materiál Hodnotenie bankového sektora SR k 31. 12. 1999.

Rok 1999 vo vývoji bankového sektora na Slovensku možno charakterizovať ako jeden z najvýznamnejších, vzhľadom na to, že sa podarilo vykonať reálne kroky v reštrukturalizácii najväčších bánk na Slovensku.

Vývoj ekonomickej pozície bankového sektora v závere roka 1999 bol ovplyvnený realizáciou reštrukturalizačných krokov zameraných na zmiernenie bilančnej nerovnováhy reštrukturalizovaných bánk formou ich kapitálového posilnenia vo výške 18,9 mld. Sk a postúpením pohľadávok v celkovej výške 82,3 mld. Sk do Slovenskej konsolidačnej, a. s., a Konsolidačnej banky, š. p. ú. Týmito opatreniami sa podarilo stabilizovať 46 % aktív bankového sektora, a tým zabrániť vzniku všeobecnej krízy v tomto odvetví. Ďalšia stabilizácia bankového sektora si bude vyžadovať kapitálové posilnenie vybraných menších bánk.

Charakteristika niektorých ukazovateľov k 31. 12. 1999:

- v sledovanom období pôsobilo na Slovensku 25 bankových subjektov (z toho 23 bánk a 2 pobočky zahraničných bánk),
- bilančná suma bánk dosiahla objem 769,8 mld. Sk (oproti 31. 12. 1998 pokles o 3,3 % v dôsledku zrušenia devízovej pozície bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely, ako aj odsunu zlých úverov do Slovenskej konsolidačnej, a. s., a Konsolidačnej banky, š. p. ú.,
- objem klasifikovaných pohľadávok klesol na 129,7 mld. Sk (tiež predovšetkým v dôsledku odsunu časti pohľadávok do vyššie uvedených bánk),
- upísané základné imanie bankového sektora SR predstavuje sumu 52,8 mld. Sk.

Riešenie situácie vo vybraných bankách: 19. 10. 1999 bola zavedená nútená správa v Priemyselnej banke, a. s., Košice a následný predaj banky ako podniku SlSP, a. s., Bratislava; 1. 12. 1999 bolo vydané rozhodnutie o odobratí licencie AG Banke, a. s., Nitra; 17. 12. 1999 bola zrušená nútená správa IRB, a. s., Bratislava.

• BR NBS schválila emisný plán pamätných mincí na rok 2002.

Zavedenie nútenej správy v Dopravnej banke, a. s.

Na základe zákona o bankách zaviedol dňa 1. júla 2000 úsek bankového dohľadu Národnej banky Slovenska nútenú správu v Dopravnej banke, a. s., Banská Bystrica.

Za správcu pre výkon nútenej správy bol menovaný Ing. Ivan Gondáš. Vývoj v Dopravnej banke dokazuje, že sa počas svojej činnosti nedokázala vysporiadať s narastajúcou stratou v jej hospodárení, pričom v dostatočnej miere nevytvárala opravné položky na krytie klasifikovaných úverov. Predstavenstvo banky odstúpilo na protest proti nečinnosti akcionárov banky pri hľadaní strategického investora, čoho výsledkom bolo aj rokovanie valného zhromaždenia banky (30. 6. 2000).

Na základe rozhodnutia bankového dohľadu NBS sa v uvedenej banke zakazuje vykonávať platobný styk a zúčtovanie, okrem výnimiek určených správcom po predchádzajúcom odsúhlasení Národnou bankou Slovenska. Ďalej sa zakazuje nakladať s vkladmi klientov a vykonávať aktívne a pasívne obchody s nebankovými subjektmi. Zavedením nútenej správy sa pozastavuje výkon funkcie všetkých orgánov Dopravnej banky a pôsobnosť predstavenstva banky a dozornej rady banky prechádza na správcu. Opatrenia, uložené banke týmto rozhodnutím, majú za cieľ najmä zastavenie ďalšieho zhoršovania nepriaznivej hospodárskej situácie banky a ochranu vkladov klientov banky.

Správca pre výkon nútenej správy v spolupráci s NBS bude preferovať rýchle riešenie situácie v banke, aby vkladatelia a veritelia banky boli poškodení čo v najnižšej miere.

Ján Onda

Seminár o bankovom dohľade

Vo veľkej zasadačke Slovenského syndikátu novinárov v Bratislave sa dňa 19. 6. 2000 uskutočnil seminár na tému Postavenie a úlohy bankového dohľadu NBS. Seminár pre ekonomických novinárov pripravilo tlačové oddelenie OVI v spolupráci s úsekom bankového dohľadu NBS. O toto prvé neformálne stretnutie zodpovedných pracovníkov bankového dohľadu s novinármi, ktorí sa zaoberajú bankovou tematikou, bol veľký záujem, čo potvrdila účasť takmer 40 redaktorov z domácich i zahraničných agentúr, denníkov, týždenníkov i zástupcov elektronických médií.

V úvodnej časti poldňového seminára vystúpil vrchný riaditeľ úseku bankového dohľadu Ing. Tibor Kašiak. Oboznámil účastníkov seminára so základnými úlohami bankového dohľadu, priblížil im štruktúru úseku a hovoril o zložitostiach pri uplatňovaní smerníc vydaných Bazilejským výborom bankového dohľadu v praxi. Zdôraznil, že úlohou bankového dohľadu doma i v zahraničí nie je zabraňovať pádu jednotlivých bánk za každú cenu, ale zodpovedať za fungovanie a stabilitu celého bankového sektora. Tibor Kašiak pripomenul, že prácu úseku výrazne sťažujú nepravdivé a sfalšované údaje, ktoré NBS predkladajú niektoré komerčné banky. Tento názor podporil aj viceguvernér NBS Jozef Mudrík, ktorý zdôraznil, že situáciu by mal vyriešiť nový zákon o bankách. Efektívnejšej práci bankového dohľadu by výrazne pomohlo, keby pracovníci NBS v prípade určitého podozrenia o hodnovernosti údajov o hospodárení banky, mohli tieto údaje overiť prostredníctvom mimoriadnej účtovej závierky. Súčasná podoba zákona umožňuje centrálnej banke odobrať bankovú licenciu len na základe auditovaných ročných výsledkov hospodárenia. Viceguvernér J. Mudrík na konkrétnych príkladoch uviedol, aké kroky urobila doteraz vláda, parlament a NBS pri ozdravovaní bankového sektora.

PhDr. Ivan Paška

EURO 2000

Športová olympiáda centrálnych bánk

Športovci z Národnej banky Slovenska sa zúčastnili v dňoch 31. 5. až 3. 6. 2000 na olympiáde európskych centrálnych bánk EURO 2000. Konala sa v malom prímorskom mestečku La Rochelle vo Francúzsku, ktoré je známe pevnosťou Boyard.

Súťažilo sa v dvadsiatich dvoch disciplínach, z ktorých NBS mala svojich reprezentantov v troch. Vedúci výpravy bol Ing. Dušan Holaza.

Vo volejbale reprezentovali Národnú banku Slovenska: Róbert Rus, Miloš Mešár, Miroslav Žila, Štefan Páchnik, Jaroslav Kluka, Zdeno Horák, Martin Arendáč, Róbert Milkovič.

Družstvo stolného tenisu tvorili: Eva Kurianová, František Fekete, Miroslav Komorný, Vojtech Horňák.

V tenise reprezentovali Národnú banku Slovenska: Branislav Sodoma, René Parák.

Na olympiáde sa zúčastnilo vyše 2500 účastníkov z 23 krajín. Reprezentanti Národnej banky Slovenska aj napriek počtom najmenšej výprave dosiahli vynikajúce výsledky.

Družstvo volejbalistov získalo 1. miesto, František Fekete (stolný tenis) bol na 2. mieste a Eva Kurianová (stolný tenis) sa umiestnila na 3. mieste.

Úspešnú reprezentáciu družstva NBS ocenil aj guvernér Národnej banky Slovenska Marián Jusko, keď dňa 15. júna 2000 prijal účastníkov olympiády a poďakoval im za dobrú reprezentáciu a výborné športové výsledky.

René Parák
Foto: P. Kochan a archív autora

Ukazovateľ	Merná jednotka	1997	1998	1999	2000			Unit	Indicator
					2.	3.	4.		
REÁLNA EKONOMIKA									**REAL ECONOMY**
Hrubý domáci produkt [1] [2]	mld. Sk	586,8*	612,7*	624,5*				Sk billion	Gross domestic product [1] [2]
Medziročná zmena HDP [3]	%	6,5*	4,4*	1,9*				%	Year-on-year change of GDP [3]
Miera nezamestnanosti [4]	%	12,5	15,6	19,2	19,5	19,3	18,8	%	Unemployment rate [4]
Spotrebiteľské ceny [3]	%	6,4	5,6	14,2	16,4	16,6	15,9	%	Consumer prices [3]
OBCHODNÁ BILANCIA [2]									**TRADE BALANCE** [2]
Vývoz (fob)	mil. Sk	324 017	377 867	422 344	74 876	121 484	163 078	Sk milion	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	393 973	460 736	468 031	80 586	128 612	169 122	Sk milion	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-69 956	-82 929	-45 687	-5 710	-7 128	-6 044	Sk milion	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA [2]									**BALANCE OF PAYMENTS** [2]
Bežný účet	mil. Sk	-65 630,0	-74 844,0	-44 849,0	-1 075,0	-2 807,0		Sk milion	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	58 832,0	67 538,3	75 740,7	5 256,8	14 344,6		Sk milion	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	1 776,2	-19 543,2	30 137,3	7 345,1	18 402,2		Sk milion	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY [4]									**FOREIGN EXCHANGE RESERVES** [4]
Celkové devízové rezervy	mil. USD	6 488,5	5 957,8	4 372,0	4 196,6	4 533,8	4 966,4	USD milion	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 284,9	2 923,3	3 425,2	3 487,6	3 726,6	4 176,9	USD milion	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ [4] [9]									**FOREIGN DEBT** [4] [9]
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	9,9	11,9	10,5	10,2	10,6		USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 867	2 209	1 944	1 902	1 981		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									**MONETARY INDICATORS**
Devízový kurz [5] [8]	Sk/USD	33,616	35,242	41,417	42,893	43,096	43,741	Sk/USD	Exchange rate [5] [8]
Peňažná zásoba [M2] [4]	mld. Sk	453,9	466,1	523,7*	535,4	540,0	543,7	Sk billion	Money supply [M2] [4]
Medziročná zmena M2 [3]	%	8,9	2,8	10,8*	11,1	13,3	13,4	%	Year-on-year change of M2 [3]
Úvery podnikom a obyvateľstvu [4]	mld. Sk	370,1	386,8	408,2*	411,4	411,2	413,4	Sk billion	Credit to enterprises and households [4]
Diskontná sadzba [6]	%	9,75/8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	%	Discount rate [6]
ŠTÁTNY ROZPOČET [2] [4]									**STATE BUDGET** [2] [4]
Príjmy	mld. Sk	180,8	177,8	216,7	29,4	51,1	72,4	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	217,8	197,0	231,4	31,6	51,9	70,8	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	37,0	-19,2	-14,7	-2,2	-0,8	1,6	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									**PRIMARY MARKET**
Priemerná úroková miera									Average interest rate
– jednoročné vklady	%	10,33	11,17	12,31	11,69	11,34	10,78	%	– 12 -month deposits
– krátkodobé úvery	%	17,31	20,61	19,22	15,62	16,49	15,75	%	– short-term loans
– krátkodobé čerpané úvery	%	18,88	19,72	19,48	14,24	14,49	13,92	%	– short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH / Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									**MONEY MARKET** / Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
– overnight	%	24,18	14,41	11,47	9,06	8,70	8,63	%	– overnight
– 7-dňová	%	23,93	15,88	13,24	9,85	8,77	8,79	%	– 7-day
– 14-dňová	%	23,60	16,54	13,56	9,92	8,82	8,80	%	– 14-day
– 1-mesačná	%	23,50	18,39	14,51	9,97	8,91	8,63	%	– 1-month
– 2-mesačná [7]	%	23,31	19,82	15,16	10,01	8,92	8,56	%	– 2-month [7]
– 3-mesačná	%	23,18	20,82	15,66	10,03	8,93	8,53	%	– 3-month
– 6-mesačná	%	22,74	22,14	16,23	10,13	8,94	8,45	%	– 6-month

[1] stále ceny, priemer roka 1995
[2] kumulatívne od začiatku roka
[3] zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka
[4] stav ku koncu obdobia
[5] kurz deviza stred, priemer za obdobie
[6] rok 1995 zmeny sadzby od 17.3. a 6.10., rok 1996 zmena sadzby od 13.1.
[7] rok 1995 priemer za obdobie júl-december
[8] od 1. 10 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu
[9] od 1. 1 1999 zmena metodiky
* predbežné údaje
** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR"

[1] Constant prices, average for 1995
[2] Cumulative figures since the beginning of the year
[3] Change compared with the same period of previous year
[4] As the end of period
[5] Midpoint rate, average of period
[6] Year 1995 changes since 17.3. and 6.10., year 1996 change since 13.1.
[7] Year 1995 average of period July-December
[8] The fixed foreign exchange regime repleaced by floating, since 1. 10. 1998
[9] Change of the methodology since 1. 1 1999
* Preliminary data
** From 29. 5. to 15. 10. 1997 'Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market'

EXTERNAL DEBT OF THE SR AND DEBT SERVICING IN THE YEAR 1999

Ing. Pavol Kyjac, National Bank of Slovakia

There was a change in the methodology of reporting external debt statistics in 1999. In line with international standards, the main criterion for a liability to be classified as a external debt is whether it involves debt financing and relates to an obligation between a FX Slovak national (resident) and a FX foreigner (non-resident). Liabilities other than those of a debt nature (equity financing) do not constitute external debt. Likewise, so-called domestic external debt concerning the debt-related liabilities of FX residents in relation to FX residents denominated in foreign currencies do not fall under the category of a external debt.

As expected, the total gross external debt increased slightly due to the application of this new methodology, and the proportions of the individual components of external debt changed. The most important item, the inclusion of which leads to the greatest increase in external debt, are the external debt-related liabilities of the banking sector (prevailingly short-term ones) denominated in SKK. At the time of its inclusion, the second most essential item, the foreign SKK liabilities of the SR government (government bonds and treasury bill holdings by FX non-residents) were not a major figure. An item that – after its removal from the external debt category in January 1999 – caused the figure to drop was the proportion of the long-term liabilities of commercial banks, in principle represented by the equity investment of parent foreign banks in their Slovak branches and/or subsidiaries. At the end of 1998, the NBS reported a gross external debt of USD 11.9 billion using the old methodology.

Developments in the External Debt of the SR for 1999

Significant changes were recorded in respect of developments in external debt for 1999. The debt grew slightly in January, which was in line with the trend of previous years and with the reported amount of USD 12.05 billion actually reaching the maximum. What particularly stands out is the level of short-term external debt of USD 4.9 billion, which accounts for more than 40% of total external debt. As a result of the revocation of the NBS Decree on the Foreign Exchange Position of Banks and Branches of Foreign Banks for Monetary Purposes, the figure stated under the external debt item of commercial banks dropped significantly over the period February to May. Foreign liabilities of banks over the respective period were reduced by as much as USD 2.3 billion (of which 2.2 billion were short-term liabilities). This change caused the total gross external debt to drop to a level of USD 9.41 billion at the end of May 1999, whereas the proportion of short-term external debt (USD 2.53 billion) to total external debt reached an acceptable figure of 26.9%.

There was no further decrease in external debt recorded in the following period. On the contrary, by the end of the first half of 1999 the level of external debt exceeded the threshold value of USD 10 billion again (June 1999 – USD 10.022 billion). Except for October, the second half of 1999 saw a slight increase in the level of external debt. As at 31 December 1999, the Slovak Republic R reported a gross external debt of USD 10.518 billion, which, compared with the 1999 opening balance (USD 11.9 billion), meant an overall reduction by USD 1.382 billion. This, however, was a growth of USD 1.108 billion compared with the record low reached in the gross external debt indicator for 1999 (USD 9.410 billion in May 1999). This increase was primarily caused by SR Government borrowing (the issue of government bonds on the euro market), government agencies (the Road Management Fund, a loan from Kreditanstalt für Wiederaufbau, and the issue of bonds), as well as several state-owned enterprises (Vodohospodárska výstavba, š. p., ŽSR). These new loans were mostly with medium and long-term maturities.

Table 1 Developments in External Debt for 1999

(USD billion)

Period	Total external debt of the SR	Medium-term and long-term debt	Short-term debt
January	12.048	7.185	4.863
February	9.886	7.166	2.720
March	9.653	7.175	2.478
April	9.607	7.087	2.520
May	9.411	6.881	2.530
June	10.023	7.480	2.543
July	10.148	7.576	2.572
August	10.271	7.616	2.655
September	10.363	7.727	2.636
Oktober	10.626	7.923	2.703
November	10.405	7.719	2.686
December	10.518	7.812	2.706

Table 2 Structure of Gross External Debt of the SR at the end of 1999 **(USD billion)**

Medium-term and long-term debt, of which:	
Entrepreneurial entities	4.653
Municipalities	0.064
Government agencies	0.208
Commercial banks	0.345
NBS	0.589
Government of the SR	1.953
Short-term debt, of which:	
Short-term debt of the commercial sector	2.700
Short-term debt of the Government of the SR and the NBS	0.006
IN TOTAL	**10.518**

Figure 1 Gross External Debt of the SR at the end of 1999

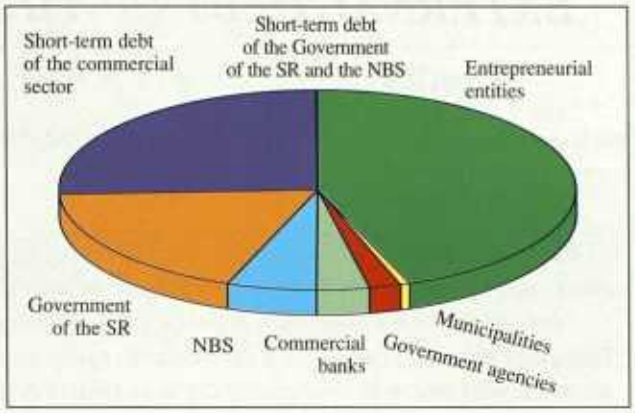

The proportion of short-term debt with respect to the total gross external debt reached 25.73% at the end of December 1999. Also noteworthy are developments in the foreign liabilities indicator of the Government denominated in SKK, which reflects the purchase of government bonds and treasury bills denominated in SKK by foreign investors. The highest reported figure for these liabilities, namely the equivalent of USD 121.37, was reached at the end of September 1999. In view of the economic attractive ness of this investment opportunity and the number of statements made by both local and foreign players involved in the Slovak financial market about the interest of foreign investors, further increases were expected in this item during the latter part of the year. Nevertheless, the figure dropped to USD 27.45 million towards the yearend.

External Debt Servicing of the SR for 1999

Over the twelve months of 1999, the gross external debt servicing of the SR totalled the equivalent of USD 1,984.7 million, of which principal payments amounted to USD 1,423.7 million and interest (fees) payments stood at the equivalent of USD 561 million.

Table 3 Developments in Short-Term External Debt for 1999 **(USD million)**

	TOTAL	SR Government + NBS	Commercial sector	Commercial banks	Non-banking businesses
Január	4,863.5	12.1	4,851.3	2,610.8	2,240.5
Február	2,720.0	26.4	2,693.6	660.9	2,032.7
Marec	2,478.2	5.7	2,472.5	414.5	2,058.0
April	2,520.2	9.9	2,510.3	431.3	2,079.0
Máj	2,529.1	12.5	2,516.6	376.0	2,140.6
Jún	2,543.3	12.5	2,530.8	357.0	2,173.8
Júl	2,572.0	6.8	2,565.2	347.9	2,217.3
August	2,654.9	12.8	2,642.1	324.3	2,317.8
September	2,622.5	22.0	2,600.5	308.8	2,291.7
Október	2,703.3	3.6	2,699.7	313.1	2,386.6
November	2,686.5	7.4	2,679.1	321.5	2,357.6
December	2,706.1	6.0	2,700.1	335.0	2,365.1

From the figure of USD 1,984.7 million, the official gross external debt servicing by the SR Government and the NBS accounts for the equivalent of USD 549.8 million, including instalment payments to the IMF, with principal payments accounting for USD 395.8 million and interest and fee payments accounting for USD 154.0 million.

The total external debt servicing of the SR stood at the equivalent of USD 225.6 million, of which principal payments were USD 121.8 million. Foreign liabilities settled by the NBS amounted to the equivalent of 324.2 million, of which principal payments accounted for USD 274.0 million. The most substantial item in NBS principal payments was the settlement of NBS bonds issued in 1994 for JPY 25 billion, the principal payment to the IMF of USD 52.3 million, and due amounts paid to the European Investment Bank equal to USD 7.9 million and to JEXIM TSL of USD 3.2 million.

The amount of so-called net external debt servicing, i.e. real external debt servicing of USD 549.8 million, stood at USD 540.2 million after deducting received FX yields of USD 9.6 million.

Each year, external debt servicing by the government influences the level of FX reserves at the NBS. Table 4 shows a marked reduction in the total external debt as at 31 March 1999 caused by the revocation of the NBS Decree on the Foreign Exchange Position of Banks and Branches of Foreign Banks for Monetary Purposes, which, however, had no influence whatsoever on the level of foreign exchange reserves at the NBS.

Developments in the Cost of Foreign Borrowing by Slovak Debtors

As early as 1998, the significantly deteriorated rating of the SR together with the global impacts of the Asian and Russian financial crises adversely affected the position of Slovak debtors on international financial markets. On a practi-

Figure 2 Short-Term External Debt of the SR for 1999

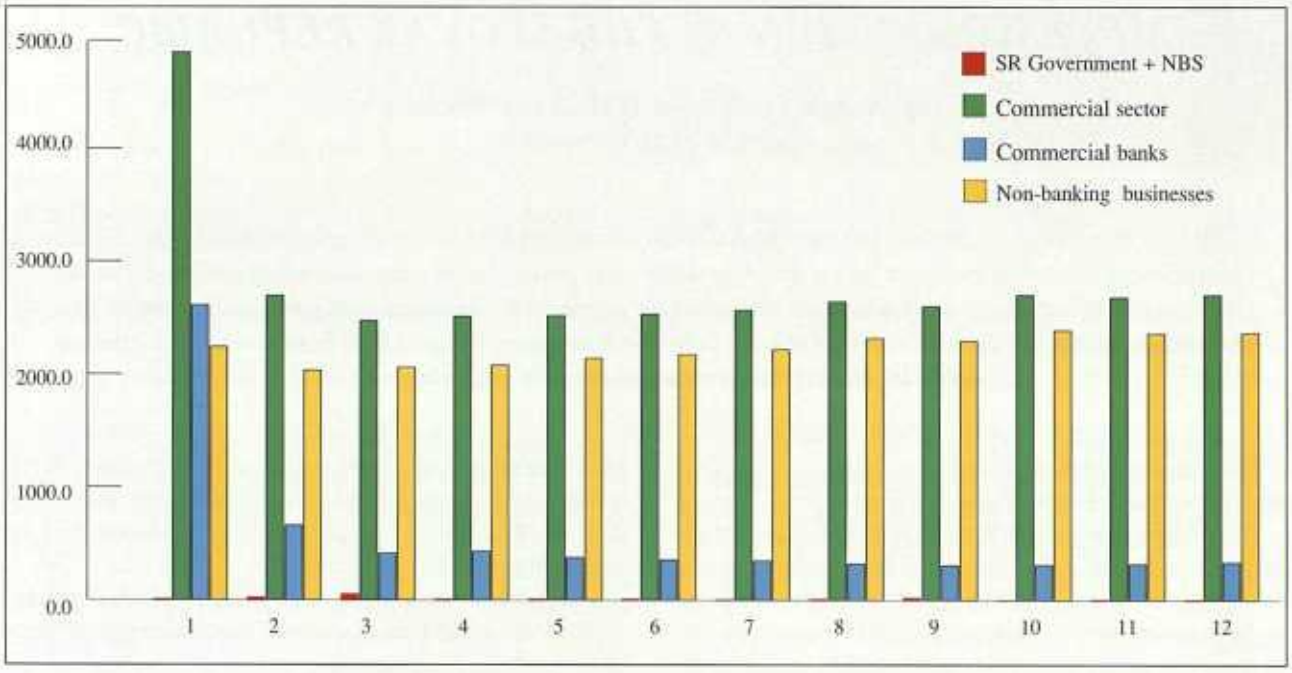

Table 4 Comparison between Developments in the External Debt of the SR and Developments in Foreign Exchange Reserves

(USD million)

As at	Foreign exchange reserves of the			Total
	NBS	commercial banks	Total	external debt
31. 12. 1998	2,923.2	3,034.5	5,957.7	11,902.0
31. 03. 1999	2,814.4	1,394.3	4,208.7	9,652.6
30. 06. 1999	2,952.9	985.6	3,938.5	10,022.7
30. 09. 1999	2,934.5	1,220.0	4,154.5	10,362.7
31. 12. 1999	3,425.2	946.8	4,372.0	10,517.9

cal level, this caused some markets (the American bond market, the syndicated loans market, and the Japanese market) to close their doors to Slovak debtors, as well as increasing the cost of borrowing. Despite a slight improvement in the situation in the second half of 1999, this situation persisted for practically the whole of 1999. The issue of bonds denominated in euro by the MF SR can without doubt be considered as the most important external debt financing activity of 1999. After the first successful tranche (EUR 350 million), the bond issue was twice replenished, finally reaching a total of EUR 500 million. The cost of this issue (reference interest rate + 4.2% risk margin) set the standard for borrowing by other Slovak entities. Although the risk margin of the said government bond issue at primary sale was 0.7% in excess of the risk margin (in the primary market) for the issue of bonds of the SR Government in 1998, a gradual positive change in the attitude of foreign investors towards the SR was markedly shown in the prices of Slovak government bonds traded on the foreign secondary market over the period August to December 1999. During the course of October 1999, the secondary interest margin dropped below the 3% level, which was the most signific ant improvement in comparison with any other similar government bonds traded on the secondary market at that time. This was the result of the expected inclusion of the SR in the group of candidate countries for EU membership, which was effected at the Helsinki EU Conference in December 1999.

The successful placement of the government bond issue made it possible in effect for several other Slovak state-owned enterprises to procure debt financing on the same market. The issues of bonds by Vodohospodárska výstavba, š. p. (Water Management Construction Company), backed with sovereign guarantees and that of Slovenský plynárenský priemysel (the Slovak Gas Industry) without sovereign guarantees (with a maturity of 5 years and risk margin of 4.4%) can be considered relatively successful. There was an attempt by the Road Management Fund to penetrate the bond market for with longer maturities (7 years), backed with a sovereign guarantees, where the risk margin was as much as 4.7% above the reference interest rate and the originally announced volume of the issue equalling EUR 150 million had to be reduced to EUR 120 million. The markedly worsened position of Slovak players in foreign financial markets compared to the 1995 – 1997 period was also seen in the private sector. Slovak companies fo und it increasingly difficult to obtain medium and long-term foreign loans, whereas the cost of debt financing had substantially increased. Concerning future development, a gradual decrease of in the new borrowing costs for Slovak entities can be envisaged. This will be mainly materialised in the government sector. Primarily, such a decrease will be brought about by the process of the convergence of the Slovak economy and legal system to that of the EU in respect of the integration ambitions of the SR, as well as the expected revival of the foreign market for debt financing.

EUROPEAN BANKING DIRECTIVES AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE SLOVAK REPUBLIC

Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš
National Bank of Slovakia

One of the basic conditions for successful transformation of a centrally planned economy into a market economy is creation of an appropriately developed competitive financial sector. In order to achieve successful transformation, this process needs to be implemented gradually. One of the essential conditions for the entry of the SR into the European Union (EU) is creation of a comparable legal environment regulating the banking sector.

The white book divided the decisive directives of the EU in the area of financial services into two stages.

This division derives from the logic of the adoption of the legal norms of the EU and serves as a guide to harmonization of the legal order in the given area. The EU directives contained in the first stage are regarded as a general framework for working out and applying a more detailed legal order and contain basic principles, conditions and procedures in the given area, thus creating conditions for the effective functioning of a unified financial market. The EU directives assigned to the second stage are intended to lead to harmonization of the legal norms for the area of the financial market.

However, in practice individual countries consider for themselves which directives are advantageous for them to implement and when they should be implemented. For example, the Slovak Republic has partially dealt with all the directives of the first stage, while some belonging to the second stage have been dealt with more (for example, the Second Directive, which can be appropriately implemented together with the First) and some hardly at all.

The first stage of harmonization in the area of the financial market contains the following EU directives:

1. The First Directive of the Council no.77/780/EEC of 12th December 1977 on the coordination of the laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (below only the „First Banking Directive"),

2. Directive of the Council no.89/299/EEC of 17th April 1989 on the credit institutions' own funds,

3. Directive of the Council no.89/647/EEC of 18th December 1989 on a solvency ratio for credit institutions,

4. Directive of the European Parliament and Council no.94/19/EEC of 30th May 1994 on deposit-guarantee schemes (below only the „Directive on Protection of Deposits"),

5. Directive of the Council no.91/308/EEC of 10th June 1991 on the prevention of use of the financial system for the purpose of money laundering (below only the „Directive against Money Laundering").

The second stage of harmonization in the area of the financial market contains the following EU directives:

1. The Second Directive of the Council no.89/646/EEC of 15th December 1989 on coordination the coordination of the laws, regulations and administrative provisions relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions, amending the First Directive (below only the „Second Banking Directive"),

2. Directive of the Council no.86/635/EEC of 8th December 1986 on annual accounts and consolidated accounts of banks and other financial institutions,

3. Directive of the Council no.93/6/EEC of 15th March 1993 on the capital adequacy of investment companies and credit institutions,

4. Directive of the Council no.92/121/EEC of 21th December 1992 on monitoring and controlling large exposures of credit institutions,

5. Directive of the Council no.92/30/EEC of 6th April 1992, on supervision of credit institutions on a consolidated basis.

The following directives in the given area are also part of the screening in the framework of the pre-accession negotiations with the SR:

1. Directive of the European Parliament and Council no.96/10/ES of 21st March 1996, which amended Directive no.89/647/EEC, where recognition of contractual settlement (netting) by the appropriate authorities is concerned,

2. Directive of the European Parliament and Council no.95/26/ES of 29th June 1995, which amended Directive no.77/780/EEC, Directive no.89/646/EEC, Directive no.73/239/EEC, Directive no.92/49/EEC, Directive no.79/267/EEC, Directive no.92/96/EEC, Directive no.93/22/EEČ and Directive no.85/611/EEC with a view to reinforcing prudential supervision (worked out on the basis of an analysis of the causes of failure of supervision on a consolidated basis in the case of the collapse of the Bank of Credit and Commerce International (BCCI) in 1991, and therefore often called the „Post BCCI" Directive (below only the „Post BCCI Directive"),

3. Directive of the Council no.89/117/EEC of 13th February 1989, which sets the obligations of the branches of credit and financial institutions established in a member state, but with their headquarters situated outside the member states, concerning publication of their annual account documents.

The subject of this article is to review the progress in dealing with the following EU directives in the area of the banking supervision:

1. The First Banking Directive,
2. The Second Banking Directive,
3. The Post BCCI Directive,
4. The Directive on Protection of Deposits,
5. The Directive against Money Laundering.

1. The First Banking Directive regulates the area of the adoption of regulations, norms and procedures, which remove obstacles to the provision of services across the borders of member states and to the establishment of branches. It also harmonizes the rules and conditions for issuing a licence to operate as a bank (minimal level of own funds, the requirement that the bank should be managed by at least two persons, who are fit and proper, submission of a business plan, concerning the activities to be carried out and the organizational structure of the bank), and defines the authorities which supervise banks and branches of foreign banks, as well as the procedures for cooperation among these authorities. It also regulates the relations of member states to third countries in this area.

This directive is mostly covered by act no.21/1992 Col. on Banks as amended by later legislation (below only the „Act on Banks") and by decrees of the National Bank of Slovakia nos.5 and 6/1998, which regulate the process of applying for a licence to operate as a bank for a new bank or branch of a foreign bank and other matters. The areas which will need to be covered in future by the Act on Banks or the Act on the National Bank of Slovakia, with the aim of including all aspects mentioned in the directive in the Slovak legal order, are as follows:

1. To give further reasons or more precise reasons for the withdrawal of the licence to operate as a bank, including:

a) failure to start activity for 12 months from the issuing of the licence to operate as a bank,

b) failure to perform the licenced banking activity for a period of more than 6 months,

c) failure to observe the conditions stated in the licence to operate as a bank, which are the pre-condition for granting the licence to operate as a bank,

d) decline of the bank's own funds below the level of the initial capital required before granting the licence,

e) loss of ability to fulfill its obligations towards its creditors and especially insufficiently safe dealing with its assets.

2. Decisions about granting or not granting the licence to operate as a bank must be issued within 12 months from receipt of the application, regardless of whether the application is complete.

3. To emphasize the requirement that a bank or branch of a foreign bank should be managed by at least two persons.

4. To define the term „branch of a foreign bank" as a legally dependent part of a foreign bank, which directly performs all or some commercial activities of a foreign bank, with any number of branches in one member state regarded as one branch.

5. To express the requirement of close cooperation among the authorities supervising banks (credit institutions).

2. The part of the Second Banking Directive, which sets the conditions for licencing a new bank, is included in the Act on Banks and in Decree of the NBS no.5/1998.

In the Slovak legal order, it is first of all necessary to completely harmonize the terms used in the First and Second Banking Directives, for example:

1. licenced banking activities in the Act on Banks, with activities subject to mutual recognition according to Annex to the Second Banking Directive, for other activities it will be necessary to obtain a licence from the host country,

2. a credit institution as a company, the commercial activity of which is receiving deposits or other repayable funds from the public and providing credits on its own account,

3. a financial institution as a company other than a credit institution, of which the main activity is acquiring shareholdings or performing one or more of the activities mentioned in points 2 to 12 of the Annex to the Second Banking Directive, that is apart from receiving deposits and other repayable funds from the public,

4. control, which is defined as the relationship between a parent company and subsidiary companies in the sense of the definition in article 1 of directive no.83/349/EEC from 13th June 1983 on consolidated accounts (below only the „Directive on Consolidated Accounts"). This relationship exists if the parent company:

a) owns the majority of voting rights of shareholders or members in another company (associated or subsidiary company),

b) has the right to appoint or dismiss the majority of members of the administering, directing or supervising body of another company (associated or subsidiary company, and is also a shareholder or member of such a company,

c) has the right to dominant control of a company (associated company) of which it is a shareholder or member, as a result of a contract concluded with such a company or some rule in its articles of asociation or a joint agreement in the event that the legislation by which such an associated company is directed enables it to submit to such agreements or regulations. A member state does not have to require that a parent company be a shareholder or member of an associated company, or

d) is a shareholder or member of a company and the majority of members of the directing or administering body of such a company (associated company), who were in their functions during the given financial year, during the previous financial year and up to the time when the consolidated accounts were compiled, were elected to their function only thanks to its voting rights; or it controls the majority of voting rights of the shareholders or members of such a company as a result of agreement with the other shareholders or members of the company (associated company),

5. qualifying holding, which is direct or indirect property participation in a company, representing 10% or more of the capital or voting rights or which enables the exercise of significant influence on the running of the company in which such property participation is found,

6. parent company, defined in articles 1 and 2 of directive no.83/349/EEC (according to art.2 for the purposes of article 1 point 1 a),

7. subsidiary company, which is a subsidiary company according to art.1 and 2 of directive no.83/349/EEC. In addition any subsidiary company can be regarded as a subsidiary company of the parent company which directs it,

8. home member state is the member state in which a credit institution obtained authorisation for its activity,

9. host member state is a member state in which a credit institution has a branch or in which it provides services, but did not obtain authorisation.

According to this directive, banks are obliged to maintain their own funds at the same level set on issuing the licence to operate as a bank. This requirment needs to be included in the Act on Banks.

After acceptance of the SR as a member of the EU, it will be necessary to consistently apply the principle of mutual recognition of bank licences, that is the host member state gives up the possibility to decide about granting a bank licence in favour of the home member state.

It will also be necessary to regulate the establishment of branches in the territory of other member states of the EU, in harmony with art.19 and 20 of the Second Banking Directive, that is, for example:

- to introduce an obligation to inform about this fact,
- to regulate the content of such an information (designation of members, address in the host member state, names of directors, plan of activity),
- to regulate the procedure of the home member state for dealing with such information (for example, setting of a three month deadline for declaring the position of the home member state according to the above mentioned article, to the host member state).

It will also be necessary to introduce an obligation to inform the European Commission in accordance with art.8 and art.9 of the Second Banking Directive. For example, this will concern information about all approved subsidiary companies directly or indirectly subordinate to one or more parent companies, which are directed by the laws of a third country, and cases in which such a parent company obtains property participation in an EU credit institution, so that this institution becomes its subsidiary. On the basis of such information, observance of the principle of national treatment and effective entry to the markets of third countries will be assessed.

Where setting the conditions for issuing a licence for a branch of a foreign bank is concerned, the Second Banking Directive abolished the possibility of requiring capitalization of the branch. Decree of the NBS no.6/1998 sets a level of permanently entrusted financial resources for a branch of a foreign bank, but this is not in harmony with the Second Banking Directive. To satisfy this demand of the Second Banking Directive, it is necessary to amend the Act on Banks and the above mentioned decree. Before accession to the EU, it will be necessary to abolish the special regulation of the licencing of branches of credit institutions from the countries of the EU.It is also clearly necessary to amend § 16 of the Act on Banks in accordance with the Second Directive, so that the case of a bank becoming a subsidiary company of another entity is subject to the prior approval of the supervising authority. In this context, it is appropriate to reconsider the possibility of introducing sanctions against the directors and leading employees of a bank, if not only the cited regulation, but also other regulations of the appropriate legal norm are violated. In this case, it is necessary to change the Act on Banks and decree of the NBS no.7/1998.

Regulation § 17 of the Act on Banks must also be harmonized with the Second Directive, in relation to the fact that the present Slovak legislation requires a procedure to obtain prior approval to acquisition of property participation in a non-bank entity, when surpassing set limits in relation to the equity of the non-bank company or the capital and reserves of a bank. However, the directive contains a prohibition of acquisition of qualified property participation exceeding certain limits (15 % and 60% of a credit institution's own funds in a company, which is not a credit or financial institution or a company performing activity according to the second section of art. 43 of directive 86/635/EEC, with the possibility of their being surpassed in certain exceptional cases. However, in such cases, the credit institution increases its own funds or adopts other appropriate measures. Article 12 point 8 also enables the application of a different solution, if the procedure briefly described above is not applied. Amendments to the Act on Banks and Decree of the NBS no.9/1998 are necessary for this purpose.

Slovak banking legislation will also need to include art.18 point 2 of the Second Banking Directive, on the basis of which the principle of mutual recognition of licences is applied in the case of financial institutions, which are subsidiary companies of credit institutions with their headquarters in the EU and fulfill other conditions mentioned in the cited article.

In the interest of applying the principle of free provision of banking services, the principle of control by the home member state will have to be introduced into the Slovak legal order before accession to the EU. According to this principle, supervision of the activity of a credit institution, including its activity outside the territory of its home state, will be carried out by the home member state. The host member state will give up some legal powers in harmony with art.14 point 2 of the Se cond Banking Directive, for example, supervision of the liquidity of branches of foreign banks.

A further area, which is not regulated on the necessary level in the Slovak legal order, is the area of mutual exchange of information during banking supervision. We are promoting legal setting of the conditions for data protection (it is necessary to precisely state that exchandet information will be used solely for the purpose of supervision, it cannot be given to a third party without the agreement of the provider of the information, and the information is subject to special protection) and exchange of all information, that is, not only that which is subject to banking secrecy, anong banking supervisors, auditors and other authorities, which supervise the financial market (for example the Office of State Supervision of the Capital Market) and the authoríties responsible for bankruptcy and settlements procedures.

The directive recommends securing this requirement by concluding bilateral agreements (known as „Memorandum of Understanding" or „MoUS") in this area. It is also necessary to determine what information the appropriate authorities of the home member state and the host member state will provide according to art.7 point 1 of the First Banking Directive (for example, about the ownership structure of a bank, about the conditions of the issued licence, solvency and liquidity, credit exposure, internal control, accounting procedures).

3. The Post BCCI Directive, sometimes also called the Third Banking Directive (because it amends numerous provisions of the first two banking directives), which not only regulates the area of banking, but the whole financial market, strengthens the principle of prudential supervision of underlying institutions. The „close links" defined by the directive are those links among two or more physical or legal persons, which arise on the basis of:

1. participation – that is direct or indirect control of 20% or more of the voting rights or capital,

2. control – that is the relationship between a parent and subsidiary company (defined in art.1 points 1 and 2 of the Directive on Consolidated Accounts), or the similar relationship between physical or legal persons and a company, by which a subsidiary company of another subsidiary company is also regarded as a subsidiary company of the original parent company. A situation in which two or more persons are connected on a permanent basis to the same person by a control relationship is also regarded as a close link.

The directive also identifies cases where it is necessary to refuse to grant a licence to operate as a bank:

1. if particular close links hinder effective supervision,

2. if legislation and other legal norms or their application by a non-member state, regulating the activity of one or more persons with which a financial company has close links, hinders the effective supervision.

The supervisory authorities are also given the obligation to demand the provision of information required for tracing close links.

One of the further principles of this directive determines that the headquarters of a bank must be situated in the state, in which it was granted a licence to operate as a bank, and in which it actually carries out a substantial part of its activities. It also widens the circle of bodies, which exchange information for the purpose of effect ive supervision of banking (the clearing and accounting centre, central banks, authorities responsible for supervision of payment systems etc.). The conditions for exchange of information are precisely defined:

- the information must be used only for supervisory purposes,
- it must be subject to special protection,
- it cannot be published without the explicit permission of the party which provided it.

A further requirement relates to auditors, who are obliged to inform the bank supervision authority of the violation of legislative or other norms, which could lead to material losses, violation of the conditions set in the licence to operate as a bank, and any facts which could have a serious impact on the financial situation of the bank or on the management and accounting of the bank, as well as facts which could result in the auditor refusing to verify the accounts of the bank or having reservati ons over their verification. This obligation also applies to those auditors who supervise entities with close links to a bank.

This directive is only marginally covered by the appropriate Slovak banking norms, for example, the Act on Banks contains a requirement concerning the obligations of an auditor to declare facts, which could threaten the activity of the bank. It also introduces a definition of an economically connected group of clients, but it does not satisfy all requirements of the directive.

4. Directive on Protection of Deposits is included in act no.118/1996 Col. on protection of deposits and about amending and supplementing several Acts in accordance with act no.154/1999 Col.

The main differences, which need to be removed, are:

1. It is necessary to include in the Slovak legal order, the principle of protection of the deposits of legal persons (the system of gradually widening the range of legal persons subject to protection will be chosen. For example, first small businesses and tradesmen, later middle sized companies, and finally all legal persons). In connection with the widened circle of persons, whose deposits will be subject to protection, it will be necessary to precisely determine, which legal persons do not receive this protection, for example, this will concern the deposits of other banks, insurance companies, government bodies, local authorities, pension funds, closed funds.

2. Determination of the maximum level of coverage provided in the case of inaccessible deposits (the required level of refunding of an inaccessible deposit is 20,000 EURO) at the same level as in the EU. The system of gradual raising of the level of refunding of inaccessible deposits is justified by the economic environment in the SR (otherwise the aspect of moral hazard could come into the foreground). It would also be appropriate to consider more exact definition of the term „inaccessible deposit" in accordance with the directive, that is, as follows: „the appropriate authorities will determine that in their view, for reasons directly connected with its financial situation, a credit institution appears to be unable to repay a deposit, and at present it appears that it will not be able to in future. At the same time, the appropriate authority will act sooner, but not later than 21 days after it first became convinced that the credit institution has not repaid deposits, which are repayable and which will become repayable."

3. If the limits or extent, including the percentage, of protection provided by the guarantee system of a host member state exceed the limit or extent of protection provided in the member state, in which the credit institution has authorisation to operate, the host member state will ensure that an officially recognized system of guaranteeing deposits functions in its territory, and a branch of a foreign bank can voluntarily join it, and so supplement the guarantee, which its depositors receive, that is the guarantee, which its depositors already have from participation in the system, which exists in their home state. To fulfill this requirement, in harmony with this directive, it is necessary for rules and procedures to be worked out between host and home states for the payment of refunds, for example:

- the procedure for providing and verifying the necessary information,
- declaration of the appropriate authorities of the home state of the branch of the foreign bank about the inaccessibility of deposits,
- the principles of cooperation between home and host member states.

4. In this context, it is necessary to point to the fact that in the SR, refunding of inaccessible deposits is done differently according to whether the deposits are in a building society (in Slovak: stavebná sporiteľňa) (sixty times the average monthly salary in the SR) or in a bank (thirty times the average monthly salary in the SR). This is intended to support the development of building societies and the resulting construction of housing. However, the directive does not suppose different rules for different entities operating in the framework of the banking sector.

5. It is also necessary to exclude some other persons from the system of protection of deposits, in accordance with the Annex to the directive (for example: auditors, third parties, who act in the name of persons with a special relationship to the bank according to the Act on Banks during the period of one year before the day on which the deposits became inaccessible).

5. Directive against Money Laundering is a horizontal directive, which not only regulates the activities of banks, but also of other entities operating on the financial market.

This directive is partially included in act no.249/1994 Col. on the struggle against legalization of income from the most serious, especially the organized forms of criminal activity (below only the „Anti-Money Laundering Act") as amended by act no.58/1996 Col., and in the Act on Banks and with already mentioned decrees of the NBS nos.5 and 6 from 1998.

The following areas from this directive must be implemented to the appropriate legal norms in future:

1. The identification obligation, according to the directive, requires that banks and branches of foreign banks verify the identity of their clients:

– at the beginning of any commercial relationship, especially when opening an account or savings account for a new client or when providing use of a safe deposit box,

– if it is a matter of a transaction with a client exceeding 15,000 EURO. This sum need not be a result of one transaction, but may be the total from a series of transactions,

– in the event that a transaction with a client does not reach the above mentioned sum, but the bank or branch of a foreign bank suspects that the transaction with the client is connected with laundering of dirty money.

The identification obligation also applies to so-called „beneficial owners".

The Slovak legislation according to the Act on Banks gives banks and branches of foreign banks the obligation to demand proof of the identity of a client in the case of every transaction. A transaction is understood as an action of the bank, which leads to the origin, exchange or ending of an obligation between the bank or branch of a foreign bank and its client, apart from dealing with accounts in bearer passbooks in cash, deals with accounts in the form of bearer securities in cash, and activities performed by means of ATM's.

Therefore, the Act on Banks in harmony with the Civil Code and Declaration of the Ministry of Finance no.47/1964 Col. on financial services, makes it possible to offer citizens the product „bearer passbook", and in this case it is not necessary to verify the identity of the client. The identification obligation is also not imposed in the case of deals with deposits in the form of securities for the bearer in cash.

These facts are in conflict with the directive. Their removal requires amendment of the appropriate legal norms, for example the Act on Banks and the Civil Code. It is also necessary to extend the identification obligation in the Act on Banks to „beneficial owners".

3. According to the directive, the obligation to archive evidence of the identity of a client or about a transaction applies to documents verifying the identity of a client, which have to be archived for a period of at least 5 years after the termination of the commercial relationship with the client, and to documents connected with the transaction (these are defined as originals or copies, which could be accepted in judicial proceedings), which have to be preserved for at least 5 years after the completion of the transaction. According to the Act on Banks, banks and branches of foreign banks are obliged to archive documents about transactions for at least 5 years only in cases exceeding 100,000 Sk. Therefore, the Act on Banks needs to be amended to bring it into harmony with the requirements of the directive.

4. The directive imposes an obligation to cooperate with the law enforcement authorities (in the SR: the Office of the Financial Police of the Police Force), and the forms of such cooperation are described in detail. It unambiguously requires banks and branches of foreign banks to take the initiative in reporting suspicious banking operations. This obligation also applies to institutions entrusted with supervision, by means of on-site inspections. If they discover facts during an on-site inspection, which could indicate money laundering, they must inform the appropriate authorities.

According to the Act on Banks, a bank or branch of a foreign bank is obliged to provide information about a client, which is subject to banking secrecy, only on the written application of clearly defined persons (for example: an authority active in criminal proceedings or the Office of the Financial Police of the Police Force for the purpose of fulfilling their roles set by legislation). The present legal norms do not require Banking Supervision Division of the NBS to report suspicious facts discovered during on-site inspections of banks. The Act on Banks needs to be amended in this area, to fully harmonize it with the directive. In this context, it is also necessary to take into account Act no.249/1994 Col. as amended by act no.58/1996 Col., which gives banks and branches of foreign banks (but not the National Bank of Slovakia) the obligation to take the initiative in reporting suspicious banking operations (which is in harmony with the directive).

5. The appropriate requirements of the directive also need to be added to the Act on the National Bank of Slovakia, for example, the obligation to identify clients, and the duty to report and to keep records, which should also fully apply to the central bank.

WE PRESENT THE 110TH ANNIVERSARY OF KREMNICA MUSEUM

In 1994, the Museum of Coins and Medals at Kremnica became part of the National Bank of Slovakia. This specialized numismatic museum, the only one in Slovakia, is celebrating the 110th anniversary of its origin this year. It is one of the oldest museums in Slovakia, with roots reaching back to the 18th century.

Kremnica, as an important mining and mint centre in the Kingdom of Hungary, had a privileged position among the royal boroughs from its foundation in 1328. This was guaranteed by the rich gold mines and operating mint. Although the output of the Kremnica gold mines declined from the 16th century, the mint operated continually and obtained precious metals from other localities in the Monarchy. The town was granted various rights and privileges, it owned hectares of forest, villages and other property. The charters and documents confirming this were preserved by the town in its archives. Apart from written material, the archive also accumulated three dimensional objects documenting the glory and importance of Kremnica, for example, objects connected with the royal visits to Kremnica, locks and keys from the town gates, town seals, testing needles and a stone for testing the purity of metal, test strikings of coins, gold and silver medals. In 1767, a catalogue with the splendid title:

„Register o f the Jewels of the Famous Royal Borough and Mining Town of Kremnica" was written.

The town jewels were administered by the mayor, and at the end of his term of office officially handed over. Later, the jewels were deposited in the town archives and administered by the archivist. This „Register..." is actually the forerunner of today's museum accession catalogues. It is the foundation stone, on which the Kremnica archivist Pavol Križko founded a true town museum 133 years later.

Pavol Križko is an important personality in the history of Slovak archives. He worked in the Kremnica archives from 1872 to 1901. He did outstanding work, not only as an archivist, but also a historian and museum curator. He was a founder member of Matica Slovenská and the Slovak Museum Society, and of various Kremnica societies. Therefore, he had sufficient experience and knowledge to be able to separate from the archive, collections of a museum character, write the first museum catalogue and insta ll an exhibition in three rooms of the archives. He did this in 1890. In the first and largest room, he presented the tradition of coin and medal production, supplemented with gun targets. The second room contained religious art, guild objects and a roller striking machine from the 17th century. There were weapons, town and mining banners, craft products and souvenirs of important visits in the third room.

Gold coins from the numismatic collection of the Museum of Coins and Medals at Kremnica.

From the beginning, coins and medals formed an important part of the collections of the museum, which functioned first as a town museum, later for the district, and from 1976 as a specialized museum of coins and medals. During its 110 year existence, the museum collections were made accessible to the public by means of three permanent exhibitions: the already mentioned first exhibition arranged by Križko in the rooms of the town archives, a second, arranged after the acquisition of the present museu m building in 1956, and the third, specialized exhibition from 1977, which still exists today.

Apart from its permanent exhibitions, the museum has also prepared hundreds of temporary exhibitions, in the last ten years not only at home, but also abroad. The Town Castle, a national cultural monument containing historical exhibitions has been fully restored. The transition to new management - under the National Bank of Slovakia – increased the specialization of the museum in documenting the development of money in Slovakia. This year, a plan has been worked out for a new permanent exhibition, o riented towards the history of money in Slovakia, framed by the history of the town and the local mines, which are closely connected with the production of coins and medals in the Kremnica Mint. A public competition for the artistic design and actual installation of the exhibition is occurring at present. In October, the existing exhibition will be closed to the

public, and by the end of 2002, a new, fourth permanent exhibition will be installed, after restoration of the building. Visitors to Kremnica this summer have the last chance to see the museum in its present form.

The history and activity of the museum at Kremnica are rich. Thanks to the dozens of people who have worked there over more than a century, it has valuable collections, which are still being enlarged, cared for and expertly studied. On the occasion of its anniversary and on the eve of the international day of museums and galleries, 17th May this year, the museum organized a specialized seminar. It was held in the council chamber of Kremnica Town Hall, with participants from the NBS, the Ministry of Culture of the SR, the town of Kremnica, the mint, the district office and a large number of colleagues from other museums in Slovakia and Moravia.

Opening of the expert seminar, from the left: Ing. M. Paučo, director of the Kremnica Mint, Mgr. Jana Pelecová from the Ministry of Culture of the SR, Ing. Miroslav Nárožný, Mayor of Kremnica, Ing. Vladimír Bušša, director of the Issuing Department of the NBS, PhDr. Nadežda Vitanovská, member of the museum staff, Mgr. Mariana Novotná, director of the museum.

Participants in the expert seminar in the Council Chamber of Kremnica.

The 1956 permanent exhibition, the part devoted to the Kremnica Mint.

On this occasion, the museum published a volume of almost 200 pages of papers by eighteen authors. They were mainly concerned with different parts of the collections. After the lectures, the participants in the seminar visited the museum, and some of them took the opportunity to see the most valuable of the gold coins in the store of the numismatic collection. The second day of the celebrations was devoted to the people of Kremnica, who could watch a performance of historic swordsmanship by the CASA NOVA group from Banská Bystrica, in front of the entrance to the Town Castle. Then, the chamber music ensemble MUSA LUDENS from Bratislava gave a concert of historic music in St. Catharine's Church.

The activity of the museum in connection with its 110th anniversary was positively evaluated. The development and orientation of the museum in recent years was especially highly appreciated. We believe that this success will continue, and the aims set by the museum for the near future will be successfully achieved.

PhDr. Nadežda Vitanovská

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 31. 05. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 20.05.2000
1 Zlato		1,340.8	(-0.3)
2 Vklady v MMF		31,539.3	(-167.6)
2.1 V cudzej mene	5,167.8		(-167.6)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		3,959.9	(2,041.5)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	3,403.9		(2,069.6)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	556.0		(-28.1)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		5,148.2	(-8,535.9)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		42,317.9	(4,749.5)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	16,921.8		(4,759.5)
5.2 Ostatné pohľadávky	25,396.1		(35.0)
6 Cenné papiere		186,054.0	(-3,798.6)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	186,054.0		(-3,798.6)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		18,193.0	(2,645.2)
8.1 Úvery klientom	525.3		(-12.4)
8.2 Ostatné	17,667.7		(2,657.6)
		288,697.9	(-3,021.2)

PASÍVA			Zmena oproti 20.05.2000
1 Emisia obeživa		64,096.8	(-3,044.3)
2 Záväzky voči MMF		36,740.6	(-336.3)
2.1 V cudzej mene	10,369.1		(-336.3)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		21,487.1	(-4,806.6)
3.1 V cudzej mene	20,993.7		(-4,806.6)
3.2 V slovenských korunách	493.4		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		10,953.6	(-114.5)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,286.4		(-114.5)
4.2 Ostatné	6,667.2		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		79,193.1	(6,782.6)
5.1 Peňažné rezervy bánk	43,812.2		(2,996.7)
5.2 Ostatné	35,380.9		(3,785.9)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		32,257.3	(-2,075.1)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	24,380.6		(-1,823.9)
6.2 Štátne fondy	7,876.7		(-251.2)
7 Ostatné pasíva		27,480.6	(-3,211.2)
7.1 Vklady klientov	3,392.1		(-189.6)
7.2 Ostatné	24,088.5		(-3,021.6)
8 Čisté obchodné imanie		16,488.8	(3,784.2)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	6,020.1		(3,784.2)
		288,697.9	(-3,021.2)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10. 06. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 31.05.2000
1 Zlato		1,340.8	(0.0)
2 Vklady v MMF		31,399.2	(-140.1)
2.1 V cudzej mene	5,027.7		(-140.1)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		4,434.2	(474.3)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	3,714.4		(310.5)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	719.8		(163.8)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		3,644.4	(-1,503.8)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		37,559.8	(-4,758.1)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	12,188.5		(-4,733.3)
5.2 Ostatné pohľadávky	25,371.3		(-24.8)
6 Cenné papiere		181,754.8	(-4,299.2)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	181,754.8		(-4,299.2)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		17,294.6	(-898.4)
8.1 Úvery klientom	522.6		(-2.7)
8.2 Ostatné	16,772.0		(-895.7)
		277,572.6	(-11,125.3)

PASÍVA			Zmena oproti 31.05.2000
1 Emisia obeživa		65,160.4	(1,063.6)
2 Záväzky voči MMF		36,459.5	(-281.1)
2.1 V cudzej mene	10,088.0		(-281.1)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		19,644.8	(-1,842.3)
3.1 V cudzej mene	19,151.4		(-1,842.3)
3.2 V slovenských korunách	493.4		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		10,702.0	(-251.6)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,172.0		(-114.4)
4.2 Ostatné	6,530.0		(-137.2)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		78,359.8	(-833.3)
5.1 Peňažné rezervy bánk	41,764.1		(-2,048.1)
5.2 Ostatné	36,595.7		(1,214.8)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		27,018.3	(-5,239.0)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	19,924.7		(-4,455.9)
6.2 Štátne fondy	7,093.6		(-783.1)
7 Ostatné pasíva		23,561.9	(-3,918.7)
7.1 Vklady klientov	4,030.4		(638.3)
7.2 Ostatné	19,531.5		(-4,557.0)
8 Čisté obchodné imanie		16,655.9	(177.1)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	6,197.2		(177.1)
		277,572.6	(-11,125.3)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 06. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 10.06.2000
1 Zlato		1,340.8	(0.0)
2 Vklady v MMF		31,388.6	(-10.6)
2.1 V cudzej mene	5,017.1		(-10.6)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		2,298.1	(-2,136.1)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	1,580.3		(-2,134.1)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	717.8		(-2.0)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		12,212.7	(8,568.3)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		40,429.3	(2,869.5)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	12,197.6		(9.1)
5.2 Ostatné pohľadávky	28,231.7		(2,860.4)
6 Cenné papiere		176,112.5	(-5,642.3)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	176,112.5		(-5,642.3)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		16,995.7	(-298.9)
8.1 Úvery klientom	526.3		(3.7)
8.2 Ostatné	16,469.4		(-302.6)
		280,922.5	(3,349.9)

PASÍVA			Zmena oproti 10.06.2000
1 Emisia obeživa		68,939.6	(3,779.2)
2 Záväzky voči MMF		36,438.3	(-21.2)
2.1 V cudzej mene	10,066.8		(-21.2)
2.2 V slovenských korunách	26,371.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		20,745.3	(1,100.5)
3.1 V cudzej mene	20,251.9		(1,100.5)
3.2 V slovenských korunách	493.4		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		16,886.6	(6,184.6)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	4,156.6		(-15.4)
4.2 Ostatné	12,730.0		(6,200.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		73,255.7	(-5,104.1)
5.1 Peňažné rezervy bánk	39,746.6		(-2,017.5)
5.2 Ostatné	33,509.1		(-3,086.6)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		24,762.2	(-2,256.1)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	18,019.8		(-1,904.9)
6.2 Štátne fondy	6,742.4		(-351.2)
7 Ostatné pasíva		23,279.2	(-282.7)
7.1 Vklady klientov	3,586.5		(-443.9)
7.2 Ostatné	19,692.7		(161.2)
8 Čisté obchodné imanie		16,615.6	(-50.3)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	6,146.9		(-50.3)
		280,922.5	(3,349.9)

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Časový harmonogram dekádnych bilancií je k dispozícii na internetovej adrese http://www.nbs.sk